

T

li
DOKUMENTA NEMAČKIH OKUPATORA

IZVEŠTAJ 1. ALARMNE ČETE »CELJE—ZAPAD« OD 16. JULA 1944. TREĆEM BATALJONU VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O BORBI SA SNAGAMA NOV U REJONU SVETINE¹

1. alarmna četa »Celje — zapad« Celje, 16. VII 1944.

Predmet: Izveštaj o akciji.

III bataljonu Vermanšaft-puka »Donja Štajerska«

Mozirje

Prema zapovesti za akciju od 20. VI 1944. četa je naređeno da odmah krene preko Štora prema Svetini i da uništi neprijatelja koji se tamo nalazi. Četa je u 16 č došla u prvi dodir s neprijateljem na brežuljku ispred mesta Svetina. To je bila zaštitnica bandita. Mesto je zauzeto i četa se kružno rasporedila. Pošto još nisu stigle druge čete, četa nije mogla ništa preduzeti. U međuvremenu je stiglo nekoliko četa Vermanšafta i policije. U 18 č odlučio je komandir čete da uputi jednu izvidnicu prema Velikom vrhu. Izvidnica je utvrdila da se u šumovitom predelu Velikog vrha nalaze slabije (?) banditske snage. U toj akciji poginuo je vermanšaftnik Cmaj. Leš je mogao da se izvuče tek mnogo kasnije. Uzrok smrti: razmrskanje lobanje dumdum-metkom. Po naređenju četa je do sledećeg dana ostala sama protiv neprijatelja. Na dan 21. juna četa je krenula u Štore, a odatle je upućena u Celje, za naročitu upotrebu bundesfirera.³

Neprijateljski gubici: 1 mrtav, 1 teško ranjen.

Četa je takođe uhvatila jednog bandita u šumi iznad Štora i otpremila ga krajsfireru.⁴

Komandir 1. alarmne čete
»Celje — zapad«

SA-šturmfirer

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački lond, f. 350/1. Ovaj i svi sledeći dokumenti prevedeni su sa nemačkog.

- Borba je vođena s jedinicom 13. slovenačke NO brigade »Mirko Bračič« (vidi knj. 14, dok. br. 99).

³ Rukovodilac Štajerskog domovinskog saveza (Steierischer Heimatbund)

⁴ Okružni rukovodilac

⁵ Potpis je nečitak.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA SRESKE ŽANDARMERIJE TRBOVLJE OD 17. JULA 1944. KOMANDANTU ŽANDARMERIJE ZA ŠTAJERSKU O PREPADU NA ŽANDARMERIJSKU PATROLU KOD TROJANA¹

Sreska žandarmerija Trbovlje, Donja Štajerska
Del. br. 1630/44.. (12a) Trbovlje, 17. jula 1944.

Predmet: Banditi izvršili prepad na
žandarm. patrolu u Trojanama,
izveštaj o gubicima.

Komandantu žandarmerije pri
državnom namesniku za Štajersku
(12 a) u Gracu

Na dan 17. VII 1944. u 7,30 časova krenula je žandarmerijska patrola žandarmerijskog akcijskog voda Trojanje, jačine 1 podoficira i 5 žandarma, drumom od Trojanja za Št. Gotard.² Na mestu 19 mm istočno od Trojanja i 3 mm istočno od kote 540 (karta list 5554) na patrolu je iznenada otvorila vatru iz zasede jedna grupa od oko 60—70 bandita, koji su bili naoružani minobacačima, mitraljezima, puškomitraljezima, automatima, puškama i ručnim bombama i nosila različite uniforme.³

Tom prilikom poginula su tri žandarma iz patrole a jedan je ranjen.

Poginuli su:

1.) rez. pripravnik žandarmerije Justus Kramer (Kramer), rođ. 25. IX 1899. u Roru, srez Firstenfeld, matično nadležstvo Gising, od 30. VI 1944. u Trojanama.

2.) Rez. pripravnik zaštit. policije Bronislaus Burozinski, rođ. 29. IX 1905. u Naumansfeldu, srez Altburg, od 15. V 1944. u Donjoj Štajerskoj, matično nadležstvo Pol. vojna škola II Laon.⁴

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 101/III

² Sada: Šentgotard.

³ Napad je izvršio 1. bataljon 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« (vidi dok. br. 30).

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi značenje reči Laon. Verovatno treba: Baon, što znači: bataljon.

3.) Rez. pripravnik zaštit. policije Bruno Kalaczinski, rođ. 1. I 1903, Boin, srez Virzic, od 15. V 1944. u Donjoj Štajerskoj (Trojane), matično nadležstvo Pol. voj. škola II Laon.

Ranjen je:

Rez. vahtmajster žandarmerije Franc Jamernež (Franz Jammernegg), rođ. 11. XI 1900. u Flambergu, srez Lajbnic, matična stanica Gamlic, ranjen je u butinu.

Vođa patrole obervahtmajster žandarmerije Gamperl i rez. rotvahtmajster žandarmerije Johan Nika nisu ranjeni. Poslednji je pomagao ranjenom Jamernežu da se skloni na sigurno mesto. Vođu patrole Gamperla banditi su propustili kroz svoje zasjede i on se posle napada nije više mogao vratiti do svoje patrole.

Rez. pripravniku Krameru je verovatno minobacač razneo grudi i stomak, Burzinskom su verovatno parčad mine raznela lobanju a Kalaczinski je pogođen mitraljeskim rafalom u stomak. Sva trojica su odmah izdahnuli.

Banditi su sa poginulih skinuli cipele a sa Kalaczinskog i uniformu. Takođe su odneli i 3 karabina koje su poginuli imali pri sebi kao službeno oružje.

Ostali pripadnici žandarmerijskog akcijskog voda Trojane kao i žandarmi žandarmerijske stanice Trojane krenuli su za banditima li pravcu njihovog povlačenja, ali nisu naišli na neprijatelja. Prema tome, banditi nisu imali gubitaka.

Prepis se upućuje Okružnoj žandarmeriji u Celju.

Komandant Sreske žandarmerije:
Hirschhofer
(Hiršhofer)

IZVEŠTAJ ZAMENIKA KOMANDANTA 1. BATALJONA
»HOLM« 25. SS-POLICIJSKOG PUKA OD 20. JULA 1944. O
AKCIJAMA NA BOHORU I OSLICI¹

Ojačani I bataljon »Holm« 25. SS-pol. puka

Kantonman 20. VII 1944.

Borbeni izveštaj o akciji
na Bohoru i Oslici
18. i 19. jula 1944.

1.) *Situacija:*

U mestima južno od Bohora već oko 3 nedelje dejstvuje banda jačine do 400 ljudi. Sadašnje težište je Bohor — Oslica.

2.) *Nalog:*

I bataljon »Holm« 25. SS-policijskog puka ojačan sa 2 čete Vermašatt-puka »Donja Štajerska«, žandarmerijskom četom za akciju iz Celja i 4. četom 14. SS-policijskog puka vrši zaprečavanje na liniji Oslica — potok Bistra — Podlog — Sv. Vid — Galgenberg- — kota 560 — Zaga kota 920, zapadno od Bohora (vidi skicu³) i sprečava izvlačenje sa područja Bohora. Upotreba teških bacača prema planu i naređenju za otvaranje vatre.

3.) *Snage:*

- 3 čete I bataljona »Holm« 25. SS-pol. puka
- žandarm. četa za akciju iz Celja
- 4. četa 14. SS-pol. puka
- 2. i 3. alarmna četa »Ptuj—sever« Vermašaft-puka »Donja Štajerska«.

4.) *Izvršenje:*

Prikupljanje ojačanog I bataljona »Holm« 25. puka sa jednom grupom u Celju i jednom grupom u Brežicama. Dolazak 1. grupe motornim vozilima preko Sv. Jurja pri Ce-

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/111.

⁵ Brdo, 2 km južno od Planine pri Sevnici, na karti označeno samo kao k. 560.

³ Redakcija nije pronašla skicu.

Iju⁴ — Šmarje pri Jelšah — Podčetrtek — Sv. Peter³ — Podsreda — Kozje, a 2. grupe preko Bizeljsko — Sv. Peter — Podsreda — Kozje — Pilštanj. Prva grupa se pri dolasku sukobila ispred Šmarja pri Jelšah sa jačom grupom bandita,⁶ koja se spremala da napadne i opljačka Šmarje pri Jelšah. Druga grupa se pri dolasku u polazni rejon sukobila sa neprijateljem (vatreni prepad) u 6.00 časova kod Ložena,⁷ 10 mm južno od Sv. Vida i u 6,30 časova kod Podloga.⁸ Pri tome je 1 poginuo a 3 su lakše ranjena. Uhapšena su 3 sumnjiva lica i kasnije predata organima bezbednosti. Naređeno zaprečavanje izvršeno je između 7,30 i 9,45 časova. Komandno mesto bataljona bilo je u Sv. Vidu. Zbog terenskih uslova ono se moralo premestiti sa serpentine ceste Pilštanj — Sv. Vid 60 mm zapadno — jugozapadno od crkve Lesično, preko kote 545 — Sv. Vid. Teško pešadijsko naoružanje (srednji minobacači i mitraljezi) bilo je postavljeno na naređene otporne tačke. Od 9.00 — 9.20 časova čula se jaka vatra u pravcu Veternika, južno od doline Bistre, u 10.00 časova kratkotrajna vatra iz pravca Oslica i u 11.00 časova vatra jugoistočno od Sv. Vida. U 11.00 časova na istočnoj zapreci, severno od Oslice," pojavio se jedan prebegli. On je uhapšen i predat organima bezbednosti. U 13.30 č II bataljon 13. SS-policijskog puka tražio je od 2. čete »Holm« 2 minobacača za napad na kotu 712 (istočno od Oslice). Minobacačka grupa povučena je sa istočnog zaprečnog krila i sa udarnom grupom dodeljena je II bataljonu 13. SS-policijskog puka. Od 18—18.45 časova po naređenju otvorena je vatra na otporne tačke. U 19,30 č stigla je nova zapovest. Zaprečna linija Zaga — Bohor okrenuta je prema severu, a zaprečna linija Zaga — državna cesta za Pilštanj prema istoku. Zaprečna linija Oslica — pravac sever do državne ceste ostala je kao i pre i samo je okrenula front prema istoku. Do 24.00 časa izvučene snage angažovane su na novoj zaprečnoj liniji: od Pilštanja cestom prema Kozju i od Kozja jugozapadno preko kote 624 do Klakoča. Zaprečna linija Kozje — Klakoče posednuta je u 23,00

¹ Sada: Šentjur pri Celju.

⁵ Sada: Bistrica ob Sotli.

⁶ Ova grupa se sukobila sa delovima 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« (vidi dok. br. 83).

⁷ Ložene, grupa kuća 3 km jugoistočno od Planine pri Sevnici

⁸ Ova grupa vodila je borbu protiv 3. bataljona Kozjanskog NOP odreda (vidi dok. br. 83).

⁹ Na ovom pravcu bila je angažovana 1. alarmna četa »Ptuj« 2. bataljona Vermanšaft (Wehrmannschaft)-puka »Donja Štajerska« (vidi dok. br. 150).

časa a Kozje — Pilštanj u 24 časa. Novo komandno mesto bataljona nalazilo se u mestu Kozje. Grupa bandita je u 15 časova pokušala da se probije kod sadašnje zapadne zaprečne linije (severno od Oslice) iz pravca Bohor i obratno. Pokušaji su odbijeni. Pri tom je utvrđeno da su banditi imali 2 mrtva i 1 ranjenog, uhvaćena je 1 ranjena bolničarka i zaplenjena su 2 konja.

Na dan 19. VII 1944. oko 11.00 časova krenule su 3 čete u 7 udarnih grupa sa zaprečne linije Kozje — Pilštanj u pravcu doline Bistre radi pročešljavanja terena, sa zadatkom da se po dolasku u dolinu Bistre prikupe u pravcu Kozja. Pri tom se udarna grupa 4. čete 14. SS-policijskog puka oko 12,30 časova sukobila s jačom grupom bandita oko 400 m ispred kote 670. Otvorena je mitraljevska vatra. Zauzeta je na juriš kota 670, koju je držao neprijatelj. Izbrojano je da je neprijatelj imao 3 mrtva, 1 je zarobljen, a neprijateljski gubici verovatno su znatno veći. Zaplenjena je 1 puška. Banditi su pobjegli u južnom i severozapadnom pravcu. Udarne grupa 1. čete »Holm« sukobila se oko 14.00 časova zapadno od kote 670 ispod slova »P« kod natpisa Planince¹⁰ sa grupom od 20—25 bandita. Utvrđeno je da je neprijatelj imao 1 mrtvog i 1 ranjenog. Zaplenjena je 1 puška i municija. Prilikom gonjenja otkriveno je skladište hrane u kojem se nalazilo još nešto posuđa. Skladište je uništeno. Izviđačka patrola 2. čete I bataljona »Holm«, prilikom odlaska sa zaprečne linije, osujetila je pokušaj bandita da se u 17.00 č probiju prema zapadu, oko 500 m severoistočno od Oslice. Utvrđeno je da je neprijatelj imao 5 mrtvih, 3 su zarobljena (predati su organima bezbednosti u Celju). Naši nisu imali gubitaka. Razorena su 3 utvrđena bunkera.

5. *Rezultat:*

Neprijateljski gubici:

11 mrtvih, utvrđeno,
6 zarobljenih (među njima jedna ranjena bolničarka),
2 ranjena, utvrđeno.
Sudeći po jaucima gubici su verovatno znatno veći.
1 prebegao,
4 sumnjiva lica (pomagači bande?) uhapšeni i predati organima bezbednosti.

¹⁰ Autor izveštaja se služio kartom 1 : 75.000 austrougarskog izdanja iz 1910. godine. Na karti 1 : 100.000, izdanje Geografskog instituta JNA iz 1949, to mesto se naziva: Bredič.

Plen: 2 austrijske puške s municijom,
1 pištolj 9 mm »štajer«, bez municije,
2 konja,
nešto kuhinjskog posuda.

Naši gubici: 1 mrtav (iz žandarm. čete za akciju Celje),
3 lakše ranjena (2 iz žandarm. čete za akciju Celje i 1 iz I bataljona »Holm« 25. SS-pol. puka).

6.) *Završetak akcije:*

19. VII 1944, 20.00 časova. Iz sastava I bataljona »Holm« 25. puka u Kozju otpušteni su Vermanšaft-čete, 4. četa 14. SS-pol. puka i žandarmerijska četa za akciju iz Celja. Prvi bataljon »Holm« 25. puka otišao je motornim vozilima u novi polazni rejon severno od Sv. Jurja pri Celju.

7.) *Iskustva:*

Vreme kojim se raspolagalo bilo je prekratko da se prevali put u noćnom maršu, pogotovo što se bataljon morao prebaciti u zonu dejstva u 2 grupe. Zbog nekoliko borbi prilikom odlaska u polazni rejon, bataljon nije mogao na vreme da izvrši naređeno zaprečavanje. Zato se preporučuje, ako postoji mogućnost, da se deo dugog marševskog puta pređe prethodne večeri, da bi se mogao po mraku savladati i ostatak naređenog puta kojim se vrši prevoženje.

— J — *prilog*

SS-hauptsturmfirer
kapetan zaštitne policije
i zamenik komandanta bataljona

" Potpis je nečitak.

IZVEŠTAJ 1. ALARMNE ČETE 2. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« OD 21. JULA 1944. O SUKOBIMA SA PARTIZANIMA U REJONU ŠOŠTANJ — VELENJE — ŠMARTNO OB PAKI¹

II Vermanšaft-bataljon

1. alarmna četa »Ptuj«

Šoštanj, 21. VII 1944.

Izveštaj

Naređenje za 14. VII 1944: U 14.00 polazak za Lokovice; Skop-' — Podgorje pročešljati u južnom pravcu, zbornu mesto u 16.00 časova kod Stanovšeka. Odatle uputiti patrole prema Podkraju,¹ Srodenšek, Blagotinšek, Muhovec² i zaposesti planinski greben, postaviti 3 zasede u jačini jednog voda. U 6.00 č 15. VII 1944. polazak u sledeću akciju.

Četa je u 14.00 časova krenula u pravcu Lokovica na kote Podgorje, Mravljak i Skop i do 17.00 časova pročešljala teritoriju u pravcu Stanovšeka tražeći vojne obveznike. Četa je u 18.15 č stigla u zbornu mesto Stanovšek, a odatle krenula u patrolama prema Podkraju. Na samom grebenu kod Blagotinšeka banditi su iz zasede otvorili vatru na četetu. Četa je u 21.30 č prihvatila borbu koja je trajala oko 15 minuta, posle čega je protivnik pobegao od kuća niz dolinu, izgleda pod komandom jednog meštana. Za vreme prvih hitaca 3. vod pod komandom vodnika Aubla odvojio se od prva dva voda i povukao bez nekog razloga, na poziv dve žandarmerijske straže iz Velenja koje su u tome prednjačile. Posle oko 3 sata vod se vratio po mraku četi koja je kod Stanovšeka posedala položaj u zasedi.

Uveče 14. VII četa je zaplenila od bandita, čiji se broj nije mogao utvrditi zbog rezervisanog držanja stanovnika, jedno i po zaklano tele, kao i 3 redenika sa municijom, 2 ručne bombe, jedan bajonet, 2 ranca i razni propagandni materijal poslednjeg izdanja.

Za vreme borbe banditi su vikali zašto četa otvara vatru na Vermanšaft i da treba obustaviti vatru. Posle davanja po-

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

- Raskrsnica puteva 2 km jugozapadno od Šoštanja, na karti 1:25.000 označeno kao k. 359.

³ Odnosi se na Podkraj pri Velenju.

⁴ Srodenšek, Blagotinšek i Muhovec su nazivi domaćinstava duž puta između s. Podkraj i Topolovec.

grešne lozinke bandu je naterala u bekstvo prva grupa 1. voda, posle čega je ceo vod zauzeo kotu. Banda je bila naoružana sa 2 mitraljeza i puškama. Prvi nisu funkcionisali zbog lošeg rukovanja i neprijatelj ih je poneo pri bekstvu. Posle postavljanja zaseda kod Srodenškega i Blagotinškega, banda je 15. VII oko 1.30 časova došla u dodir sa četom, ali je ponovo umakla kad je otvorena vatra.⁵ Kad je svanulo, položaji zaseda su razvučeni duž grebena. U 15,00 časova po naređenju je napušteno imanje Blagotinšek, a pokretna imovina, pošto su se vlasnici sakrili ili pobjegli, natovarena je na dvojica kola i otpremljena četi u Šoštanj. Zaplenjena stoka je privremeno smeštena u staje. Napravljen je spisak predmeta koji su doneti u četu i stvar je preko komandanta bataljona predata g. načelniku sreza Celje radi donošenja odluke.

Četa je 15. VII uveče, posle završene akcije, stigla u kantonman.

Komandir 1. alarmne čete »Ptuj«:
Leop.⁽ⁱ⁾ Čresnar
šarfirer

⁵ Redakcija nije pronašla ni jedan izveštaj koji potiče od jedinica NOV u kome je zabeležen taj sukob.

IZVEŠTAJ 1. ALARMNE ČETE »PTUJ« 2. BATALJONA VER-
MANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« OD 21. JULA 1944.
O BORBI S PARTIZANIMA U REJONU BOHORA'

II Vermanšaft-bataljon
1. alarmna četa »Ptuj«

Šoštanj, 21. VII 1944.

IZVESTAJ

Naređenje za 17. VII 1944: Velika akcija — pročešljavanje jednog južnog obronka Bohora i ustanovljavanje kao i uništenje grupa bandita koje bi se pojavile. Zaprečavanje severnog dela Bohora u podnožju i pročešljavanje da bi se pronašle postojeće bande.

Ceta je krenula 17. VII 1944. automobilima u jačini od 3 voda prema Rožnom i tamo stigla 18. VII u" 4.30 č U 13.00 č stigla je do kote 1038 na Bohoru i u 17.00 uspostavila vezu sa četom na desnom krilu. Dok desno krilo nije stiglo, nije mogla biti uspostavljena veza.

Ceta je 18. VII 1944. u potoku Lesično postavljena u zasedu. Oko 15.00 časova jedan prebegli hteo je da prede zaprečnu liniju, ali ga je straža uhvatila na mostu. Uhvaćeni je nosio pisaću mašinu i započeti izveštaj o borbi 17. VII 1944. Izveštaj je predat Štabu puکا u Lesičnom. Ubrzo posle toga 2. vod je ugledao neprijatelja² i otvorio na njega vatru. Oko 16,00 časova neprijatelj je otvorio vatru na 1. vod i ovaj je odgovorio vatrom, posle čega se neprijatelj povukao u zaklon ili je otišao na drugo mesto. Oko 18,00 časova napuštena je zaprečna linija i četa se pred mrak odvezla u pravcu garnizona Šoštanja, gde je stigla u ponoć. Ceta nije imala ni ranjenih ni gubitaka i vratila se u svoj garnizon u punom sastavu.

Komandir 1. alarmne čete »Ptuj«
Leop. Čresnar
šarfirer

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

² To su bili delovi 3. bataljona Kozjanskog NOP odreda (vidi dok. br. 83 i 148).

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 1. BATALJONA »HAJNE« (HEI-
NE) 139. REZERVNOG BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 23.
JULA 1944. O BORBAMA U REJONU CERKNO — ŠEBRELJE
— OBLAKOV VRH¹

Bataljon »Hajne«

139. rez. brd. lov. puk.

Kantonman, 23. 7. 1944.

*Borbena izveštaj bataljona »Hajne«
za period od 19. do 23. 7. 1944.*

1.) *Neprijatelj:*

Jake neprijateljske snage nalaze se u prostoru Cerkna.

2.) *Zadatak:*

Po naredjenju komandanta Operativne zone Jadranskog primorja bataljon se od 16. 7. stavlja pod komandu 136. rez. brd. lov. puka.

17. 7. od komandanta puka pukovnika Bergera (Berger) stigao je sledeći radiogram: Bataljon »Hajne« će 19. 7. u 12,00 časova preduzeti čišćenje prostora Cerkno (MY 3) — Gornje (MX d) — Ritavčev vrh (MX d) — Hudajužna (MX 4). Desna granica: Monte Kapa² (NX 4) — Porezen (MX 6) — Durnik (MX 5) zaključno. Leva granica: Veliki vrh (MY 6) Kojca (MX 7) isključno.

Dnevni ciljevi: 1. Cerkno (MY 3), 2. Ritavčev vrh (MX 9), 3. Hudajužna (MX 4).

Za izvršenje ovoga zadatka naredeno je:

Pokret bataljona iz Idrije 19. 7. u 05,00 časova širokim frontom preko Ledina (NZ 9) — Praprotnog brda (NZ 6) — Sovodnja (NZ 2) — Nove Oselice (NY 8) — Planine pri Cerknem (NY 4) — Cerkna.

Dnevni cilj: 3. četa Zakriž (MY 3), 2. četa sa Štabom u Trebenče (NX 7), 4. četa k. 1005 (NX 7), 1. četa k. 915 (NX 8).

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 6/5, k. 15.

² Na karti 1:100.000 označeno kao k. 1363, 4 km severoistočno od Cerkna.

Jačina i sastav:

Stab	3 : 3 : 22
1. četa	1 : 9 : 63
2. četa	1 : 9 : 134
3. četa	2 : 12 : 151
4. četa	2 : 14 : 139
Ukupno:	9 : 47 : 509

Naoružan je:

33 puškomitraljeza
7 mitraljeza
3 srednja minobacača
5 lakih minobacača
59 automata
20 tromblona
91 konj.

Komandant: kapetan Hajne (Heine)

3.) Izvršenje zadatka:

Pokret bataljona 19. 7. u 05,00 časova. Prvi dodir s neprijateljem kod Razpotja. Na k. 969 jak neprijateljski otpor. Kota je zauzeta na juriš, neprijatelj odstupa ka severu i istoku. Bataljon širokim frontom nastupa dalje, stalno održavajući dodir s neprijateljem koji odstupa ka Bevkovom vrhu. Severno od Bevkovog vrha spaljen jedan napušteni logor u šumi. Kod k. 868, k. 796 i k. 974 (NY 2—3) 1. i 4. četa nailaze na jače neprijateljske snage.³ Posle žestoke borbe neprijatelj je izbačen iz dobro utvrđenih položaja i povlači se u pravcu Novaka. Čete prodiru do naređene linije. U toku noći naše izviđačke patrole se više puta sukobljavaju s razbijenim banditskim grupama.

20. 7. u 03,00 časa bataljon bez jačeg dodira s neprijateljem nastavlja pokret ka svome novom zaprečnom prostoru. Radi transporta ranjenika i hvatanja veze upućena su 2 voda 4. čete za Hudajužnu. Na Poreznu uspostavljena veza sa pukom »Brandenburg«.

21. 7. oko 09,00 časova bez dodira s neprijateljem postignut treći dnevni cilj: Sopstvena izviđačka delatnost i uspostavljanje veze sa 136. rez. brd. lov. pukom. Naređen povratak bataljona. U 21,30 čas. pokret bataljona preko Bukova — Kojce — Reke u pravcu Zelina.⁴ Oko 23,00 časa pred Zelinom jaka vatra iz jednog starog italijanskog bunkera, kao i sa vi-

³ Borbe su vodile jedinice 30. NO divizije i delovi 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« (vidi dok. br. 51 i 66).

⁴ Zelin, raskrsnica puteva 4,5 km jugozapadno od Cerkna.

sova desno od klanca. Pošto u toku noći nije bilo moguće zaobilaženje ovog bunkera, posle savlađivanja nekoliko gnezda otpora naređeno je nastavljanje marša preko Sebelja.³

22. 7. u 08,00 časova pred kotama kod Pisance ponovo dodir s neprijateljem. Nova situacija: Jake neprijateljske snage, 800—1000 ljudi, maršuju putem iz Jagršča preko Pisance — k. 720, duž doline Kanomlje u pravcu Trebuše. Prednje odeljenje prethodnice bataljona dostiže kotu kod Pisance i odmah napada. Neprijatelj je uz krvave gubitke potisnut preko visova. Na neprijatelja koji je dalje maršovao putem za Trebušu otvorena je vatra iz mitraljeza i srednjih minobacača. Odbijen je jedan protivnapad bandita. Zatim je usledio jak napad bandita na naše položaje, koji su izvršili dva bataljona Rusa. Neprijatelj je upotrebio mnogobrojne mitraljeze, puškomitraljeze i brzometne automatske puške engleskog porekla. Dolazi do ogorčenih borbi iz blizine sa Rusima. Posle četvoročasovne teške borbe ovaj napad je odbijen. Neprijatelj ostavlja novu borbenu grupu kao svoju zaštitnicu i odvaja se od nas." Osmotreno je pregrupisavanje neprijatelja i evakuacija mnogobrojnih ranjenika i poginulih. Stanje municije, koje je usled proteklih dana borbe bilo vrlo ograničeno, nije dozvoljavalo bataljonu da izvrši protivnapad. Za transport i zaštitu ranjenika upotrebljeni su vodovi četa. Dok 4. četa odbija neprijatelja, koji još uvek žestoko nadire, bataljon prodire ka istoku u dolinu Kanomlje i bez dodira s neprijateljem 23.7, oko 14,00 časova stiže u Idriju.

4.) *Gubici:*

Sopstveni:	poginulo	6
	teško ranjeno	21
	lako ranjeno	10
	povređeno	5

Neprijateljski: Izbrojano poginulih 158, u stvari ovaj broj je daleko veći, ali zbog noćnih i žestokih borbi nije mogao biti tačno utvrđen.

5.) *Plen:*

- 1 puškomitraljez (ital.)
- 4 puške (ital.)

⁵ Borbu kod Zelina vodili su delovi 16. slovenačke NO brigade »Janko Premrl Vojko« (vidi .dok. br. 51).

⁶ Opširnije o borbama na Oblakovom Vrh u vidu dok. br. 34.

- 1 automat (ital.)
- 1 dvogled
- 2 konja, kao i obaveštajni spisi (Ic)

6.) *Iskustva:*

Izvežbanost i borbeni duh partizana u poslednje vreme jako su se povećali. Naročito treba pomenuti vatrenu moć bandita. Upotrebljavaju mnogobrojno oružje engleskog porekla, naročito mitraljeze, automate i brzometne automatske puške.

Heine
(Hajne)
kapetan i k-dant batalj.

BR. 152

IZVEŠTAJ 6. ALARMNE CETE 2. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« OD 23. JULA 1944. O NAPADU NA ZAGORJE OB SAVI¹

II bataljon Vermanšaft-puka

6. *alarmna četa*

Kantonman, 23. VII 44.

II bataljonu Vermanšaft-puka

šoštan j

Predmet: Izveštaj o akciji u Zagorju

Prema naređenju bataljona od 18. VII 44. morao sam 19. VII 44. u 5,30 č da krenem sa .6. četom za Trbovlje i da se javim sreskom rukovodstvu u Trbovlju. Pošto sreski rukovodilac Trbovlja nije bio tamo, javio sam se Komandi Vermanšafta. Po naređenju oberfirera Majerhefera (Maierhöfer) morao sam sa četom odmah da krenem u Zagorje. Pošto nije postojalo dalje naređenje, otišao sam predsedniku opštine u Zagorju dr Sajhenbaueru (Scheichenbauer), koji mi je saopštio da je četa određena za Zagorje. Stupio sam odmah u vezu sa komandirrom čete Vermahta, kapetanom Siterom (Sitter), gde

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

sam primio dalja obaveštenja o situaciji. Tada sam sa svojom četom postavio sledeće zadatke:

- 3 grupe pod komandom vodnika Toplaka u Kisovec;
- 2 grupe pod komandom vodnika Vučka (Wutschko) kod tvornice Vesta;
- 2 grupe pod komandom desetara Vidoviča (Widowitsch) kod osnovne škole;
- 2 grupe pod komandom vodnika Terpinca (Terpinz) zapadno od kantonmana, na raskrsnici.

Ostatak čete bila je posluga minobacača i mitraljeza i obezbeđenje kantonmana. U 00,15 časova vodnik Vučko izveštio je da se jugozapadno od tvornice nalaze jače grupe bandita, na što sam ja odmah povukao 2 grupe koje su se nalazile na raskrsnici. Ispaljivanjem signalne rakete utvrdio sam da su se i tamo nalazile jače grupe bandita u nastupanju ka Zagorju.² Zato sam bio prisiljen da ponovo vratim 2 grupe na raskrsnicu, da bi sprečile prodor u Zagorje, što je potpuno uspelo. U isto vreme čula se borba iz pravca tvornice Vesta i vodnik Vučko je tražio pojačanje koje pak ja nisam mogao dati jer smo i sami stupili u borbu s jakim grupama bandita. Da bih ga rasteretio, upotrebio sam odmah minobacač. Javljeno je da je već 3. mina pogodila cilj. Tada je odasvud otvorena vatra na Zagorje. Naša situacija bila je ozbiljna i odlučio sam da pozovem vojsku. Tek posle izvesnog vremena dobio sam vezu i obećana mi je pomoć za tvornicu Vesta. U jutarnjim satima pripadnici vojske su krenuli prema tvornici. Vodnik Vučko je držao položaj do poslednjeg metka, ali su banditi ipak uspeli da zapale tvornicu a zatim su se povukli pod zaštitom jake vatre. Prema izjavama prebeglih izgleda da je kod tvornice poginuo komandant.

Prema izjavama stanovništva neprijatelj je imao dvoja seljačka kola puna mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena.

Hajl Hitler!
komandir čete
Nekola
SA-oberšarfirer Nekola

² Napad na Zagorje ob Savi izvršili su delovi 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« i 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 30 i 83).

ZAPOVEST KOMANDANTA NOVOFORMIRANO« BRDSKOG
LOVAČKOG PUKA »TREK« (TREECK) OD 22. JULA 1944. O
ZADACIMA PUKA¹

Prilog 2 ratnom dnevniku puka »Trek« 25. 7. 44.

Brdski lovački puk »Trek«
Komandant Kantonman, 22. 7. 44.

Dnevna zapovest

Danas sam preuzeo komandu nad pukom.²

Puk, obrazovan i prikupljen naredbom zamenika komandanta 18. armijskog korpusa, sastoji se od pripadnika brdskih lovačkih pukova, brdskih pionirskih bataljona i brdskih artiljerijskih pukova sve četiri alpske oblasti. Uz stare iskusne borce sa svih ratišta stoji mlado dopunsko ljudstvo koje delom još nije završilo svoju osnovnu obuku.

Stoga je naš prvi zadatak da od puka stvorimo čvrsto povezanu udarnu jedinicu. Zbog toga svaki pripadnik puka, na položaju na kojem se nalazi, mora da saraduje energično i sa punom odgovornošću. Plansku obuku i vežbe u bojnim gađanjima za osposobljavanje jedinice razviti za kratko vreme do tog stepena da puk može ispuniti sve zadatke koji mu budu postavljeni. Ove pripreme prihvatimo onim zalaganjem koje smo doneli iz borbe oprobanih i prokušanih pukova brdskih jedinica i koje nas kao Firerove vojnike obavezuju da se potpuno angažujemo u zadacima koji su nam postavljeni.

Hajl Hitler!

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 205/V. Zapovest je sačuvana kao prilog ratnom dnevniku puka.

² Puk je formiran 19. jula 1944. Pukovnik Trek (Treeck) preuzeo je komandu nad pukom 22. jula, a 28. jula 1944. puk je premešten na područje Podjunske doline u Koruškoj (vidi dok. br. 108, napomenu 4).

IZVEŠTAJ ŽANDARMERIJSKE STANICE CRNA OD 26. JULA 1944. ŽANDARMERIJSKOM ODELJENJU PREVALJE O SITUACIJI NA SEKTORU STANICE I O AKTIVNOSTI PARTIZANA¹

Zandarmerijska stanica Crna
Srez Velikovec, pokrajina Koruška Crna, 26. jula 1944.
Broj 1139/1944.

Zandarmerijskom odeljenju *Prevalje*

Predmet: Izveštaj o situaciji i delatnosti.

Veza: Naređenje žandarm. operativnog sektora Pliberk — od 27. VII 1943.

Prilog: 1

II. *Posebna situacija*

U vreme izveštaja pojavila se jača banda (100—150 ljudi), naročito u zapadnom delu područja stanice: Podpeča, Topla i Koprivna, a jedanput i u južnom delu: Ludranski vrh i Bistra, koja je pljačkala i vršila prisilna regrutovanja. Reč je o oba koruška banditska bataljona Istočnokoruškog odreda koji su operisali zajedno, odvojeno ili u grupama (četama). Oni se ne ustručavaju da napadaju i veće policijske jedinice, pošto su vazdušnim putem snabdeveni engleskim automatskim oružjem (mitraljezima i automatima) i sa dovoljno municije. Nasuprot tome, već duže vremena ovde se više ne pojavljuje banditska takozvana 14. divizija sa njene 3 brigade (Tomšičevom, Šercerovom i Pohorskom). Prema izjavama zarobljenika ova koruška oblast, uključujući i Solčavu, izgleda da je dodeljena Istočnokoruškom odredu.

Kad su stigli, banditi su 14. VII 1944. po danu izvršili prepad na Crnu. Ovim prepadom nameravali su da učine kraj velikoj akciji u rejonu Solčave koja je usmerena protiv banditskog 2. bataljona. U toj akciji bio je zarobljen jedan engleski oficir sa kompletnom radio-stanicom.³ On je 15. 5. 1944. isko-

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 51/1.

² Redakcija je izostavila deo teksta o reagovanju stanovništva na politička i vojna zbivanja u svetu.

³ Oficir nije zarobljen, već je bio narednik Rihard Blek (Richard Black). Vidi dok. br. 3, napomenu 12.

čio u Logarskoj dolini i sa svojom radio-stanicom regulisao dotur banditima vazdušnim putem. U tom rejonu oko ponoći se redovno čuo jedan avion. Otkada je zarobljen Englez, više se ne čuje.

Zatim su banditi izvršili 22 pljačke i iznuđivanja (između ostalog 11 svinja, 5 goveda i teladi, odeće, 80 kg meda, preko 80 kg svinjske masti, mesa i dr.), oštetili 12 rudarskih lampi (karbidskih) i prisilno regrutovali 10 lica, većinom rudara, a među njima i jednog pripadnika vojske na odsustvu.

Sigurno je da je to samo deo stvarnih postupaka bandita, jer banditi u poslednje vreme zabranjuju prijavljivanje ne samo kada ne vrše pljačke, nego i kada nanesu štetu. Neki oštećeni su morali da potpišu revers da će biti kažnjeni smrću ako izveste o događaju. Banditi su dotičnima rekli da su u Črni postavili ljude koji stalno i tačno posmatraju ko ulazi i izlazi iz žandarmerije.

III. Naša delatnost:

1.) Dodiri s neprijateljem	
2.) Zasede	
3.) Patrole protiv bandita	
4.) Hapšenja	4
5.) Pretresi kuća	18
6.) Prijave	45
7.) Prisilna regrutovanja
(pri tome 3 od ranije, za koje se tek sada saznalo)	10
8.) Dobrovoljni povratnici
(od toga 4 zarobljena)	
9.) Požari	
10.) Politička ubistva	

IV. Druge snage koje postoje:

Jedinica vojske: 13. četa Granične straže XVIII graničnog pododseka, jačina oba voda 2 podoficira i 74 vojnika, od toga 1. vod u mestu Crna — 1 podoficir i 28 vojnika, komandir feldvebel⁴ Ber (Beer), 2. vod u mestu Žerjav — 1 podoficir i 46 vojnika, komandir feldvebel Vračko (Wratschko). Komandir čete u Guštanju⁵ je kapetan Grautner.

Policajska jedinica: 2. četa 13. SS-policijskog puka — 2 podoficira i 100 vojnika u Crni. Komandir je poručnik Fojgt

⁴ Podoficirski čin, odgovara činu starijeg vodnika.

⁵ Sada: Ravne na Koroškem.

(Voigt), a komandir voda potporučnik Vidman (Widmann). Jedan protivtenkovski vod iz Mežice je u Žerjavu — 1 podoficir i 21 vojnik, komandir je potporučnik zaštitne policije Faršmin (Farschmin). U Crni i Mežici nalaze se po 1 oklopna izviđačka kola, u prvim — 1 podoficir i 6 članova posade, a u drugim 1 podoficir i 5 članova posade.

Kod jedinica SA i teritorijalne zaštite (Landwacht) nema promena.

Posebno: Molim da se predlog koji sam dao u izveštaju iz prošlog meseca dostavi nadležnom mestu, a ukoliko je to učinjeno, molim da se ponovo podseti.

6

SS-untersturmfirer i
majster žandarmerije

Kao što je već posebno izvešteno pod br. Zl. 1073/1944, u Javorju, istočno od Crne, 13. i 14. 7. 1944. zadržavala se grupa od 150 do 200 bandita. Jedna grupa te bande od 20—30 ljudi u noći 13/14. 7. 1944. u Žerjavu br. 41, opština Crna, 2,5 km severoistočno od Crne (na cesti Crna — Mežica), odnela je zaklanu svinju iz kasapnice Karla Masteka, tešku 85 kg, 45 kg svinjske masti, 8 flaša piva, 8 kg kobasica i 1 kasapski nož. Kobasice su bile vlasništvo vojske iz Žerjava i tamo su bile na čuvanju. Banditi su razbili stakla na ulaznim vratima kod Masteka i prisilili ga da im da ključeve kasapnice. Bili su naoružani automatima, puškama i ručnim bombama.

Deset ljudi te grupe odnelo je u isto vreme iz prodavnice Rudolfa Cizeja (Zisei) u Žerjavu 50 kg šećera, 30 kg pšeničnog brašna, oko 15 kg testenine, 5 kg butera i 12 kutija paste za obuču. I ta je grupa bila većinom naoružana automatima. Banditi su bili u raznim uniformama i civilnoj odeći.

U isto vreme 3 bandita odnela su od obučara Rudolfa Pušnika (Puschnik), u Žerjavu br. 81, uniformu nacionalsocijalističkog motorizovanog korpusa (NSKK), koja se sastojala od bluze, čakšira, šinjela i kape. Uniforma je bila svojina čete NSKK. Banditi su bili naoružani automatom i sa dve puške i nosili su nemačke vojničke uniforme.

Tri bandita naoružana puškama opljačkala su u isto vreme od rudara Paula Mazea (Mase), u Žerjavu br. 83, vatrogasnu uniformu, koja se sastojala od bluze i pantalona.

Banditi su se povukli iz Žerjava u pravcu severa.

¹ Potpis nije čitak.

⁷ Redakcija je u daljem tekstu izostavila podatke o pokretima manjih partizanskih grupa i to označila sa tri tačke.

Naknadno je izvešteno za 13. i 14. 7. 1944. o raznim patrolama za obezbeđenje bande koja se zadržavala u Javorju. Patrole su imale 5 do 6 ljudi i prisiljavale su lica koja su išla u Crnu da se vrata. Jedna jača grupa prikrala se 14. 7. 1944. uveče, zaštićena šumom, iz južnog pravca do Crne i otvorila oko 18 časova jaku vatru iz mitraljeza, automata i pušaka na uporišta vojske, policije i žandarmerije.. Snage za akciju su odmah odgovorile vatrom, na što su banditi iščezli u pravcu dolaska.

Ta grupa bandita (150—200 ljudi) boravila je zatim od 7 časova 14. 7. do 14 časova 15. 7. 1944. kod Silvestera u Ludranskom vrhu br. 8 i 9, 8 km jugoistočno od Crne u potoku Kramarica. Banditi su doneli zaklanu svinju i druge namirnice (vidi Žerjav) i tamo su kovali. Bili su naoružani sa mnogo mitraljeza, automata, pušaka i ručnih bombi i uobičajeno odeveni. Komandant je nosio nemačku policijsku uniformu i imao je na donjem delu rukava 3 zvezdice i jednu traku (srebrnu). Banditi su se povukli u nekoliko grupa u raznim pravcima, a veća grupa je otišla u južnom pravcu prema pokrajinskoj granici, kota 1095. —

BR. 155

IZVEŠTAJ 4. ALARMNE CETE VERMANŠAFTA »PTUJ — LJUTOMER« OD 29. JULA 1944. KOMANDANTU 2. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O PREPADU PARTIZANA NA ŠMARTNO OB PAKI¹

Komandantu II bataljona Kantonman, 29. VII 1944.
Vermanšaft-puka »D. Štajerska«
Šoštanj

Izveštaj

o prepadu bandita na logor Vermanšafta
u Šmartnom ob Paki od 28. do 29. jula 1944.

Oko 23,45 č banditi su bacili ručne bombe na naše stražare na reci Paka. Stražari su ostali nepovređeni i odgovorili su vatrom iz automata. U tom trenutku na celo selo su sa svih strana otvorili vatru banditi koji su čekali spremni u položajima.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

jima na brežuljku, a vatra je ipak bila najviše koncentrisana na naš bunker. Ostatak čete — 2 bolničara i 22 vermana — koji je ostao u Šmartnom ob Paki otvorio je zaprečnu vatru koja je trajala oko 90 minuta. Banditi su tukli iz mitraljeza, pušaka, automata, a kako su utvrdili pripadnici vojske koji su ovde stacionirani i minobacačima. Takođe su stalno bacali i ručne bombe. Borba je trajala jedan i po sat. Od naših je bio lako ranjen verman Vrbnijak Bartolomej (Wrbniag Bartholomäus) metkom u desnu stranu glave. Može se pretpostaviti da su i banditi imali ranjenih jer su se čuli jauci.²

Konačni rezultat borbe bio je proterivanje bande kojoj nije uspelo da se probije kroz zaprečnu vatru.

Komandir IV alarm, čete »Ptuj—Ljutomer«
SA-šarfirer
Zastupa rukovodilac unutrašnje službe

BR. 156

IZVEŠTAJ ZAMENIKA ZONDERFIRERA 3. ALARMNE ČETE
»CELJE—ISTOK« OD 31. JULA 1944. O NAPADU PARTIZANA
NA LOKU PRI ŽUSMU¹

Hans Vinter (Winter), zamenik zonderfirera
3. alarm, čete »Celje—istok«

Štajerskom domovinskom savezu
Sreskom rukovodstvu Celje,
kancelarija sreskog rukovodioca,
Celje

Predmet: *Izveštaj o prepadu bandita na mesto Loka*²

Na dan 24. jula 1944. banditi su u 20.30 časova iznenada izvršili prepad na Loku. Oko 100 bandita izvršilo je napad na prostorije alarmne čete u zgradi tvornice i na prostorije žan-

² Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica izvršila ovaj prepad, a u izveštajima jedin ca 4. operativne zone Slovenije nije registrovan. Verovatno su akciju izvršili kuriri ili terenski radnici.

³ Potpis nije čitljiv.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 351/III.

² Sada: Loka pri Zusmu.

darmerije. Drugih 100 bandita osiguravalo je mesto 2 km unakolo. Centar borbe bile su prostorije alarmne čete. Kuća je do 23 č bila izložena vatri iz mitraljeza, ručnih bombi i minobacača.³

Zahvaljujući opreznom komandovanju odbijen je juriš na kuću. Banditi su na tom mestu ostavili 2 mrtva i jednog teško ranjenog, a ostale teške ranjenike su odvukli sa sobom, od kojih je jedan već ujutro umro, kako je naknadno izvestio poverenik. Broj lakše ranjenih nije poznat. Od naših su ranjeni 2 vermana u butinu, zamenik komandira čete u levu ruku a ja sam okrznut metkom po glavi. U borbi se dobro držao rukovodilac za politički rad Anton Plebst (Plöbst), koji je uspeo da smakne jednog bandita. Za vreme borbe bila je opljačkana prodavnica Kosmusa a njega su odveli banditi. Takođe se nisu mogla spasti ni 2 rezervista zaštitne policije pa su bili zarobljeni. Nije došlo do pljačkanja prodavnice Gajšeka (Gaischek) jer je izostao ugovoreni signal koji je trebalo da banditima označi pobedonosni kraj borbe.

Naše snage su iznosile 35 ljudi.

Loka, 31. jul 1944.

Hajl Hitler!

Zamenik komandira čete
Herbert Samek

Hans Winter

³ Napad je izvršio 2. bataljon Kozjanskog NOP odreda (vidi dok. br. 145).

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 4. ALARMNE CETE »PTUJ—LJUTOMER« OD 31. JULA 1944. O NAPADU NA UPORIŠTE ŠMARTNO OB PAKI¹

Borbeni izveštaj!

31. VII 1944. Šmartno ob Paki

Na dan 30. VII 1944. primio sam od žandarmerijske stanice Šmartno ob Paki telefonski izveštaj da se na koti 656, Sv. Anton, nalazi 700 do 800 bandita i naređena je najveća opreznost. U četi sam imao 1 podoficira i 42 vermana. Preko dana pojačao sam straže a u 20,30 č rasporedio sam sve vermane i obavestio ih o napadu. U 23,30 č odjeknuo je hitac i ja sam uputio 2 čoveka da vide šta je, a odmah zatim čuo se i drugi hitac. Desetar Glane (Glanz) se vratio trčeći i rekao: »Ja sam ranjen, Menhard (Mänhard) je hteo da me ubije«. Naredio, sam da odvedu desetara Glanca kod predsednika opštine, gde su ga previli. Prema izjavi desetara Glanca Menhard je već bio u vezi s banditima. Tako su banditi već bili na našim položajima i mogli su sa položaja i rovovima ući u naše prostoriје. Tako je otpočela borba. Iz rovova i južno od njiva sa kukuruzom doleteli su prvi puščani meci i ručne bombe a da mi nismo ispalili nijedan metak. Time su već bile potpuno odsečene 2 grupe. Otvorio sam vatru, ali pošto se nismo mogli održati povukao sam ostatak ljudstva na groblje da pruže novi otpor. Tri sam čoveka postavio u bunker kod ceste, 6 pozadi za obezbeđenje a ostale sam rasporedio kod zida groblja, gde smo se držali od 12,30 do 14,30 časova.² Banda je jurišala 5 puta ali smo je uvek zaustavljali. Zatim je nastupila kratka pauza a onda su odjednom usledili sleva i desna napadi ručnim bombama i minobacačima, uz gromke uzvike »Hura, hura«. Najednom su k meni dotrčala dvojica. Povikao sam: »Stoj«! Uperili su na mene oružje, ali moj automat nije otkazao i oni su pali mrtvi. Skočio sam i skinuo sa bandita opasake, pištolje i municiju a zatim se odmah vratio u zaklon. U to vreme banda je zatvorila obruč i mi nismo više mogli izaći. Morali smo probiti obruč iako smo sa leve i desne strane bili izloženi jakoj vatri, pri čemu je poginuo rotenfirer Vainer (Wallner) a nekoliko ih je bilo ranjeno. Došli smo na položaje vojske. Na tim položajima zadržali smo se do 6.30 časova. U 6.30 č pošao sam sa potporučnikom vojske i 6 vojnika do

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

² Pogrešno; treba: 00,30 do 02,30 časova.

žandarmerije, gde su još svi bili u zgradi, a ona je već gorela. U jeku borbe ušao sam sa potporučnikom kroz prozor i izveli smo ih pomoću konopca. Još sam potporučniku dodao 2 bicikla. Međutim, nismo se mogli duže zadržati jer su još trajale teške borbe. U 7 časova uzeo sam svoje izviđačko odeljenje od 1 podoficira i 8 vermana da bi smo se probili u Šmartno ob Paki da vidimo da li se tamo još nalaze banditi. Na 50 m severozapadno od železničke stanice Šmartno ob Paki primetio sam 3 bandita i zapucao na njih, ali su se oni odmah sklonili u zaklon. Produžio sam napad i najednom sam bio obasut puškomitraljeskom vatrom i ručnim bombama, te sam odmah bio ranjen. Mogao sam samo da pucam levo i desno i vratio sam se na stari položaj. Odatle sam došao u pokrajinsku bolnicu u Celje.³

Komandir 4. alarm, čete
»Ptuj — Ljutomer«
Semlitsch
(Zemlič)
SA-šarfirer

¹ Napad na uporište Šmartno ob Paki izvršio je 2. bataljon 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 31 i 102).

PREGLED POKRAJINSKOG SAVETNIKA U CELJU O AKTIV-
NOSTI JEDINICA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD
1. DO 31. JULA 1944. NA TERITORIJI ŠTAJERSKE¹

P r e g l e d
delatnosti bandita u
vremenu od 1—31. jula 1944.

U mesecu julu 1944. bilo je 688 prisilnih regrutovanja.

Opljačkano je: 39 volova
6 bikova
28 krava
72 teleta
74 svinje
9 ovaca
35 konja
6 pisačih mašina
12 radio-aparata
2 kamiona

1. 7. 1944. Opštinska zgrada u Rimskim Toplicama potpuno je uništena požarom a dečje obdanište u Šmarjeti, opština Laško, opljačkano.
2. 7. 1944. Zandarmerijska patrola iz Prebolda borila se s grupom bandita i bila je jako pritešnjena. Četa vojske koja se nalazi u Preboldu odbila je da dade traženo pojačanje. Na Medveđaku, u blizini Mozirske kočje, kretala se jaka grupa bandita od oko 200 ljudi.
3. 7. 1944. Banditi su zauzeli mesta Javorje i Sv. Helenu, opština Slivnica. Razorena je pošta u Loki i telefonski vodovi. U mestu Kamna Gora, opština Vojnik, boravila je banda od oko 200 ljudi do 22 časa.
4. 7. 1944. Potpuno je izgoreo traktor sa prikolicom seoske stanice poljoprivrednih mašina u Taboru. Kod Frankolova, opština Vojnik, oboreno je više stubova za visoki napon.²

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nem. fond, f. I/III.

- Rušenje je izvršio minerski vod 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi knj. 14, dok. br. 118).

Kod Dola, opština Vojnik, kretala se banda od oko 200—300 ljudi i vodila sa sobom tovarna grla i goveda.

Kod Poljana, opština Rečica ob Savinji, kretala se banda od oko 1000 ljudi.

Izvršen je prepad na šest osmatrača neba kod zamka Velenje. Zbog nedovoljne količine oružja mogli su se spasti samo bekstvom.

5. 7. 1944. U Sv. Joštu,³ opština Gornji Grad, 7. VII 44. do 24.00 časa boravilo je oko 250—300 bandita. U mestu Verpete, opština Vojnik, kretala se banda od oko 1000 ljudi. Vodili su tovarna grla i konje.

Banda od 150—200 ljudi izvršila je napad na mesto Novu Cerkev⁴ i zasula jakom vatrom opštinsku zgradu. Oterano je dosta stoke. Jako su oštećeni električni stubovi i dignut u vazduh jedan most.⁵

6. 7. 1944. Izvršen je prepad na stražu u zasedi u Slivnici. Prisilili su 8 žandarma da se predaju. Odneli su sve oružje, municiju, pisace mašine, radio-aparate. Zgrada pošte je uništena požarom. Iz opštinske zgrade u Slivnici odneli su kancelarijski materijal, 2 pisace mašine i 1 aparat za umnožavanje.[®]

7. 7. 1944. Noću uoči 7. VII 1944. grupa od 800—1000 bandita sa različitim oružjem, tovarnim grlima i stokom, dolazeći sa brda Zavrh, prošla je kroz mesta Velka Raven — Socka — Nova Cerkev — Vojnik na putu za Črešnjice, opština Slovenske Konjice, Maribor.

U 18,42 č naišao je u Tremerju na minu putnički voz 411. Iskočilo je iz šina 11 vagona, ložič je teško povređen a mašinovođa lakše.⁷

8. 7. 1944. Kod Drevenika prošlo je u pravcu Boča oko 200 bandita.

[®] Sada: Rovte pri Nazarjih.

⁴ Sada: Strmec pri Vojniku.

⁵ Napad je izvršila 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« (vidi knj. 14, dok. br. 118).

⁷ Akciju je izvršio 3. bataljon Kozjanskog NOP odreda (vidi dok. br. 9).

⁷ Miniranje je izvršilo minersko odeljenje Kamniško-zasavskog NOP odreda (vidi dok. br. 47).

9. 7. 1944. U mestu Latkova Vas, opština Tabor, 40—50 bandita održalo je zbor koji je trajao 2 sata.
10. 7. 1944. Izvršen je prepad na policijsku stanicu Celje — Košnica i ubijena je posada od 3 člana.⁸ Veća grupa bandita zauzela je mesta Radegunda i Trnovče.
11. 7. 1944. Iz opštinske zgrade u Šmartnom v Rožni dolini ukradene su između ostalog i 2 pisaaće mašine.
12. 7. 1944. Zapaljen je traktor s prikolicom opštine Velenje." Razorene su pošta i opštinska zgrada ispostave Prebold.
14. 7. 1944. Uništen je jedan kamion.
15. 7. 1944. Oko 200 bandita uništio je robu tvornice poluporcelana Liboje i odnelo 12.000 RM.¹⁰ U mestu Sladka Gora, opština Šmarje pri Jelšah, 500—600 bandita zadržalo se od 15. VII 44. do 22.30 č 17. VII 44.
16. 7. 1944. Opljačkana je tvornica poluporcelana Kasaze, opština Arja Vas. Između ostalog uništen je i jedan kamion u vrednosti od 20.000 RM.¹¹
17. 7. 1944. Kod Sloma, opština Ponikva, razorena su minama oba koloseka. Uništen je kamion Udruženja za proizvodnju aluminijuma Hajlenštajn.
18. 7. 1944. Kod Hotunje, opština Ponikva, razorena su minama oba koloseka.¹² 3 čete (oko 300 ljudi) izvršile su u 1,20 č napad na Šmarje pri Jelšah. Vermanšaft »Celje — istok« i protivavionska artiljerija odbili su tri puta ponovljeni napad bandita. Na železnič-

* Akciju je izvršila 2. četa bataljona VDV (Vojske državne varnosti — Vojske državne bezbednosti) za Štajersku. Tom prilikom zaplenjeno je: puškomitraljez »zbrojovka«, 1 automat, 6 pušaka, 3 pištolja, veća količina municije i opreme. (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 1441.)

⁹ Akciju je izvršila grupa VOS (VarnosUio obyeščevalna služba = Služba obaveštavanja i bezbednosti) za područje Šalek — Mislinja. (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 1441.)

¹⁰ Akciju je izvršila 2. četa bataljona VDV za Štajersku. (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 1441.)

¹¹ Akciju je izvršila 2. četa bataljona VDV za Štajersku. (Arhiv VII, reg. br. 14,1, k. 1441.)

¹² Oba miniranja (17. kod Sloma i 18. kod Hotunje) izvršio je vod 1. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 23).

koj stanici Šmarje pri Jelšah razorena su oba koloseka.¹³

19. 7. 1944. Grupa od oko 1000 bandita prošla je noću oko 1 čas, dolazeći od Boča, državnom cestom kod Lemberga u pravcu Sladka Gora, Sv. Mihael, opština Šmarje pri Jelšah. Dignuta su u vazduh 4 železnička mosta. Oko 200—300 bandita diglo je u vazduh prostorije puka »Celje—istok« u Sv. Juriju pri Celju¹⁴ i odneli 3 sanduka ručnih bombi, 1 motocikl i nekoliko bicikla.
- Zapaljena je stara školska zgrada u Sv. Juriju pri Celju.¹⁵ Izvršen je prepad na transformatorsku stanicu Podlog, opština Zalec, i odneto sve oružje Verkšuca. Oštećen je generator za osvetljenje.¹⁶
20. 7. 1944. Veći odred bandita izvršio je u 0.30 č napad na Rečicu ob Savinji. Banditi su napali mesto iz južnog, zapadnog i severnog pravca. Napad je odbijen.
- U naselju Mestinje, opština Šmarje pri Jelšah, dignut je u vazduh železnički most.¹⁷
23. 7. 1944. Dignut je u vazduh betonski most na državnoj cesti Vojnik — Frankolovo.¹⁸
26. 7. 1944. Kroz mesto Vrhpolje, opština Rečica ob Savinji, prošlo je 600—800 bandita s konjima i tovarnim grlima.
28. 7. 1944. 600—700 bandita zauzelo je Bele Vode, opština Šoštanj, i dovuklo sa sobom teško pešadijsko oruđe i 11 konja.

¹³ Napad na uporište Šmarje pri Jelšah izvršila je 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer«. Napad nije uspeo jer je posada dobila pojačanje (vidi izveštaj 14. NO divizije od 23. jula 1944. u Arhivu IZDG u Ljubljani, f. 334/11).

¹⁴ Sada: Šentjur pri Celju.

¹⁵ Akciju je izvršio 1. bataljon 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 23).

¹⁶ Akciju na transformatorsku stanicu u Podlogu izvršila je 2. četa VDV bataljona za Štajersku. Zaplenjeno je: 2 automata, 7 pušaka, 2 pištolja, veća količina municije i bombi. (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 1441).

¹⁷ Most u naselju Mostinje srušila je 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« (vidi dok. br. 32).

¹⁸ Most je srušila minerska grupa 1. bataljona 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« (vidi dok. br. 83).

29. 7. 1944. Kroz mesto Skorno, opština Šoštanj, prošlo je 700—800 bandita.
31. 7. 1944. Kod mesta Uniše, opština Ponikva, razorena su oba koloseka.
Razorena je pruga Store — Grobelno kod Sv. Jurja, opština Sv. Jurij pri Celju.¹⁹
13. brigada 14. divizije (500—600 bandita) izvršila je napad na Sv. Jurij pri Celju. Minirana je zgrada žandarmerijske stanice i polovina se srušila. Nekoliko službenih prostorija opštinske zgrade je izgorelo i oštećeno. Opljačkan je stan predsednika opštine i još tri prodavnice. Putnički voz 810 naišao je na minu.²⁰

BR. 159

IZVOD IZ IZVEŠTAJA 13. SS-POLICIJSKOG PUKA OD 1. AVGUSTA 1944. O PARTIZANSKOJ AKTIVNOSTI U OBLASTI KORUŠKE¹

SS-policijski puk 13
— / c —

Borovlje, 1. 8. 1944.

Samo za službenu upotrebu!

1. Aktivnost bande ti oblasti Koruške.

Crna, 31. 7. 1944.

²

30/31. 7, od 23.45 — 01.45 i 03.00 — 03.45 časova jače banditske snage izvršile su minobacačima, mitraljezima i automatima koncentričan vatreni prepad na Crnu. Protivnik je oba puta

¹⁹ Ova rušenja izvršili su delovi 13. slovenačke NO brigade »Mirko Bračič« (vidi dok. br. 102).

Opširnije o napadu na uporište Sv. Jurij pri Celju (Šentjur pri Celju) vidi dok. br. 49 i 102.

¹ Prepis originala (umnožen na ciklostilu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 204/11. U gornjem desnom uglu u kancelariji Štaba otisnut je pečat: »438. divizija za naročitu upotrebu, stiglo ... br. delov ... sveska ... list... refer... Az ...«. Jedan primerak izveštaja nalazi se i u Arhivu VII, reg. br. 1/12, k. 32—A.

¹ Redakcija je sa tri tačke označila izostavljeni tekst o manjim ekonomskim akcijama.

odbijen. U uporištu Crna oštećene su kuće i pokidane telefonske linije. Miniran je i srušen most na Mežici, 1,5 km severno od Crne, 2 mosta na državnom drumu Crna — Št. Vid i most] km zapadno od Crne. Zatim su postavljene jake drumske prepreke i barikade i zapaljeno slagalište drva u Maloj Crni. Banditi su pobjegli na jug. Sopstvenih gubitaka nema, neprijateljski gubici se ne mogu utvrditi.¹

Železna Kapla, 31. 7. 1944.

30/31. 7, prilikom akcije 3. bataljona 13. SS-policijskog puka u Obirskom, u blizini prevoja Sajdnik, poginulo je 5 partizana, zarobljen 1. Plen: 4 puške, 1 mina, eksploziv, municija i 5 punih ranaca.

Ledenice, 31. 7. 1944.

31. 7, u 20.50 časova, miniranjem oštećen železnički most kod Malnica, 2.5 km jugoistočno od Ledenica. Saobraćaj otežan. Miniranje je izvršilo 10 bandita naoružanih automatima, puškama i bombama u smeđim uniformama, sa novim čizmama i gojzericama. Otišli su na jug.⁴

2.) *Procena stanja kod bande.*

N e p r o m e n j e n o .

Po naređenju
Nussbaum
(Nusbaum)
kapetan zaštitne policije

Za tačnost
Möller
(Meier)
rez. v. od. zašt. polic.

³ Prepad na uporište Crnu i rušenje mostova izvršile su jedinice Istočnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 102).

⁴ Akciju je izvršio minersko-sabotažni vod Zapadnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 105).

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ALARMNE ČETE »CELJE—ISTOK« OD 1. AVGUSTA 1944. ŠTABU 3. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O NAPADU NA UPORIŠTE RECICA OB SAVINJI¹

1. alarmna četa »Celje—istok« Rečica ob Savinji, 1. VIII 1944.
Rečica ob Savinji

III bataljonu Vermanšaft-puka »D. Štajerska«
komandno mesto
u Mozirju

Dnevni izveštaj od 31. VII 1944.

Preko dana gradnja bunkera.

U 20,30 časova napao nas je neprijatelj sa svih strana. Otvorio je na nas vatru iz mitraljeza, automata i pušaka.

Na severnoj strani mesta prodrli su do škole, gde su u 23,30 č zapalili seosko gazdinstvo Petrin, koje se nalazi pored pošte i koje je potpuno izgorelo.

Na zapadu su doprli do crkve.

Posle jake borbe koja je trajala 4 sata banditi su se povukli u 2,30 časova.

Ne može se reći koliko ih je bilo, ali ih nije bilo tako mnogo.

I žandarmerija je zajedno sa stražom kod pošte odbijala neprijatelja.¹

Naši gubici: nije bilo.

Neprijateljski gubici: ?

Molim da mi se hitno ponovo upute moji vermani koji su otkomandovani, jer ne znam šta će se desiti u slučaju još većeg napada.

Istovremeno molim da mi se dostavi veći broj tromblonskih mina.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 351/1.

² U izveštajima jedinica 4. operativne zone Slovenije ovaj napad nije registrovan. Kako je pravac od Mozirja i Rečice ob Savinji obezbeđivao 1. bataljon 11. slovenačke NO brigade »Miloš Zidanšek«, verovatno je on uputio manje snage radi uznemiravanja posade uporišta.

Sa Ljubnim ne mogu da uspostavim vezu jer je neprijatelj zaprečio cestu od Št. Janža¹ prema Ljubnu. U Rečicu ob Savinji iz toga pravca ne dolaze ni civili.

Komandir 1. alarm, čete
»Celje — istok«
Max Kowatsch
(Maks Kovač)
šarfirer

BR. 161

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ALARMNE ČETE »PTUJ« OD 2. AVGUSTA 1944. ŠTABU 2. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O NAPADU NA UPORIŠTE ŠOŠTANJ¹

II Vermanšaft-bataljon
1. alarmna četa »Ptuj«

Šoštanj, 2. avgusta 1944.

II Vermanšaft-bataljonu
garnizon

Predmet: Borbeni izveštaj

Noću 1. avgusta 1944. u 23,00 časa odjeknule su dve eksplozije zapadno od Šoštanja, po kojima se moglo zaključiti da je protivnik izvršio diverziju na železničkom postrojenju u neposrednoj blizini. Odmah je alarmirana cela četa i krenula je da zauzme položaje u bunkerima. Kada je u 1.00 čas zašao mesec, neprijatelj je otvorio vatru na kantonman sa brežuljka severno od Šoštanja i od imanja koja se nalaze ispod njega.² Istovremeno je nastojao da se probije kroz naše položaje pod zaštitom mraka i voćnjaka sa visokom travom i da tako najkraćim putem stigne do kantonmana. Pošto je neprijatelj uzalud pokušavao da sa dve strane zbuni strelce munjevitom vatrom iz automata i pošto su odbijeni ručnim bombama, oni su posle svakog prekida vatre ponovo napadali naše položaje sa udaljenosti od oko 150 i 400 m, na što su vermani kao i vojska iz grada odgovarali vatrom iz minobacača. U 5.00 časova,

³ Sada: Šentjanž.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 347/11.

⁵ Napad je izvršio 2. bataljon 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« (vidi dok. br. 102).

kada je svanjivalo, protivnik je prekinuo vatru i prema izjavi civila povukao se oko 8.00 časova iz okolnog područja. Četa nije imala ranjenih ni mrtvih. Kako je utvrđeno, neprijatelj je za vreme četvoročasovne borbe previsoko gađao jer su iz Družmirja pristigle žalbe da su banditi oštetili krovove s te strane. Isto se moglo utvrditi i na zgradi gazdinstva uz kantonman Vermanšafta.

Posle završene borbe položaj je dalje izgrađen prema ukazanoj potrebi.

Komandir 1. alarm, čete »Ptuj«:
Leop. Čresnar
šarfirer

BR. 162

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ALARMNE ČETE »CELJE—ISTOK« OD 2. AVGUSTA 1944. O STANJU U UPORIŠTU REČICA OB SAVINJI I O TRAŽENJU DA SE ONO NAPUSTI¹

1. alarmna četa »Celje — istok«
Rečica ob Savinji Rečica ob Savinji, 2. VIII 1944.

Dnevni izveštaj od 1. VIII 1944.

U mestu Rečica ob Savinji nije se ništa dogodilo.

Od 12 časova nadalje čula se borba severno od Rečice ob Savinji (verovatno Trnavče, Dol-Suha, Vimpasle,² pravac Poljane).³ Borba je trajala do mraka.

U 24,30 č video se požar u Zlaboru i čulo se nekoliko hitaca.

U 2 časa ispaljeno je nekoliko hitaca iz pravca Spodnja Rečica i od groblja.

Na dan 1. VIII u 15 časova policija je digla u vazduh mine koje su bile postavljene na cesti Rečica — Zlabor.

Na dan 2. VIII 44. u 9 časova civili su videli oko 50 pripadnika policajaca kako idu bez oružja sa belom zastavom od Št. Janža⁴ prema Mozirju.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 351/1.

² Zaselak 1 km zapadno od Rečice ob Savinji (karta 1 : 25.000).

³ Borba je vođena u sklopu ofanzive jedinica 4. operativne zone Slovenije za stvaranje slobodne teritorije u Zgornjoj Savinjskoj dolini (vidi dok. br. 102).

⁴ Sada: Šentjanž.

Molim da se izvesti puk da bi se naše uporište evakuisalo jer smo sada potpuno sami pošto su banditi zauzeli ostala uporišta a sada čekamo da mi dođemo na red. Većina stanovnika je otišla odavde jer su ih banditi obavestili da sada mi dolazimo na red. Sa svojih 70 ljudi i sa tako lakim naoružanjem ne mogu izdržati veliki napad — to mora svakom biti jasno. Ako ne dobijem dobro naoružano pojačanje, biće šteta za svaku žrtvu koju dajemo. Vermani vide i čuju šta se dešava i potpuno su otkazali te će biti teško da se sa takvim ljudima vodi borba. Zato molim da se to hitno reguliše, pre nego što bude kasno. Ljudi bi se negde drugde još mogli veoma korisno upotrebiti. Ukoliko se nešto dogodi, ne mogu za to biti odgovoran.

Komandir 1. alarmne čete
M. P. »Celje — istok«
Maks Kovač
(Maks Kovač)
šarfirer

BR. 163

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE 18. VOJNOG
OKRUGA OD 4. AVGUSTA 1944. ZA POJAČANU BORB
TIV JEDINICA NOV'

Komandant SS i policije
u XVIII vojnom okrugu
Operativni štab za suzbijanje bandi

Kantonman, 4. avgust 1944.

Naređenje!

Mada se u poslednje vreme moglo sa sigurnošću utvrditi da je broj bandi porastao, u poslednje tri nedelje nisam primio od jedinica izveštaje o uspesima.

Trenutna opšta situacija na frontu i u domovini zahteva da svaki oficir i svaki vojnik izvršava svoju dužnost do poslednjeg.

¹ Kopija originala (umnožena na ciklostilu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 93/IV. Redakcija je pronašla primerak koji je bio dostavljen komandantu sreske žandarmerije u Trbovlju.

Der Höhere ~~W-~~ und Polizeiführer
im Wehrkreis XVIII
Führungstab für Bandenbekämpfung

O.U., d.n. 4. August 1944.

B e f e h l

Obwohl in der letzten Zeit ein Zunehmen der Banden einwandfrei festgestellt werden konnte, habe ich in den letzten drei Wochen von den Einheiten kaum Erfolgsmeldungen erhalten.

Die augenblickliche Gesamtlage der Front und in der Heimat verlangt, dass jeder Offizier und jeder Mann seine Pflicht bis zum Letzten verrichtet.

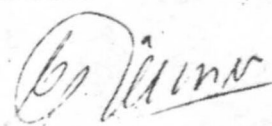
Ich erwarte, dass alle mir unterstellten Einheiten mit größter Schärfe den Kampf gegen das Banditentum aufnehmen und die Banditen vernichten.

Ich erwarte von den Offizieren, dass sie ihren Unterführern und Männern in diesem Kampf als Führer voranziehen und ohne Rücksicht auf Verloren sich einsetzen.

Ich kenne keinen Dienstschluss und kein sogenanntes dienstfrei. Wir befinden uns Tag und Nacht im Kampf und haben zum Ausruhen keine Zeit. Ich erwarte, dass die Einheiten nachsichtlos den Kampf weiterführen.

Gendarmeriekreis Trifail

U. S. AUG. 1944
Ist. Nr. 1816 Anlagen

H-Obergruppenführer
und General der Polizei

Abdruck

*allen Gen. Gruppen des Kreises
Trifail zur Kenntnis in Jarn aufachtung.
22.8.44*

Očekujem da sve jedinice koje su mi potčinjene povedu najoštriju borbu protiv bandi i da unište bandite.

Očekujem od oficira da kao komandanti prednjače u toj borbi pred svojim nižim starešinama i vojnicima i da se angažuju bez obzira na ličnost.

Ja ne znam ni za kakav završetak službe niti za takozvano oslobađanje od službe. Mi se danju i noću nalazimo u borbi i nemamo vremena za odmaranje. Očekujem da od sada jedinice bezobzirno nastave borbu.

Rösener
(Rezener)
SS- obergruppenfirer
i general policije

Sreska žandarmerija Trbovlje²

Primljeno

Upućeno 9. avgusta 1944.

Del. br. 1816 Prilozi

² Ovaj štambilj otisnut je u kancelariji sreske žandarmerije u Trbovlju. Broj delovodnika dopisan je mastilom. Na kraju dokumenta dopisana je mastiljavom olovkom napomena koja u prevodu glasi: »Prepis dostaviti svim žandarmerijskim stanicama sreza Trbovlje na znanje i ravnaje. 9. 8. 44.« Crvenom olovkom dopisano je: »1816/44«

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ALARMNE ČETE »CELJE—ISTOK« OD 6. AVGUSTA 1944. ŠTABU 3. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O BORBAMA U OKOLINI MOZIRJA I ODLASKA CETE U LETUŠ¹

1. alarmna četa »Celje — istok«

Predmet: Dnevni izveštaj

Mozirje, 6. VIII 1944.

III bataljonu Vermanšaft-puka »D. Štajerska«
komandno mesto *Mozirje*

2. VIII 1944: Uporište Rečica ob Savinji napušteno u 19 časova:-¹ u 21 čas stigli u Mozirje.
3. VIII 1944: U 8.30 časova sa 30 ljudi izvršeno izviđanje u pravcu Rečice ob Savinji, ali su se zbog nadmoćnosti neprijatelja morali vratiti.¹ U li časova vratili se u Mozirje.
U 13.20 časova ponovo je vršeno izviđanje u pravcu Rečice ob Savinji zajedno s policijom. Naišli na neprijatelja kod mesta Brezji vrh,¹ severno od Prihove. U 20 časova vratili su se ponovo u Mozirje.
4. VIII 1944: U 3.30 časova 58 vermana 1. alarmne čete »Celje — istok« krenulo je iz Mozirja preko Suhe planine u pravcu Rečice ob Savinji. Odmah posle napuštanja Mozirja naišli smo 5 puta na manje grupe bandita i razjurili ih. U 10.15 časova sukobili smo se južno od Trnavča, odnosno severno od Prihove, sa jakim neprijateljskim snagama.⁵ Banditi su otvorili na nas tako žestoku vatru da smo se razdvojili u dve grupe. Ljudstvo 1. alarmne čete »Celje — istok« ostalo je pod mojom komandom i dalje u dodiru s neprijateljem. Bili smo opkoljeni.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 351/1.

² Vidi dok. br. 162.

³ Suprotstavili su im se delovi 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« (vidi dok. br. 83).

⁴ Brdo zapadno od Mozirja, na karti 1 : 100.000 označeno kao k. 481.

⁵ Odnosi se na 2. bataljon 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Šlander« (vidi dok. br. 83).

Posle nekoliko uzaludnih juriša bandita potisnuli smo ih ručnim bombama u pravcu Prihove. Pošto su banditi bili nadmoćniji, povukli smo se u 14.20 časova u Mozirje. U 15.30 časova krenuli smo prema Prihovi, gde smo se sreli s komandantom bataljona oberšturbanfirerom Verndleom (Wörndle). Tamo smo zauzeli položaje, a u 19.30 časova vratili smo se u Mozirje. U 22 časa krenuli smo iz Mozirja u Letuš, gde smo stigli u 23.45 časova i preuzeli osiguranje mesta.

Danas je 20 ljudi iz 1. alarmne čete »Celje — istok« dodeljeno četi Martini.

5. VIII 1944: U Letušu je izgrađen bunker. Nije se dogodilo ništa naročito.

Komandir 1. alarmne čete
»Celje — istok«:
Maks Kovač
(Maks Kovač)
šarfirer

BR. 165

IZVEŠTAJ BRDSKOG LOVAČKOG PUKA »TREK« OD 7. AV-
GUSTA 1944. O SITUACIJI NA PODRUČJU PUKA¹

Brd. lovač. puk »Trek«
I c

Celovec. 7. 8. 1944.

Pov.: B

*Samo za službenu upotrebu
Izveštaj o situaciji br. 3*

Opšta situacija: U Donjoj Štajerskoj, Gorenjskoj i Koruškoj živa delatnost bandi. Manje bande i dalje se prikupljaju u grupe. Pljačke hrane, prisilna regrutovanja, diverzije (naročito u Donjoj Štajerskoj) i propagandna delatnost u porastu.

¹ Kopija originala (umnožena na ciklostilu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 205/V.

1.) *Područje puka*

Nekoliko naoružanih banditskih grupa u različitim uniformama i u civilnom odelu u jačini od 10—20 ljudi pojavile su se poslednjih dana u okolini Stare Vesi. (Pljačka hrane, prisilno regrutovanje.) *Dolazak i odlazak iz pravca Topice.* Bande koje se nalaze u prostoru pl. Obira izvršile su sa po 1 grupom od 40 odn. 20 ljudi napade radi snabdevanja u okolini Šmarjete. Takođe i prepad na poštanski autobus Šmarjeta — Borovije.² (Pljačka i uništenje.) Osim toga bande jačine do 10 naoružanih ljudi izvršile pljačku hrane i prinudno regrutovanje u prostoru južno Galicije. Jedan deo bandita je, pored nemačkih uniformi i građanskog odela, bio odeven u engleske kakih uniforme.

2.) *Prostor Rož*

Pljačke hrane od strane manjih bandi do 10 ljudi (u kakih uniformama) u okolini Bistrice v Rožu. 4. 8. u 16,45 č na Belskoj pl. borba između jednog izviđačkog odeljenja SS-policije i 25 dobro naoružanih bandita.³ Banditi pobjegli ka jugu.

3.) *Prostor Železna Kapla*

Pljačka hrane od strane naoružanih bandi jačine do 30 ljudi (odevenih u nemačke vojničke i policijske kao i u engleske uniforme) u prostoru Sele pri Fari do Lepene — Koprivna pod Peco. Dolazak i odlazak u većini slučajeva jug.

4.) *Prostor Črna*

I dalje traje prinudno regrutovanje u prostoru Crna — Prevalje — Guštanj.⁴ Osim toga pljačka hrane od strane bandi do 20 ljudi u civilu i uniformama.

5.) *Prostor severno od Drave:*

Situacija bez promene.

6.) *Oblasti Gorenjska — Donja Štajerska*

Brz porast delatnosti bandi, naročito u srezovima Maribor — okolina i Celje. Mnogobrojna miniranja puteva, mostova i železn. postrojenja gotovo do južne ivice grada Maribora. Velike banditske grupe posele najveća mesta u Zgornjoj Sa-

- Akciju je izvršila patrola 1. čete 1. bataljona Zapadnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 105).

³ Borbu je vodila štabna patrola Koruške grupe NOP odredi (vidi dok. br. 108).

⁴ Sada: Ravne ra Koroškem.

vinjskoj dolini, tako da je cela Zgornja Savinjska dolina u rukama bandita, te izveštaji odande dolaze samo pojedinačni. Treba očekivati dalje velike akcije.

Posle primanja na znanje uništiti!

Po zapovesti
Schmidt
(Smit)
p. poručnik i ord.-oficir

BR. 166

IZVEŠTAJ ŽANDARMERIJSKE STANICE CRNA OD 10. AVGUSTA 1944. ŽANDARMERIJSKOM ODELJENJU PREVALJE O SITUACIJI NA SEKTORU STANICE I AKTIVNOSTI PARTIZANA¹

Zandarmerijska stanica Crna Crna, 10. avgusta 1944.
Srez Velikovec, pokrajina Koruška
Broj 1210/1944.

Zandarmerijskom odeljenju *Prevalje*

Predmet: Izveštaj o situaciji i delatnosti

Veza: Naređenje Okružne žandarmerije Velikovec od 27. 6. 1943.

Prilog: 1

I *Opšta situacija* i raspoloženje stanovništva nije se bitno izmenilo u periodu koji obuhvata izveštaj (27. 7. do 10. 8. 1944). Situacija kao i do sada zavisi od delatnosti bandi koja se pooštrila. Raspoloženje je opalo i vlada strah, naročito kada je banditima prošle nedelje pošlo za rukom da zauzmu susedna mesta Luče i Ljubno u Štajerskoj pošto su savladali naše snage. Stanovništvo očekuje napad bandita na Crnu, pošto su ovi otvarali vatru na Crnu noću 30/31. 7. 1944. i noću 1/2. 8. 1944.

Privredni život je osetno poremećen dizanjem u vazduh mostova, prisilnim regrutovanjem rudara i drvodelja i pljačkanjem stoke i ostalih namirnica.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 51/1.

II *Posebna situacija*: Kao što je već pomenuto, delatnost bandita se pojačala i pooštrila. Velika akcija koja je u poslednje vreme izvođena nije na našem području pokazala nikakav uspeh. Takođe su bile bezuspešne razne zasede koje je postavila ovdašnja policijska jedinica. Jednoj policijskoj patroli pošlo je za rukom da 10. 8. 1944. uhvati u potoku Kramarica 2 bandita. Prilikom borbe koja je posle toga usledila sa jačom grupom bandita (1. koruški bataljon),² patrola se morala povući; ona nije mogla savladati jaku minobacačku i mitraljesku vatru bandita.

U vreme izveštavanja saznalo se ili je prijavljeno da su se banditi pojavili 44 puta. Međutim, iz iskustva se može pretpostaviti da je to samo deo stvarne delatnosti bandita u ovoj oblasti. Banditi s jedne strane zabranjuju svako podnošenje prijave, a s druge strane malo se izveštava kada banditi dolaze bez pljačkanja imovine i to uglavnom zato što stanovništvo vidi da su naše snage naterane u defanzivu. Tako mi je rekla jedna stara žena, koja stanuje daleko uz potok, da poslednji put dolazi da prijavi bandite, jer, kako misli, to ionako ništa ne koristi.

Banditi su prilikom svojih dolazaka izvršili 3 prepada vatrom na Crnu, digli u vazduh 1 most na državnoj cesti i nekoliko mostova na opštinskim cestama, zapalili oko 300 m³ tesanog drveta i trupaca i tako ih uništili, izvršili 28 prisilnih regrutovanja i 19 pljački i iznuđivanja, između ostalog oterali su 2 ovce i 2 teleta, odneli preko 250 kg meda, odeće i drugih predmeta.

Prepadi na Crnu imali iu cilj da tu vežu naše snage da ne bi mogle biti upotrebljene za deblokiranje opkoljenih a kasnije i savladanih snaga u susednim mestima Ljubno i Luče. Zbog toga je i usledilo dizanje mostova u vazduh, jer su i ceste zaprečili drvećem.

Prema izjavama zarobljenika, u prepadu na Savinjsku dolinu učestvovala je Tomšičeva brigada. U to vreme ona je mogla da ima 700 do 800 boraca i bila je naoružana sa oko 100 mitraljeza, teškim i lakim minobacačima i 2 topa. Ona je u Savinjsku dolinu došla iz Moravča.

Kako su zarobljenici dalje izjavili, banditima u Dolenjskoj u poslednje vreme bačeno je iz ruskih aviona 800 nemačkih automata sa municijom i dva pešadijska topa.

U prilogu su pojedinosti o prijavljenim pojavama bandi.

² Borba je vodena protiv 2. čete 1. bataljona Istočnokoruško.; NOP odreda (vidi dok. br. 108).

III *Naša delatnost:*

1.) Dodiri s neprijateljem	
2.) Položaji u zasedi .	
3.) Posebne patrole protiv bandita	1 (sa policijom)
4.) Hapšenja	3
5.) Pretraživanja kuća Osiguranja	2 2
6.) Prijave	38
7.) Prisilna regrutovanja .	28
8.) Dobrovoljni povratnici	1 (i 2 zarobljena)
9.) Požari	2
10.) Politička ubistva .	

IV *Ostale snage:*

Nije bilo nikakvih promena.

V *Ostalo:*

Za konačno utvrđivanje mesta Črna nedostaje još bodljikave žice kao i dva poljska telefona s kablom radi uspostavljanja veze između bunkera i žandarmerijske stanice. Pošto je to neophodno radi predstojećih događaja, a to je u svoje vreme odobrio komandant Okružne žandarmerije kao zamenik komesara za državnu odbranu, moli se da se to najhitnije dostavi.

Poštanski saobraćaj motornim vozilima između Črne i Prevalja bio je delimično ograničen, navodno zbog pomanjkanja goriva.

. . . rak³
SS-unteršturmfirer i majster
žandarmerije

4

Noću 30-31. 7. 1944. prodrli su banditski I i III koruški bataljon (oko 300 ljudi) u područje Crne, dolazeći iz Solčave potokom Bistra. Oni su 30. 7. 1944. u 23,45 časova digli u vazduh jakim minskim punjenjem most na državnom drumu preko potoka Meža, severno od Mošenika. Most je imao železnu konstrukciju i nalazio se oko 1,3 km severno od Crne. On je neupotrebljiv. Zapadni deo mosta je eksplozijom odvojen od ležišta, delimično razoren, i leži na dnu dubokog potoka Meža.

³ Potpis je nečitak.

¹ Redakcija je u daljem tekstu izostavila podatke o pokretima manjih partizanskih grupa i patrola. Ova mesta su obeležena sa tri tačke.

Eksplozijom je delimično oštećena i kuća (Crna br. 1) Šumske uprave Crna, koja se nalazi u neposrednoj blizini. Razbijena su sva prozorska stakla te kuće i jedne male šupe. Tri bandita su pre eksplozije upozorila stanare da izađu napolje.

Neposredno posle dizanja mosta u vazduh banditi su otvorili sa svih strana vatru na mesto Crna. Vatra je naročito bila usmerena na zgradu žandarmerije i na uporišta vojske i policije. Banditi su tukli iz mitraljeza, pušaka i jednog minobacača. Jedna mina je pogodila istočnu stranu zida žandarmorijske zgrade. Polupana su mnoga prozorska stakla. Snage za akciju su odgovorile vatrom. Pucnjava je trajala do oko 1,45 časova. U 3 časa ponovo je otvorena vatra ali je posle kraćeg vremena zavladao mir. Banditi su se povukli u južnom i zapadnom pravcu. Naši gubici nisu zabeleženi. Gubici bandita takođe do sada nisu poznati.

Policija je u zoru uputila izviđačke patrole.

Banditi su osim toga porušili dva drvena mosta na opštinskoj cesti Crna — Št. Vid⁵ — Šoštanj, oko 2 km jugoistočno od Crne. Oni su presekli nosače i zasekli ih sekirama. Cestu su na više mesta zaprečili tesanim drvetom i oborili stabla preko ceste. Pokušali su da zapale drveni most na mestu gde se račva put za Javorski potok i Kramaricu, 2,8 km jugoistočno od Crne, i delimično su ga oštetili a zatim su zapalili tesano i građevno dno Šumske uprave iz Crne koje se tamo nalazilo. Tako je uništeno nekoliko stotina kubnih metara drveta.®

⁵ Sada: Šentvid pri Zavodnju.

® Opširnije o ovom napadu i rušenjima koja je izveo Istočnokoruški NOP odred vidi dok. br. 102.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 137. REZERVNOG BRDSKOG LO-
VAČKOG PUKA OD 12. AVGUSTA 1944. O AKCIJI »PRIN«
NA PODRUČJU ZAPADNE ISTRE¹

Major Lerh (Lerch) Kantonman 12. 8. 1944.
k-dant 137. rez. brd. lov. puka
6 priloga²

Borbeni izveštaj
o akciji »Prin« (»Prien«) u vremenu od
7 — 10. 8. 1944.

I. *Angazovane snage:*
vidi prilog 1

II. *Tok akcije:*

0 linijama nastupanja, rezultatima izviđanja i obavešta-
vanja itd. vidi u prilogu 2.

III. *Zemljište, biljni pokrivač, saobraćajni uslovi i sta-
novništvo.*

Zemljište pročešljanog prostora najvećim delom nije kr-
ševito, stene su sastavljene od krečno-peščarskih konglomera-
ta. Doline su samo pojedinačne. Reč je o vrlo jako raščlanje-
nom brdovitom terenu 200—400 m visine koji se stalno penje
od obala ka istoku. Visinske razlike od vrha do podnožja iz-
nose 100—300 m. Ponajviše veoma strmi, delimično niskim
žbunjem i vinogradima i delom kameniti obrasli obronci znat-
no otežavaju kretanje van puteva čak i trupama sa planinskom
opremom i u pogledu izdržljivosti postavljaju jedinicama veli-
ke zahteve. Veći vrhovi u najvećem broju slučajeva pru-
žaju vrlo veliku preglednost (npr. trigonom. tačka 405
Monte Romano³) kod Šmarja, trigonometrijska tačka 404
(1500 m severno Brda): preglednost prema severu do obeli-
ska kod Općina, oko 25 km od mesta Buje. Gotovo sva *naselja*
se kao stare tvrđave vitezova-razbojnika nalaze na najvišim
brdskim vrhovima.

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu VII, reg. br.
16/5, k. 15.

² Redakcija je pronašla samo priloge: broj 1, koji objavljuje,
broj 4, 5 i 6, koje ne objavljuje (sadrže saslušanja trojice uhvaćenih
civila koji se pominju u tekstu, a njihovi iskazi su beznačajni i go-
vore samo o propagandnoj delatnosti partizana). Vidi Arhiv VII, reg.
br. 16/5, k. 15.

³ Na karti 1 : 100.000 označeno samo kao trig. 405.

Biljni pokrivač se delimično sastoji od niskog žbunja, a pretežno od vinograda prošaranih stablima voćaka. Ponegde se nalaze mali zabrani borova sa stablima visokim 5—8 metara. Glavne i ponajviše duboko usečene poprečne doline su osim vinogradima obrasle posejanim kukuruzom i trskom koji jako otežavaju preglednost i banditima pružaju odlična skrivališta.

Oblast je *siromašna vodom*, postojeća voda može se upotrebljavati samo pošto se prokuva.

Osim *glavnih puteva* koji sa juga vode u oblast Trsta: Motovun — Oprtalj — Kubed — Hrpelje, na kojem se sada nalaze mnogobrojne drumske zapreke i porušeni mostovi; puta Vižinada — Buje, odn. Novi Grad — Buje — Kaštel — Koper — Trst; obalskog puta Novi Grad — Umag — Sečovlje — Piran — Koper — Trst i puta koji vodi od rta Savudrije za Oprtalj, ostali putevi su loši, uski, puni kamenja, sa čistim usponima koji se za upotrebu motornih vozila u svakom pojedinom slučaju moraju prethodno da izvide.

Šine *uskotračne železnice* Poreč — Motovun — Trst su — koliko se to moglo ustanoviti — odnete.

Glavni potok između Koperskog zaliva i Mirne je potok Dragonja, koji sada ima malo vode. Dubina mu je kod ušća i za vreme oseke oko 50 cm, za vreme plime oko 1 m. Korito potoka je usečeno i kod mosta sev. Kaštela oko 10 m široko, gornji postroj mosta je 5 m visoko nad dnom potoka. Za pešadiju bez vozila nema prepreka.

Stanovništvo je mešovito (Italijani — Slovenci), uglavnom živi od obrade vinograda i gajenja voća. Žitarica gotovo uopšte nema, umesto toga ima kukuruza. Broj stoke — osim živine — je mali (ovce, koze, retko krave i magarci).

IV *Situacija*

a) *Uopšte*

Laki dodir s neprijateljem u pročešljanom prostoru, saslušanje zarobljenika, iskazi stanovništva kao i vrsta i veličina ustanovljenih neprijateljskih položaja i drumskih zapreka dozvoljavaju da se zaključi da se u prostoru između puta Hrpelje — Kubed — Oprtalj, doline Mirne i morske obale dosada nalaze samo male i neznatne grupe bandi koje u ovaj prostor dolaze iz oblasti istočno i jugoistočno od puta Hrpelje — Kubed i doline Mirne.⁴ Zadaci: Prekidanje saobraćaja na već po-

⁴ Od jedinica pod komandom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije na ovom području zahvaćenom akcijom »Prin« (»Prien«) dejstvovao je 1. bataljon Istarskog NOP odreda (vidi dok. br. 52) i jedinice Komande mesta Koper.

menutim putevima koji sa poluostrva Istre vode u Trst da bi se sprečilo snabdevanje Trsta životnim namirnicama iz istarskog prostora kao i prepadi na pojedina vojna teretna vozila koja se kreću drumovima. Dalji zadatak ovih malih banditskih grupa je svakako i propagandističko uticanje na stanovništvo. U ponovnim izveštajima o štabovima bandi u ovoj oblasti vrlo je verovatno da je reč o štabovima za regrutovanje koji se uvek zadržavaju na određenim mestima po nekoliko dana (utvrđeno: Vršič kod Trseka, Topolovec i Mumijan) i koji se posle izvršenog regrutovanja u tome prostoru sa novim regrutima ponovo povlače u svoja skrovišta prema istoku. U nekoliko slučajeva stanovništvo i neki zarobljenici govorili su o jačim grupama bandita; podaci o jačini tih grupa kreću se od 100—700 ljudi. Moglo bi biti da je ovde reč ili o jačim grupama novoregrutovanih ili pak banditi namerno daju stanovništvu podatke o većem brojnom stanju njihovih grupa, da bi izgledalo da su jači. Podaci o broju dobijeni od stanovništva vrlo su protivrečni. Ovo se može objasniti i time — izuzimajući namerno date lažne podatke — što banditi, prema izjavama zarobljenika, imaju strogo naređenje da sada u toplo godišnje doba noću zaobilaze naselja i da bivakuju na terenu, te tako stanovništvo često čak i nema mogućnosti da stvori pravilnu sliku o jačini pojedinih banditskih grupa. U sela sada najčešće dolaze »nosači jela«, koji od stanovnika zahtevaju da iz svojih zaliha pripreme hranu za bandite.

b) *U pojedinostima*

(vidi skicu — *prilog 2 i prilog 3*).

Pojedine borbene grupe imale su samo lak dodir s neprijateljem. Samo je na grupu poručnika Fuksa (Fuchs) (9. četa 200. vazd. puka za vezu), ukrcanu na kamione, prilikom marša kod Kaštela, jedna jača grupa bandita od oko 40 ljudi otvorila vatru iz 1 mitraljeza i 2 puškomitraljeza iz mesta, pri čemu je bilo gubitaka (poginula 2, ranjen 1 vodnik). Jačina banditskih grupa s kojima su druge borbene grupe dolazile u dodir nije bila veća od 8—10 ljudi. Prema iskazima stanovništva, više manjih banditskih grupa su delimično tek kratko vreme pre dolaska nemačkih trupa umakle ka istoku i obavestile bande o nemačkom nastupanju.

Pronađeni *utvrđeni, položaji* — koji su delimično porušeni — u najviše slučajeva su bili samo površno uređeni i delimično su se sastojali samo iz jednostavnog niskog kamenog zida. Položaji su bili izgrađeni — očigledno samo privremeni — za jednog strelca pa sve do položaja za otprilike 1 vod (kod Sv. Petra). Oni su verovatno bili uređeni za vršenje prepada na motorna vozila i često bili povezani s primitivnom drum-

skom preprekom. Upotreba mina je bila utvrđena samo u jednom slučaju (400 m severoistočno od mosta kod Kaštela), na koju su neposredno pre [našeg dolaska] naišla jedna seljačka kola.

Drumske zapreke su se sastojale, osim rušenja mostova (miniranjem ili spaljivanjem), iz jednostavnog raskopavanja druma dubine oko 1 m i širine 50 cm, što se brzo opravljalo ispunjavanjem rupa kamenjem, ili od jedne oko 1 m visoke kamene zapreke koja se takođe otklonila za nekoliko minuta. Ipak je ovo bilo zato moguće brzo i bez gubitaka učiniti jer pripadajući položaji nisu bili posednuti.

Razaranje mostova preko potoka Dragonje bilo je trajno. Most južno od Sečovlja bio je od kamena (raspon 12 m, 5 m visine iznad korita reke) i dignut je u vazduh noću 14/15. 7. Severno od Kaštela nalazio se jedan drveni most (oko 10 m raspona, visine iznad rečnog korita oko 6 m), koji je spaljen noću 6. 7. 8. Jedan vod 137. pionirske čete za prelaz preko potoka Dragonje izgradio je 8. 8. oko 50 m uzvodno od spaljenog mosta, južno od Sečovlja, pomoćni most nosivosti do 3 tone. Oko 50 m severoistočno od razorenog kamenog mosta, južno od Sečovlja, nalazi se jedan oko 8 m dugačak kameni most preko jednog rukava Dragonje, koji se u svakom slučaju mora preći pre glavnog mosta. Ovaj most je još pre dužeg vremena miniran od strane bandita tako da je na najširem mestu širok samo oko 2,50 m i tako trošan da se preko njega bez opasnosti može preći samo putničkim automobilima ili zaprežnim vozilima. Ovaj bi se most morao popraviti (proširiti kolovoz, izvršiti podupiranje), bar dok se most severno od Kaštela ponovo ne sagradi. Porušeni kameni most južno od Sečovlja 9. 8. privremeno je popravljen nasipanjem kamena (nasip). Ali čim Dragonja nadodje, voda će odneti nasip koji sada deluje kao zatvorena brana. Izgradnja železničkog mosta oko 500 m nizvodno je mogućna bez utroška veće količine materijala. Raniji drveni most severno od Kaštela je potpuno izgoreo.

Veća *skladišta materijala* nisu nađena.

10. 8. pretražen je teren između 33. i 34. km, gde su banditi iz okoline Sv. Petra napali i spalili kamion 8. vazd. lovač. batalj. za naročitu upotrebu (Poreč) koji se kretao ka Trstu. Tom prilikom u obližnjem čestaru pronađeni su već jako istruleli leševi 7 — 8 nemačkih vojnika. Kako se jasno videlo po nađenim delovima uniforme i vojničkih knjižica, to su bili pripadnici vazduhoplovstva i nesumnjivo je da su to ovih 8 vojnika 8. vazd. lovač. batalj. za naročitu upotrebu koji su nestali još u Poreču. Leševi su bili pokriveni samo tankim slojem zemlje . . . (Tačan položaj grobova vidi na skici, prilog 3.) Obavešten je 8. vazd. lov. batalj. za nar. upotrebu.

Ukupan rezultat: Poginulo 19 neprijat. boraca (izbrojano — naoružani banditi kao i pojedini civili koji su pri nailasku nemačkih vojnika uprkos višekratnim pozivima hteli da pobjegnu), zarobljeno 3 (od kojih 1 kurirka), 1 prebegao; plen: više italijanskih pušaka, 3 mala tovarna grla, 4 bicikla, male količine nemačke i italijanske puščane municije i ručnih bombi, delovi italijanske ratne spreme, civilna odeća bandita i različiti pisani i propagandni materijal.⁵

Sopstveni gubici: poginulo 2, ranjeno 1 (kod grupe »Fuks«).

V. Držanje stanovništva: sastav bandi

Držanje civilnog stanovništva i njegovo raspoloženje prema nemačkim vojnicima obuzdano je strahom od bandita koji u mnoga naselja gotovo svakodnevno dolaze, te se stanovništvo prema tome mora da upravlja. Ne nalazim da je tačno mišljenje da stanovništvo uglavnom simpatizuje bandite. Stanovništvo se nalazi pod pritiskom bandita, te stoga prema nemačkoj vojsci ima uzdržljivo i odbijajuće držanje, pošto se mora bojati osвете bandita. U onom trenutku kad budemo mogli da štitimo stanovništvo od bandita, ono neće možda prema nama biti prijateljski raspoloženo, ali će se bar lojalno držati. Za sadašnje prilike u pročešljanom prostoru karakterističan je razgovor sa stanovnicima sela Kubertona: »Kada su poslednji put banditi dolazili u selo« — »Juče. Oni gotovo svaki dan prolaze kroz naše selo«. — »Kada su vojnici poslednji put bili ovde?« — (Posle kratkog razmišljanja) — »U oktobru 1943!«

Vođe i aktivisti bandita su ovde u većini slučajeva Srbi i Hrvati. Može se uzeti da se gro bandita sastoji od prisilno regrutovanih. Onaj koji je prisilno regrutovan jedva da ima neki drugi izbor — kad je već jedanput prisilno regrutovan — nego da ostane sa banditima, jer ako pokuša da pobjegne mora računati s tim da će im ranije ili kasnije opet pasti u ruke i da će oni prema njemu postupiti kao prema dezerteru. A ako ga zarobe nemačke ili fašističke trupe, u najvećem broju slučajeva očekuje ga smrtna kazna. I tako prisilno regrutovanim banditima ne ostaje ništa drugo nego da »dobrovoljno« ostanu kod bandita. Stoga bi trebalo da se razmotri da li bi uhvaćene, prisilno regrutovane, bandite — bar one koji nisu uhvaćeni sa oružjem u ruci — kao i ostale sumnjive elemente — a to su praktično svi za oružje sposobni muškarci koji su se zatekli u oblastima zaraženim bandama, dok ne mogu da

⁵ Iz postojećih izveštaja redakcija nije mogla utvrditi koje su partizanske snage bile angažovane u ovim sukobima.

dokažu da su negde stalno zaposleni trebalo uputiti na prisilni rad u radni logor u Nemačkoj. Za ovakve elemente bilo bi potrebno osnivanje posebnih (kaznjeničkih) logora, da se rad u Rajhu ne bi načelno smatrao kao kaznena mera.

VI. *Iskustva o napadu i izvršenju akcije protiv bandi*

Prilikom izvođenja *većih* akcija protiv bandita unapred se mora poći od pretpostavke da se uprkos svim preduzetim merama konspiracije ne može postići element iznenađenja. Dosada se uvek pokazalo da su bande preko svoje odlične obaveštajne službe, uprkos svim merama predostrožnosti prilikom izvođenja priprema, bile blagovremeno obavestene. Veće akcije, pre svega okružavanje, imaće uspeha samo onda, ako se vrše u prostoru gde se stvarno stalno nalaze jake banditske grupe, gde su podigle svoje logore i uporišta koja ne mogu da napuste za nekoliko časova — pošto saznaju za nastupanje nemačkih trupa — te stoga moraju da prihvate borbu.

U oblastima gde se nalaze samo male, izvanredno pokretljive grupe bandita uspeh će se postići samo angažovanjem malih pokretnih jedinica — do jačine 1 ojačane čete bez teškog naoružanja, koje svakako samo nepotrebno smanjuje pokretnost koja je trupi potrebna. Treba se često služiti ratnim lukavstvima (fingirani telefonski razgovori, koje banditi vrlo često prisluškuju, treba da ih navedu na pogrešne pravce i u zasede, postavljanje zaseda itd.). Ali ove male i pokretne borbene grupe («Poterna odeljenja za borbu protiv bandi») moraju biti pokretne i u vršenju potere i morale bi na osnovu rezultata *sopstvenog* izviđanja da donose *sopstvene samostalne* odluke. Postavljanjem zadatka komandiru poternog odeljenja mora se dati ta sloboda. Njima se ne sme propisivati plan za borbu koji je često izrađen na osnovu podataka o neprijatelju i koji usled pokretljivosti bandi u najvećem broju slučajeva ne odgovara stvarnoj situaciji. Zadatak bi morao otprilike da glasi ovako: »Uništenje bandi u prostoru X — Y — Z. Trajanje akcije oko 6 dana«.

Formacija poternih odeljenja za borbu protiv bandi: do jačine čete, bez teškog oružja i bez tovarne stoke, ali po mogućstvu sa 2—3 kamiona (od kojih 1 ukoliko je moguće oklopom zaštićen od zrna pešadijskog naoružanja), 1 sankama, eventualno 1 radio-stanicom na kamionu i 2—3 odeljenja sa prenosnim radio-stanicama »b«.

⁶ Redakcija nije uspela pronaći završetak izveštaja.

*Formacija i sastav snaga
angažovanih u akciji »Prin« (»Prien«)*

I. *Komandant:* major Lerh (Lerch) sa delovima štaba 137. rez. brd. lov. puka.

II. *Trupe:*

1. *Grupa poruč. Noaka (Noak)*

3. četa 139. puka ojačana i mitraljeskom grupom diviz. lovač. voda (delovi)
2 prenosne radio-stanice d

2. *Grupa poruč. Fegla (Vögl)*

5. četa 139. puka (delovi: 1 vod teških pešad. topova i 1 grupa teških minobacača)
1 vod 139. protivtenkov. čete (1—75 m/m i 2—37 m/m protivtenkov. oruđa)
1 vod 137. pionirske čete
1 vod. italij. milicije iz Kopra
1 prenosna radio-stanica d

3. *Grupa poruč. Janzena (Jansen)*

2. četa 139. puka ojačana 1 mitraljeskom grupom i 1 grupom sred. minobacača
1 desetina 83. pionir, batalj.
1 automobil sa radio-stanicom od 5 vati
2 prenosne radio-stanice d

4. *Grupa poruč. Fuksa (Fuchs)*

1 mešoviti vod d 9. čete 200. vazd. puka za vezu.

5. *Grupa kapetana Fidera (Fiedler)*

2 mešovite čete 8. vazd. lov. batalj. za naročitu upotrebu.

4. i 5. grupa učestvovala su u akciji samo 8. i 9. avgusta — odnosno 9. avgusta.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 2. CETE 1. BATALJONA 137. REZERVNOG BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 12. AVGUSTA 1944. O AKCIJI »PRIN« NA PODRUČJU ZAPADNE ISTRE¹

2. četa 137. rez. brd. lov. puka

Kantonman, 12. 8. 1944.

Predmet: Borbeni izveštaj

137. rez. brd. lov. puku

Na znanje: I bataljonu 137. rez. brd. lov. puka
I bataljonu 139. rez. brd. lov. puka

Kao komandant Istočne grupe u okviru akcije »Prin« dostavljam sledeći izveštaj za vreme od 8. 8 — 10. 8. 1944.¹

Komandant poruč. Janzen (Jansen)

Jačina: 2. četa — 2 lovačka voda po 4 desetine,
1 mitraljeska desetina,
5. četa — 1 desetina srednjih minobacača,
radio-desetina a 2 linije,
1 telefonska desetina,
83. pion. četa — 1 pion. vod od 2 desetine.
Ukupno 37 tovarnih grla.

Pokret iz Hrpelja preko Crnog Kala za Kubed preduzet 7. 8. 1944. oko 20,30 časova. Oko 00,15 čas. stigli do porušenog mosta u dolini Rižane kod k. 65 (2 km severno od Kubeda). Unapred je upućena patrola za izviđanje i iznalaženje mesta za prelaz, pri čemu je vođa, 1 podoficir, sasvim iznenada na 3—5 m naišao na stražarsko odeljenje u jačini od 3 bandita koje se nalazilo prikriveno u senci, u blizini mlina. Bio je zastavljen povikom »stoj«!, ali je pri tome na njega odmah otvorena vatra. Zrno mu je okrznulo ranac. Podoficir je sa 2 ručne bombe odmah prešao u napad. Banditi su, ostavivši rančeve i municiju, uspeali da pobegnu u mrak. Izviđačka desetina koja je angažovana odmah je otvorila vatru na mlin i žbunje koje se nalazilo oko kuće. Jedna desetina je, u cilju opkoljavanja, upućena na veće udaljenje. Prilikom pretraživanja mlina ubijen je jedan civil koji je pokušao da beži. Inače pre-

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 16/5, k. 15. Na kraju dokumenta otisnut je štambilj sledeće sadržine u prevodu: »137. rez. brd. lov. puk primlj. 13. avg. 1944. Az. 11. br. — Ref. Ic, Pri-loge«. Nakon toga je nečitak paraf.

² Potpunije o akciji »Prin« (Prien) vidi u dok. br. 167.

tres je ostao bez rezultata. Mlin je još bio u pogonu. Radio-stanica na automobilu, koja je pratila trupe, otpuštena je. Produženo nastupanje u pravcu Kubed — Popetra. U Popetri je izdvojeno i saslušano nekoliko žena i dečaka. Pri tome je ustanovljeno da je oko 100 bandita 7. 8. 1944. oko 20,00 čas. prošlo kroz Popetru i otišlo u pravcu istoka. U ranim jutarnjim časovima jedinice su stigle do mesta Bočaj, Truške i Đurasi, koja su opkoljena i pretražena, dok su mesto Trsek opkolile i osmatrale 2 desetine. Pretraživanje nije dalo nikakve naročite rezultate. Prilikom izvršenih saslušanja ponovo je potvrđeno da su banditi 7. 8. 44. oko 18,00—19,00 čas. otišli ka istoku. Pored pretraživanja naselja planski je pročešljano i nedovoljno pregledno zemljište, pri čemu nam je jedan Italijan u mestu Đuraši odao da se u obližnjem mestu Vršiči do 7. 8. 1944. nalazila banditska Komanda mesta, odn. Okružna komanda. Italijan je dalje izjavio da su banditi 5/6. 8. u celoj oblasti vršili regrutovanje, aii da su 7. 8. po podne dobili izveštaj da će u ovaj prostor 8. 8. 1944. doći trupe iz Kopra i Trsta. Tada su banditi 7. 8. 1944. oko 20,00 čas. otišli ka istoku. Onda je prema mestu Vršica upućen 1 vod lovaca, a ostali delovi čete su produžili nastupanje ka prostoru oko mesta Topolovec. Pri tom je u blizini mesta Pauliči osmotrena jedna banditska izviđačka patrola jačine 3 čoveka, na koju je odmah otvorena vatra. Ubijena su 2 bandita. Oko 02,00 časa jedinica je stigla u mesto Topolovec i započela pretraživanje i pročešljavanje najbliže okoline.

Oko 17,00 časova vod upućen prema mestu Vršica stigao je u Topolovec. Rezultat: Razorena Komanda mesta u Vršici, u Komandi nije bilo ljudi. Banditi su sve držali sakriveno u najbližoj okolini po žbunju, jazbinama, zemljanim bunkerima i zidovima. Uništeno je mnogo italijanskih uniformi, sprema, 1 neispravan motocikl (500 cm³) italijanskog porekla i 1 nagazna mina vlastite izrade. Zaplenjeno: 180 metaka za pušku, 2 bicikla, veća količina propagandnog materijala i 3 manja tovarna grla — mazge. Prema iskazima starijih žena koje još tamo žive pod teškim uslovima, banditi su dobili izveštaj iz Kopra i Trsta da mi nastupamo te su se 7. 8. 1944. oko 20 čas. povukli ka istoku. Oni su prilično brzo sve posakrivali i bežeći napustili ovu oblast.

Sa Zapadnom grupom nije se 8. 8. 1944. mogla dobiti radio-veza. Noću 8/9. 8. 1944. oko 01,30 čas. nastavljeno je nastupanje i u osvit zore oko 04,00 časa opkoljena su naselja Herovi, Semi i Vrnjak. Pretraživanje nije dalo ništa značajno, saslušanjima su dobijeni isti podaci o neprijatelju kao prethodnog dana. U Vrnjaku su ubijena 4 civila koji su noseći rančeve na leđima pokušali da se, koristeći gusto žbunje, probiju iz pro-

stora koji smo mi bili opkolili. Svi su sobom nosili male količine hrane. U samom Vrnjaku su u mnogobrojnim rupama van zgrada pronađeni delovi civilne odeće i italijanskih uniformi, kao i jedno veliko skladište civilne odeće. Italijanska sprema je uništena. Dok je vod u Vrnjaku pročešljavao gusto, žbunovito i šumsko zemljište, ostali delovi čete su nastavili nastupanje širokim frontom preko M. Sikanie³ — Uštjak ka mestu Kubertonu, gde smo stigli oko 11,00 časova.

U samom Kubertonu uhvaćena su 2 bandita sa objavama u džepu — jedan na odsustvu, a drugi sa objavom Partizanske komande u Grinjanu, koji je upućen da odnese jednu pušku. Pošto uprkos mnogim pretnjama i ostalim metodama nisu ništa hteli da kažu, ubijeni su. Od Kubertona je preduzeto izviđanje prema Bustelima, Goljačima, Slopiču, Strzaju i Glavici. Ovo izviđanje nije imalo nikakav značajan uspeh, pošto su sve kuće bile napuštene. Oko 13,00 čas. nastavljen je marš preko Brda do Briza, gde su se prikupili svi delovi čete. Do podne nije postojala radio-veza sa Zapadnom grupom. U Brizu se nalazio komandant akcije major Lerh (Lerch), koga sam izvestio o dosadašnjem toku akcije. Ovde sam takođe saznao o dosadašnjem radu Zapadne grupe i gde se ona sada nalazi.

Od Briza je oko 17,00 časova produženo nastupanje prema Laboru, pri čemu je pročešljana dolina Dragonje. Pri tom je u dolini Dragonje kod k. 89 (1,5 jugozapadno) zarobljen 1 naoružani partizan. Plen: 1 italij. puška, 100 pušč. metaka i 2 italij. ručne bombe. Oko 19,30 stigli smo u mesto Labor i počeli plansko čišćenje i pročešljavanje najbliže okoline.

Noću 9/10. 8. 1944. oko 03,30 čas. nastavljeno je nastupanje do prostora Babiči. Opkoljavanje i pretraživanje mesta ostalo je bez rezultata. Odavde je ponovo preduzeto izviđanje u krugu od 5 km, a naročito u prostoru Marezige, Gerne, Figarola i Centora, pri čemu je planski pročešljano zemljište puno klanaca. Prilikom ovog izviđanja nije bilo dodira s neprijateljem niti je osmotreno njegovo kretanje. Svi delovi su se oko 12,00 časova vratili u Babiče.

Oko 16,00 časova došlo je naređenje za povratak. Cela jedinica je krenula na marš u 18,00 časova pravcem preko Mareziga, Dekana, doline Rižane i Crnog Kala.

Dolazak u Hrpelje 11. 8. 1944. oko 05,00 časova.

Ukupan rezultat: neprijatelj je imao 9 poginulih, 1 zarobljenog.

Zaplenjeno: 3 italij. puške, 350 pušč. metaka, 2 italijanske ručne bombe, 2 bicikla, 3 mala tovarna grla — mazge, velike količine propagandnog materijala.

» Na karti 1 : 100.000 označeno kao k. 448.

Uništeno: veća količina italijanskih uniformi i sprema, 1 neispravan motocikl (500 cm³, ital. porekla) i 1 nagazna mina vlastite izrade.

Sopstvenih gubitaka nema.

Dodatak:

1.) Podaci o neprijatelju. Stalno vršena izviđanja i ispitivanja civilnog stanovništva u gotovo svim slučajevima pokazala su istu situaciju, da su se banditi do 7. 8. 1944. stvarno nalazili u prostoru koji je četa pročešljala.

Da akcija nije, što je potpuno jasno, bila otkrivena sa neke strane, sigurno je da bi imala većeg uspeha. Ali ovako su banditi pre vremena bili upozoreni.

Zarobljeni bandit Milo⁴ izjavljuje da su se oni bili podelili u male grupe sa zadatkom da se povuku i prikupe u prostoru Buzeta u okolnim šumama. Svakako je neophodan znatno strožiji režim u pogledu čuvanja tajni.

2.) Veza. Radio-veza između obeju borbenih grupa bila je izuzetno loša pa je usled uspostavljanja veze u određenim vremenskim razmacima četa veoma mnogo gubila u vremenu. Izgleda da su aparati suviše slabi za srednje planinsko zemljište. Poslužiocu bi morali da budu znatno bolje izvežbani u zajedničkom radu.

Jansen
(Janzen)
poručnik i k-dir čete

⁴ Antonio Milo. Njegovo saslušanje priključeno je izveštaju puka kao prilog br. 6 (vidi dok. br. 167).

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 1. BATALJONA 139. REZERVNOG
BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 13. AVGUSTA 1944. O AK-
CIJI U REJONU CEPOVAN — CRNI VRH¹

Bataljon »Hajne«
139. rez. brd. lov. puk

Kantonman, 13. 8. 1944.

*Borbeni izveštaj bataljona »Hajne«
o akciji Čepovan — Crni Vrh u vremenu
od 26. jula — 12. avgusta 1944.*

•1.) *Neprijatelj:*

O neprijatelju je poznato da je svoje glavne snage prikupio u prostoru Cepovana. (IX korpus, 30. i 31. div.)

2.) *Zadatak:*

Prema radiogramu puka »Brandenburg« od 24. 7. 44, pripeloga preko A.K.² bataljon je stavljen pod komandu 3. puka »Brandenburg« i ima zadatak da 26. 7. 44. ujutru preduzme nastupanje iz Idrije i:

1. Uništi neprijatelja u prostoru Lažna, Trebuša.
2. Da očisti prostor sev. od Lažne do k. 1012, ist. od Trebuše, jugoistočno do k. 1046 i južno do k. 1134.
3. Da spreči odstupanje neprijatelja ka jugoistoku.
4. U Lokvama da uspostavi vezu sa II bataljonom 136. puka.
5. da 27. 7. 44. pretraži prostor koji čisti i pronade skladište materijala. Uništiti sve što se ne može poneti.

Za izvršenje ovoga zadatka naređeno je:

Pokret bataljona 26. 7. 44. u 05,00 časova u pravcu Čepovan. Red marševanja: do k. 927 jugoistočno od Vojskog: 2. četa, Štab 3. čete, 4. četa, odatle 3. četa maršuje desno od puta u pravcu Trebuše, a ostatak bataljona putem za Trebušu, odakle uspon ka Lažni.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 15/5, k. 15.

¹ Kratica 7nači: Adriatisches Küstenland, a odnosi se na Operativnu zonu Jadransko primorje. Komandant ove zone bio je general brdskih trupa Kibler (Kübler).

Stab 2 : 5 : 27
2. četa 2 : 13 : 133
3. četa 1 : 13 : 148
4. četa 1 : 17 : 134

Svega: 6 : 48 : 442

Naoružanje: 6 mitraljeza M. 34
26 puškomitraljeza
3 srednja minobacača
4 laka minobacača
18 tromblona
57 automata
79 konja

Komandant: kapetan Hajne (Heine).

3.) *Izvršenje zadatka:*

26. 7. 44. u 05,00 časova pokret bataljona u pravcu Cepovana. Neprijatelj čvrsto poseo strme obronke istočno i jugoistočno od Lažne. Stab i 2. četa napadaju frontalno. 3. i 4. četa vrše obilazak ka zapadu. Posle četvoročasovne teške borbe u šumi neprijatelj je borbom prsa u prsa odbačen i zauzet je južni deo Lažne. Novi jak otpor neprijatelja na k. 1040 i na severnom delu Lažne. Posle dobro usmerenog vatrenog prepada minobacača i protivavionskih oruđa na osmotrene neprijateljske ciljeve bataljon preduzima napad. U 20,00 časova zauzeta su uzvišenja oko Lažne i oslobođena sama Lažna.

U 22,00 časa 1 vod 2. čete upućen sa ranjenicima u Idriju.

27. 7. 44. Četvrta četa nastupa ka Lokvama radi uspostavljanja veze sa 6. četom 136. puka. Veza se nije mogla uspostaviti, nije se čula nikakva borbena buka. Na svetlosne signale nema odgovora. Sa k. 1040 u Cepovanu osmotrene su pojedine grupe bandita. Na njih je otvorena vatra iz protivavionskih oruđa, minobacača i mitraljeza — pri čemu je zapaljeno više kuća. Prodor 2. čete u Cepovan. Čišćenje mesta.

28. 7. 44. u 05.20 časova napad bandita na Lažnu između k. 1040 i k. 967. Napad je uspešno odbijen. Banditi koji su pod zaštitom mraka prodrli uništeni su protivnapadom. U 09,00 časova odlazak 2, 4. čete i Štaba za Lokve. Osiguranje batalj. vrši 3. četa. Komora u Lažni. U 09,30 časova jak neprijateljski otpor pred Lokvama i sa obe strane ovog mesta (k. 1046 i k. 1135). Neprijatelj je potisnut ka jugu, naše jedinice u napadu dospele do 500 m severozapadno od Lokava. U 18,30 čas. banditi napadaju na 3. četu i batalj. komoru sa linije za-

padno k. 1040 i k. 967 i sa pravcem napada ka istoku. 2. i 4. četa se okreću, vrše obilazak ka severozapadu i napadaju neprijatelja s leđa te time rasterećuju 3. četu.

U 16,00 časova naše izviđačko odeljenje u Čepovanu prvi put hvata vezu sa pukom »Brandenburg«.

Prema iskazu k-dira 2. čete puka »Brandenburg«, puk »Brandenburg« povući će se 28. 7. 44. u 20,30 časova.

Pošto je zbog velike komore, 5 poginulih i 7 ranjenih pokretljivost bataljona jako umanjena i pošto od 15,00 časova nema radio-veze, odlučio sam da se povučem iz Lažne.

Po savlađivanju slabijeg neprijateljskog otpora zapadno od Trebuse bataljon 29. 7. 44. u 11,00 časova stiže u Idriju.

30. 7. 44. po naređenju A.K. ponovo odlazak za Lažnu. Lažnu je poseo puk »Brandenburg«. Odlazak bataljona za Lažnu u 07,30 časova. K.[otu] 1040 i južni deo Lažne bio je zaposo neprijatelj. Mesto i kota su zauzeti u 20.00 časova. Neprijatelj se povukao ka jugu. Na k. 1012 uspostavljena veza sa 7. četom 136. puka. Do 23,00 časa čuje se iz okoline Lokava slaba borbena buka.

31. 7. 44. u 16,30 časova jedno naše izviđačko odeljenje uspostavlja vezu sa 6. četom 136. puka u Lokvama. Nema dodira s neprijateljem. Od 13,50 časova postoji radio-veza sa pukom »Brandenburg«.

1. 8. 44. prema radiogramu puka »Brandenburg« jedna četa je zaposela k. 1185 i k. 1105 severno od Lokava. Ponovo uspostavljena veza sa 6. četom 136. puka. Na povratku pretraživanje terena između Lokava i Lažne. Uništen jedan veliki logor u šumi. Spaljeno 7 novih baraka. Pronađen veliki logor sa pisaćim materijalom, oružjem i municijom, jedan deo zaplenjen, drugi uništen.

Od 2. 8 — 6. 8. 44. nastavljeno pročešljavanje terena između Lokava i Lažne.

4. 8. oko 08,00 časova u Lažnu je došao general brdskih jedinica Kibler (Kübler). Konferencija o situaciji. Bataljon dobija novi zadatak. Zadatak glasi: 7. 8. 44. bataljon maršuje do Vojskog, 8. 8. 44. dalje do Idrije i 9/10. 8. ima da bude spreman za akciju u prostoru Crni Vrh — Zadlog.

7. 8. 44. u 11,00 časova bataljon maršuje iz Lažne, putem razara sve vodove za vezu kao i jedno električno postrojenje koje su upotrebljavali banditi. Osim toga spaljena je velika gomila dasaka koja je bila pripremljena za gradnju baraka za bandite. U Vojskom potpuno uništen jedan centar za vezu, zajedno sa svim vodovima. Bataljon 7/8. 8. bivakuje u prostoru Vojsko. U toku noći laki dodir sa pojedinim banditskim

9. 8. 44. oko 13,00 časova u Idriju stiže p.pukov. Jakobi (Jakoby) i I batalj. puka »Brandenburg«. 10. 8. 44. u 02,00 časa u pravcu Crnog Vrha kreću tovarna grla 4. čete, a u 03,00 časa pokret Štaba, 2. i 3. čete i I batalj. puka »Brandenburg«. Od k. 647 3. četa maršuje ka Pivki i tamo zauzima polazni položaj. Stab i 2. četa maršuju za Trebče i zauzimaju polazni položaj. U 04,00 časa 4. četa se prevozi kamionima u Godovič, a odatle pešice preko Crnog Vrha na k. 1089. Zajednički nastup u 08,00 časova. U 11,30 časova u Hudi Kot i Sredu stigli bez dodira s neprijateljem. Prema iskazima stanovništva oko 200 bandita vrlo rđavo opremljeni, delimično bez obuće i oružja — povukli su se iz prostora Zadlog ka jugozapadu. U toku dana uspostavljena je veza sa II bataljonom 139. puka. Komandno mesto bataljona Pleštenica. Noću 10/11. 8. 44. mirno. 11. 8. 44. prema radiogramu A.K. bataljon izvučen iz sastava puka »Brandenburg«. Ali bataljon ostaje u prostoru Zadloga sve do 12. 8. u 06,00 časova, kada polazi za idriju.

Dolazak u Idriju 12. 8. 44. u 09,00 časova bez dodira s neprijateljem.

4.) *Gubici:*

Sopstveni: poginulo 5
1 podlegao ranama u bolnici u Ljubljani
ranjeno 13

Neprijateljski: poginulo 132, od kojih 1 k-dant brigade
zarobljeno 1

5.) *Plen:*

5 mitraljeza (ital.)
7 puškomitralj. (ital.)
2 puškomitralj. (engleska, sa rezerv, cevima)
1 teški minobacač (ital.)
1 laki minobacač (ital.)
4 bazuke (engl.)
1 protivtenkovska puška (engl.)
10 rezerv, cevi za mitraljez M. 42
69 pušaka
500 ruč. bombi (ital.) 16000 mitraljeskih metaka (ital.)
12 bicikla (neispravnih) 18000 puškomitralj. metaka (engl.)
24000 pušćanih metaka (engl.)

³ U ovim borbama angažovane su jedinice 30. i 31. NO divizije (vidi dok. br. 50, 51, 54, 57, 66, 100 i 104).

20000 metaka pešad. municije
 (pomešano)
 2 zaprežna vozila
 kancelarijski papir
 105 metaka za bezuku
 500 protivtenkov. metaka engl.
 1000 kg eksploziva
 1 telef. centrala (engl.)
 2 telefona
 4 baterije
 1 radio-stanica (američka)

i kancelarijski materijal, štamparska boja, kopir-papir, falsifikovani nemački štambilji (npr. šefa policije — Štetin), poverljiva akta IX korpusa o planiranim diverzijama, između ostalog i o napadu na SS-kasarnu u Škofjoj Loki, rušenju fabrike gume u Kranju, železare u Jesenicama i tunela kod Jesenica.

Osim toga nađene su i engleske karte područja Pula — Gorica — Trst sa tačno unetim podacima gde se nalaze nemačke jedinice, a delimično i njihovo naoružanje.

Uništeni plen:

4 ital. puškomitraljeza	razna sredstva za vezu,
42 puške,	hamovi za konje,
uništeno više sanduka mu-	7 benzinskih kanti (praznih)
nicije i ručnih bombi,	1 logor (7 baraka)
1 kamion,	2000 paketa pisaće hartije
2 putnička automobila	2 skladišta sa prljavim i va-
1 motocikl	šljivim rubljem
3 elektr. generatora	8 sabirnika

Bataljon je zadržao za sebe sledeći plen:

2 puškomitraljeza (engl.)	5 mitraljeskih cevi M. 42
43.000 metaka za engl, mi-	3 rezervne cevi za engleski
tralj.	mitraljez
400 metaka (engl.) za pro-	5 bicikla
тивтенkovsku pušku	pisaću hartiju
1 laki minobacač (ital.)	
78 kg eksploziva	

Ostatak je predat 136. rez. brd. lov. puku u Lokvama.
 Obaveštajni (Ic) materijal predat neposredno A.K.

6.) Iskustva:

U načinu borbe banditi su vrlo mnogo primili od Rusa. Vratru više ne otvaraju kao dosada sa odstojanja od 1500 m,

već sa najkraćih odstojanja. Kad se naše jedinice približe na jurišno odstojanje, tada neprijatelj uzvicima »ura« fingira protivnapad, a u stvari se povlače na sledeći zemljišni greben. Upotrebom mnogobrojnog engl, i amer. brzometnog oružja vatrena moć bandita se u poslednje vreme jako povećala.

Ako na ovom terenu treba da saraduje više jedinica, onda je bezuslovno potrebno da im se stave na raspolaganje dobre radio-stanice (od 5 vati). Sa radio-stanicama »Berta« veza se može održavati samo na najkraću udaljenost, i to samo noću.

Heine
(Hajne)
kapetan i k-dant bataljona

BR. 170

IZVEŠTAJ KOMANDANTA SRESKE ŽANDARMERIJE TRBOVLJE OD 14. AVGUSTA 1944. OKRUŽNOJ ŽANDARMERIJI CELJE O PREPADU NA HRASTNIK¹

Sreska žandarinerija Trbovlje, Donja Štajerska

Del. br. 1900.44. (12 a) Trbovlje, 14. avgust 1944.

Predmet: Prepad bandita na Hrastnik (borbeni izveštaj)

Veza: Naređenje Okružne žandarmerije Celje, del. br. 474 od 2. V 1944.

Okružnoj žandarmeriji
(12 a) u *Celju*

Oko 200 bandita napalo je Hrastnik 11. VIII 1944. od ponoći do 2.30 časova. Banditi su tom prilikom digli u vazduh železnički most uz rudnik i planirali napad na apoteku.¹

O napadu na apoteku saznala je žandarmerijska stanica u Hrastniku neposredno pre toga i zato je tamo u blizini otišla u zasedu jedna žandarmerijska patrola od 1 podoficira i 9 žandarma ojačana Vermašaftom — 1 podoficir i 4 vermana. Kada se grupa od oko 80 bandita prilično približila, na njih

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 101/III.

² Akciju je izveo 2. bataljon 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« (vidi dok. br. 83).

su otvorile vatru iz 3 automata i pušaka snage koje su se nalazile u zasedi. Tim napadom banditi su bili tako iznenađeni da su odgovorili vatrom samo iz pojedinih pušaka i brzo se povukli.

U ovoj borbi banditi su, prema proceni, imali 30 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani poginuo je rez. vahtmajster žandarmerije Jozef Gesl (Josef Gessl).

Komandir zasede bio je hauptvahtmajster žandarmerije Egidius Ebner.

Komandant Sreske žandarmerije
SS-oberšturmlirer i hauptmajster
žandarmerije

BR. 171

IZVEŠTAJ ČETE ZA VEZU 139. REZERVNOG BRDSKOG LOVAČKOG PUKA OD 19. AVGUSTA 1944. O BORBI U REJONU RAVBERKOMANDE KOD POSTOJNE¹

Ceta za vezu 139. rez. brd. lov. puka

Kantonman 19. avgusta 1944.

Borbena izveštaj Čete za vezu 139. rez. brd. lov. puka o akciji 18/19. 8. 1944.

1.) *O neprijatelju je bilo poznato:* Prema izjavama zarobljenika neprijatelj od pre nekoliko dana maršuje jačim odredima iz pravca Strmice preko k. 721, između WN 2' i WN 1b prema jugozapadu (pravac: Zadnji Kraj).

2.) Jedan ojačani vod Cete za vezu dobio je zadatak od puka da posedne raskrnicu puteva između WN 2 i WN 1b, da onemogući prolaz neprijatelja i da ga uništi. U 20,30 čas. vod je odmarševao iz Postojne preko vojnog puta sev.-ist. od železničke pruge, duž železničke pruge preko WN 3 ka WN 2 da bi se postavio u zasedu na naređenom položaju.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 21/5, k. 15. Komanda 139. rezervnog brdskog lovačkog puka 20. avgusta 1944. prosledila je ovaj izveštaj Komandi 188. rezervne brdske divizije.

² Skraćena WN uz dodati broj označava kod sekcije po kojoj je pisan ovaj izveštaj.

Jačina: 1 oficir, 7 podoficira, 70 vojnika
Naoružanje: 6 puškomitralj. (2 puškomitralj. M. 34 i
4 puškomitr. M. 42)
2 automata
3 tromblona
Veza: Vodu je pridata 1 radio-desetina d 2 UKV za
ustpostavljanje veze sa kasarnom čete za
vezu.
Ishrana: U kasarni.
Komandir: p. por. Fridrih Vajseneger (Weissenegger)

3.) *Izvršenje zadatka:*

Ojačani vod je u 20,30 čas. krenuo putem navedenim u tač. 2 bez dodira s neprijateljem do WN 2 i stigao do WN 2 u 22,15 časova. Ovde sam desetare na osnovu jedne skice uputio u njihove zasede (vidi skicu).¹ Prilikom posedanja naređenih položaja 1. desetina je na 200 m sev. ist. od WN 2 obasuta vatrom iz pušaka i automata sa dobro kamufliranih položaja. Desetina je odgovorila vatrom i u daljem toku borbe došlo je do upotrebe ručnih bombi. U toku ove borbe iz desetine je izbačeno iz stroja 5 vojnika pogodenih parčadima ručnih bombi. O dodiru s neprijateljem odmah je sa WN 2 izvešten puk. Desetine su se osigurale levo i desno od puta da bi odbile eventualni napad neprijatelja. Desetar je jačinu neprijatelja ocenio na 30 ljudi.

Od puka sam dobio naređenje da po drugi put prodrem do raskršća. I pri drugom pokušaju na razvijene desetine otvorena je vatra, i to iz 3 mitraljeza, pušaka i automata. Istovremeno je na vod, kao što se iz skice vidi, takode otvorena jaka mitraljeska i puščana vatra iz istočnog pravca. Usled jake pomrčine i nepreglednog zemljišta vod je dobio zadatak da se zaustavi i da odbije svaki neprijateljski napad. U toku noći, prilikom ponovnog izviđanja preduzetog od strane voda, došlo je do jakog puškaranja, koje je završeno bez gubitaka. Neprijatelj je tukao vod iz 2 minobacača. Neprijatelj je izbacio ukupno 8 mina. Ovom prilikom parčadima mina lako su ranjena 2 vojnika.

U zoru je pretraženo bojište da bi se utvrdili eventualni neprijateljski gubici. Pri tome je priveden 1 zarobljenik i 4 konja, ustanovljeni krvavi tragovi i nađena jedna konjska lešina.

Prema izjavi zarobljenika neprijatelj je imao 5 teško ranjenih ili poginulih koji su odneti dalje. Prema izjavi zaro-

³ Redakcija nije pronašla skicu.

IZVEŠTAJ ŽANDARMERIJSKE STANICE CRNA OD 20. AV-
GUSTA 1944. OKRUŽNOJ ŽANDARMERIJU VELIKOVEC O
BORBI U REJONU KOPRIVNE¹

Žandarmerijska stanica Crna Crna, 20. avgust 1944.
Srez Velikovec, pokrajina Koruška
Broj 1253/J944.

Prepis!

Okružnoj žandarmeriji Velikovec
u Pliберку

Predmet: Keršbaumer (Kerschbaumer) Simon, rez.
vahtmajster žandarmerije; poginuo u borbi
sa bandom 20. VIII 1944.

Veza: prethodno telefonski izveštaj.

Rezervni vahtmajster žandarmerije Simon Keršbaumer bio je 18. VIII 1944. određen od 2. čete 13. SS-policijskog puka, koja se ovde nalazi, da nekoliko dana vrši dužnost tumača. On je 19. VIII 1944. u 5 časova pošao sa jedinicom u pravcu Koprivne. Kao što je već javljeno pod br. 1251/1944. od 19. VIII 1944. jedinica je u Pristovi vodila oštru borbu 19. VIII 1944. pre podne. Posle dovođenja pojačanja preduzeto je gonjenje bandita koji su se povukli u pravcu zapada. Ispred Puca u Koprivni, oko 6 km jugozapadno od Crne, snage su ponovo naišle na bandite. Bilo je 7 časova 20. VIII 1944. Razvila se oštra borba koja je trajala do 11.30 časova.² U to vreme je Keršbaumer, koji se sa ostalim policajcima nalazio u zaklonu oko 400 m ispred Puca, bio ranjen u zatiljak i leđa minom iz teškog minobacača koja je eksplođirala na 1 m ispred njega i odmah ga usmrtila. On je 20. VIII 1944. u 22 časa prenet sa ostalim poginulim policajcima u Crnu, a odatle odmah u Pliберку, po naređenju majora zaštitne policije Dregea (Dröge).

Potporučnik zaštitne policije Vidman (Wiedmann) uzeo je Keršbaumerove lične stvari koje je ovaj imao kod sebe.

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 51/1. U gornjem desnom uglu dopisano je: »A III/3«. Redakcija nije mogla utvrditi šta ovo označava.

² Borbu u rejonu Crna — Koprivna vodili su 1. i 3. bataljon Istočnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 127).

Jedinica se još nalazi u akciji. O događaju se saznalo od policajaca koji su dovezli poginule i od rezervnog vahtmajstera žandarmerije Johana Jebstla (Jöbstl), koji je takođe učestvovao u ovoj akciji.

3

SS-unteršturmfirer i
majster žandarmerije

Žandarmerijskom odeljenju *Prevalje*

Izveštajem se predlaže da Okružna žandarmerija Velikovec u Pliberku naredi dalji postupak, kako je telefonski 20. VIII 1944. naredio komandant Okružne žandarmerije.

BR. 173

IZVEŠTAJ KOMANDIRA 1. ALARMNE ČETE »CELJE—ZAPAD« OD 24. AVGUSTA 1944. ŠTABU 3. BATALJONA VERMANŠAFT-PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« O ZAPRECAVANJU DRUMA CELJE — VRANSKO¹

1. alarmna četa »Celje—zapad« Letuš, 24. 8. 1944.

Predmet: Izveštaj o akciji

III bataljonu Vermanšaft-puka »Donja Štajerska«

Cei je

Na dan 22. 8. 1944. u 12.30 č naša jedinica bila je angažovana za napad na Sotesku, na cesti za Mozirje. Rasporedili smo se od kote 329 prema severoistoku da bismo uspostavili dodir sa 1. alarmnom četom »Celje—istok«, koja je došla iz Slatine.² Akcija je završena u 16.30 časova, pošto su se banditi već bili povukli u pravcu Belih Voda.

Naša jedinica je po naređenju bila 23. 8. 44. angažovana da sa 30 vermana izvrši zaprečavanje na cesti Celje — Vran-

³ Potpis je nečitak.

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 350/1.

² Prva alarmna četa »Celje—istok« bila je stacionirana u s. Šmartno ob Paki i nastupala je preko zaseoka Slatine.

sko. Pošto mi je bilo dodeljeno 70 vermana 1. alarmne čete »Celje—istok«, trebalo je da sa 100 vermana zaposednem cestu uključujući Brode do Gomilskog, a to je oko 7 km. Pošto je ta akcija bila prekinuta pre vremena, vratili smo se u Letuš u 9 časova policijskim automobilima. Ovde je do opoziva privremeno ostalo 70 vermana čete »Celje—istok«.

Danas, 24. 8. 1944, naredio sam da ljudstvo 1. alarmne čete »Celje—istok« zaposedne položaje kod crkve i škole.

U 9.15 časova izdao sam naređenje da minobacač ispali 3 hica na Snežečnik, 200 m severno od kote 750, pošto su na tom sektoru utvrđeni pokreti bandi.

Dopuna:

Na dan 23. 8. 44. banda je izvršila prepad na policijski automobil na cesti Letuš — Mozirje, kod klanca, i odvela putnike.³ Jednom od njih pošlo je za rukom da pobegne, kako su to izjavili moji vermani. U sklanjanju automobila pomagalo je 6 vermana jedinice koja je ostala u Letušu pod komandom šarfirera Radoša (Radosch). Skrećem pažnju na to da je komandir čete zapostavljao u službi svoga vodnika Sotošega (Sotoscheg) iz 1. alarmne čete »Celje—istok«, jer je ovaj izvršavao *moje* naređenje za vreme službe u mojoj jedinici. Molim da se stvar ispita! Sotošeg je vrlo hrabar i pošten čovek i ni u kom slučaju ne zaslužuje takav postupak!

Prisiljen sam da ukažem na eventualne posledice koje bi mogle nastupiti ako se desi kao juče prilikom akcije čete da 26 ljudi mora ostati radi osiguranja! To je za mene predaja.

Komandir 1. alarm, čete
»Celje—zapad«
Steffi
(Stefl)
SA-šturmfirer

po nalogu
šef unutrašnje službe
Kukman

³ Akciju na policijski automobil izvršili su terenski aktivisti OF. Tom prilikom zarobljeno je 10 nemačkih žandarma, među kojima 1 žandarmerijski poručnik. Žandarmi su se prevozili iz Mozirja na novo službeno mesto u Žalec. Zarobljeni žandarmi predati su bataljonu VDV za Štajersku. (Arhiv VII, reg. br. 19/1, k. 1441.)

IZVOD IZ IZVEŠTAJA 13. SS-POLICIJSKOG PUKA OD 26. AVGUSTA 1944. O AKTIVNOSTI PARTIZANA NA PODRUČJU PUKA I AKCIJI U REJONU CRNA — SOLČAVA — LOGARSKA DOLINA¹

13. SS-policijski puk
— I c —

Borovlje, 26. 8. 1944.

Samo za službenu upotrebu!

1.) *Aktivnost bandi u pokraji>ii Koruškoj*
2

Borovlje, 25. 8. 44.

19. 8 — 24. 8. Akcija 13. SS-policijskog puka i 2. bataljona brdskog lovačkog puka »Trek« (Treeck) u rejonu Solčava — Logarska dolina, oko 10 km jug. ist. od Železne Kaple. Vodeno više borbi sa jakim banditskim grupama u prostoru zap. od Crne.³ Rezultat: 36 mrtvih neprijatelja, veći broj ranjenih (potvrđeno sopstvenim nalazom i podacima dobijenim od seljaka), zarobljeno 3, prebeglo 2, uhapšeno 10 jataka bande. Plen: 2 automata, 17 pušaka, 1 pištolj, 1 bicikl, veća količina municije, bombe, eksplozivni materijal, delovi odeće i opreme, propagandni i pisani materijal. Sopstveni gubici: poginulo 8, ranjeno 20.

Po naređenju
Nussbaum
(Nusbaum)
kapetan zaštitne policije

Za tačnost:
Möller
(Meier)
rez. v. vod. zašt. policije

¹ Prepis originala (umnožen na ciklostilu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 204 II. te u Arhivu VII, reg. br. 1/12, k. 32—A.

² Redakcija je izostavila deo teksta o pokretima partizanskih patrola i o manjim ekonomskim akcijama.

³ Borbe su vođene sa 1. i 3. bataljonom Istočnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 127).

IZVEŠTAJ 136. REZERVNOG BRDSKOG LOVAČKOG PUKA
OD 29. AVGUSTA 1944. KOMANDI 188. REZERVNE BRDSKE
DIVIZIJE O BORBAMA U REJONU PLANINE KRN¹

Ojač. 136. rez. brd. lovac, puk
Odelj. I a

Kantonman, 29.8.44.

Br. 7377/44.

Predmet: Borbeni izveštaj o
akciji I. bataljona 136. puka
u vremenu od 19—22. 8. 1944.

Priloga: 2

188. rez. brd. diviziji

U prilogu se dostavlja borbeni izveštaj I bataljona 136. puka (sa skicom)² o akciji protiv bandi izvršenoj u prostoru Krna u vremenu od 19—22. 8. 1944. god.

Veštim planiranjem i komandovanjem k-danta bataljona majora Diteriha (Dieterich) partizanima je nanet osetan poraz, tako da se u ovom prostoru može računati sa dužim mirom. Kao naročiti uspeh ove akcije treba smatrati zarobljavanje k-danta XVII brigade po imenu Uršič,³ koji je rodom iz Kobarida.

Berger
pukovnik

Kantonman, 25. 8. 44.

1. bataljon 136. rez. brd. lov. puka
Komandant

Predmet: Borbeni izveštaj o
akciji »Isonzo«⁴

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 26/5, k. 15. U gornjem desnom uglu otisnut je četvrtasti pečat Komande divizije sa podacima o danu prijema i broju delovodnika. U dokumentu su na više mesta stavljane razne primedbe primaoca.

² Redakcija nije pronašla skicu.

³ Franc Uršič Joško

⁴ »Isonzo« (Izonco = Soča), šifrovani naziv za akciju na pl. Krn.

Dostavljeno:	136. rez. brd. lov. puku	3	sa 1 skicom
	Komandantu bataljona	1	
	Ia otseku bataljona	1	sa skicom
	1—5. četi	5	
	Komandantu II bat. 136.		
	puka	1	
	6. četi 136. puka	1	
	10. četi 136. puka	1	
	Četi za vezu 136. puka	1	
	Ojačanoj pion. Kdi 255	2	
	Planinskem puku »Talja-		
	mento«	1	
	Rezerva „	3	

20

Komandant: K-dant I bataljona 136. rez. brd. lov. puka major Diterih.

Angažovane snage:

I bataljon 136. rez. brd. lov. puka
 1 vod 6. čete 136. puka
 1 teški pešad. top. 10. čete 136. puka
 1 radio-vod čete za vezu 136. puka
 Jedinica Kepke (Köppke)
 Delovi Landesšic. alp. puka »Taljamento«⁵
 Ukupno: 9 oficira i 612 podof. i vojnika.

Situacija: U prostoru Krn nalazi se Idrijsko-tolminski odred jačine oko 350 ljudi, među kojima se nalaze i Italijani iz prostora Trst — Tržič.

Zadatak: Prema zapovesti puka I. bataljon 136. rez. brd. lov. puka ima zadatak da prostor Krna temeljno očisti od bandi. Na predlog I bataljona 136. rez. brd. lov. puka akcija će biti izvedena u vremenu od 19—22. 8. 1944.

Plan:

- 1.) Zatvaranje linije položaja Krn — Rdeči rob.⁵
- 2.) Zatvaranje linije Soče od Kobarida do Tolmina.
- 3.) Napad pokretnih delova sa istoka i sa zapada zajedno sa planinskim vodovima u pravcu predela Krna.

A zatim koncentrični napad prema jugu u pravcu Soče.

Karta: 1 : 25.000.

⁵ Odnosi se na alpski puk »Taljamento« (»Tagliamento«) iz sastava italijanske fašističke divizije »Đulija« (»Giulia«),

⁶ Vrh u rejonu pl. Maselnik

Izvršenje zadatka: P. por. Šefer (Schäfer) sa 2 voda planinaca 18. 8. 44. u 19,00 čas. polazi iz Kobarida, pa obilazeći daleko prema zapadu i savladujući najteži teren 19. 8. 44. u 05,00 čas. stiže do vrha Vrata, koji poseda sa 1 desetinom. Sa ostatkom voda nastupa dalje preko k. 2245 (Krn) — k. 2052, gde ostavlja 2 desetine za zatvaranje prelaza, a tada nastupa ka k. 2012, k. 1880, k. 1905, k. 1727 i k. 1448, koje zauzima. Na dan 19. 8. 44. u 21,00 čas planinski vodovi su zaposeli sve prelaze prema severu i severoistoku bez dodira s neprijateljem.

19. 8. u 22,00 časa 3. četa sa poluvodom lakih pešad. topova, štabom bataljona i brdskom radio-desetinom kreće od Kobarida preko Drežnice i Koseča i bez dodira s neprijateljem 20. 8. u 04,00 časa dostiže sedlo između Pleča i Planice. U osvit dana bataljon postavlja svoje k-dno mesto na Plečama, pošto se sa ovog položaja najbolje vidi bojište. 3. četa u naređenom pripremnom prostoru vrši osiguranje protiv eventualnih preremenih pokušaja prodora neprijatelja prema zapadu.

5. četa i delovi Landesš. alp. puka »Taljamento« prošarani nemačkim oficirima i podoficirima, od 20. 8. u 00,00 čas. osiguravaju liniju Soče između Kobarida i Tolmina, pri čemu 5. četa istovremeno čisti mesta Ladra, Smast, Libušnje, Kamno i Selišče. Kao podrška ovih delova vatreni položaj posedaju 2 srednja minobacača na koti Kamno, a 1 teški pešad. top i 1 laki pešad. top na koti Selišče na desnoj obali Soče.

19. 8. 44. u 21,00 2. četa kreće od Tolmina i posle lakog dodira s neprijateljem na svome pravcu nastupanja zapadno od potoka Tolminka stiže preko Pologara u 05,45 čas. u naređeni pripremni prostor s obeju strana vrha Čelo, k. 1487, k. 1482, a posle jačih borbi oko 08,00 čas. kotu 1148 Sleme. Bez jačeg dodira s neprijateljem uspostavlja vezu sa jedinicom Kepke kod Pretovča. Posle kraće borbe jedinica Kepke zauzima Mrzli vrh.

Partizanska grupa jačine oko 300 ljudi koja odstupa ispred 2. čete pokušava da preko k. 1448 — k. 1727 i k. 1905 Rdeči rob umakne ka sev. ist. u dolinu Tolminke. Poludesetine (1 : 4) planinskog voda moraju posle žestokih borbi sa nadmoćnijim neprijateljem da se povuku sa k. 1448 i k. 1905 preko k. 1880 ka k. 2012, do trupa koje se na ovoj koti nalaze. U međuvremenu banditima uspeva da zauzmu k. 1905 i k. 1727, čime je onemogućena podrška planinskom vodu od strane jednog voda 2. čete kod Slemena. P. poručnik Sefer se odlučuje da odmah nastupa preko grebena prema jugoistoku i neprijatelja koji odstupa ka sev. ist. i k. 1613 deli u dve grupe. Jedan deo bandita se povlači na k. 1905, a na neprijatelja koji

beži ka sev. ist. otvorena je vrlo jaka mitraljeska vatra. Banditi pri tome trpe najteže gubitke.

Prema izveštaju planinskog voda da se neprijateljski delovi povlače preko k. 1613, bataljon naređuje da se 1 vodom 2. čete odmah posednu k. 712, 544 i k. 644 (2 km sev. od Pologara).

U 08,50 čas. bataljon dobija izveštaj od 4. čete da je ova prilikom svog pokreta iz Boveca potokom Slatinek preko Dola i Za Krajem naišla na nepredviđene terenske teškoće i stoga ne može na vreme da stigne na polazni rejon. U to vreme četa se nalazila kod Za Plečami.

Na osnovu ovog izveštaja k-dant bataljona se odlučuje da odloži napad, naređuje 2. četi da ojača p. por. Sefera 1 vodom, a p. por. Seferu daje zadatak da u vezi sa 2. četom slobodno radi ne obziruci se na dosadašnji plan vođenja borbe.

Pokušaj 2. čete da 1 vodom zauzme k. 1727 i k. 1905, da bi pomogla p. por. Šeferu kod k. 1906 i jugoistočno od nje, propada iz razloga što se na k. 1905 nalaze jaka neprijateljska mitraljeska i streljačka gnezda. P. poruč. Šefer, koji već trpi od nedostatka municije, pokušava ponovo da zauzme k. 1905, ali ne uspeva iz već navedenih razloga. Jedan prodor ka sev. ist. ostaje bezuspešan, pošto se neprijatelj, kao što se kasnije saznalo, povukao ka Laščama, 1 km zap. od k. 712. U 16,45 čas. bataljon naređuje da dve desetine 3. čete izvrše dotur municije na k. 2052.

4. četa se u 10,35 čas. javlja radiom sa tačke sev.-zap. od Planice — na maršu u naređeni polazni rejon.

U 19,00 časova 3. četa je posle bezuspešne pretrage Zaslapa — k. 1375 između k. 1602 i Pleča primila naređenje da pročešlja zemljište u pravcu Kuhinje i Košine, a naročito da pretraži sve zgrade. Kada se smračilo, prednja linija je išla preko Pleča i Košine ka severu. U 19,30 čas. batalj. je premostio svoje k-dno mesto na vrh Kuhinje.

U 17,30 čas. 4. čela izveštava da je zauzela polazni položaj iza grebena koji se pruža od Pleča ka jugozapadu. U 21,30 čas. zauzimanje novog polaznog položaja — po naređenju bataljona — između Pleča i k. 788, sev. ist. od Vrsna.

Noću 20 21. 8. pošlo je za rukom planinskom vodu da privlačenjem svih raspoloživih snaga uništi neprijatelja na k. 1905 i da je zauzme.

Istovremeno su udružene snage 5. čete i policije osujetile pokušaj jedne banditske grupe da pređe preko Soče kod Selišča. Banditi su na bojištu ostavili nekoliko poginulih i ranjenih. Kao rezultat ove borbe izviđačko odeljenje 5. čete, koje je prodiralo u ranim jutarnjim časovima od Selišča ka Selcu, privelo je 6 zarobljenika.

Sa isturanjem 3. čete na k. 1003, sev. od mesta Krn, u 08,00 čas. na ovu kotu je premešteno i k-dno mesto bataljona. Odavde je izdato naređenje poluvodu lakih pešad. topova: promena vatrenog položaja u prostor k-dnog mesta bataljona.

Pri pripremi napada stavljeni su pod vatru pešadijskih topova klanci i nepregledne zemljišne tačke na zapadnom obronku Slemena i na padini k. 1905. Posle detaljnog čišćenja terena, pećina i vrtača između Slemena i Leskovce i po dolasku planinskog voda, u 14,00 čas. preduzet je napad na mesto Krn. Posle kraće borbe sa raspršenim grupama bandita na zap. padinama Slemena 2. četa i jedinica »Kepke« dostigle su naređenu liniju ist. od mesta Krn i kod k. 923 uspostavile vezu sa 3. četom. U 17,00 čas. sa k. 1905 dovučeni su delovi planinskog voda na k. 1003, uz pročešljavanje dodeljenog terenskog odseka.

U 19,00 čas. za zatvaranje prostora između Vrsna i Kamna angažovan je jedan planinski vod.

U 18,00 čas. sve jedinice su dobile naređenje da se u toku noći 21/22. 8. zadrže na dosada dostignutim linijama i da najpogodnijim rasporedom spreče probijanje bandita kroz zatvoreni obruč. Teški i laki pešadijski topovi gađaju klance i nepregledne terenske odseke, a naročito šumu sev. od Gabrja. Minobacači su angažovani za dejstvo na klanac sev. od Selca. Pošto se u toku noći mora računati sa pokušajima proboja preko Soče, k-dant batalj. naredio je 5. četi da sve raspoložive snage angažuje na odseku između Kamna i Gabrja. Zbog toga je 5. četa ojačana sa 50 policajaca-podoficira i vojnika i 6 streljačkih oklopnih kola koji su stigli 22. 8. u 05,00 čas. U toku noći odbijeni su svi pokušaji proboja pojedinih banditskih grupa istočno od Krna i u pravcu Pleća.

22. 8. u 08,30 čas. nastavljeno je pročešljavanje zemljišta i naselja u pravcu Soče. Veliki i nepregledan i klancima ispresecan teren dozvoljavao je, s obzirom na vreme određeno za akciju i neznatne raspoložive snage, samo površno pretraživanje. Ipak se može smatrati da je samo pojedinim banditima uspeo da prođu kroz zaprečne linije. Pošumljena strma padina sev. od Volarja — Gabrje kao i put kroz istu od Volarja za Gabrje i dalje su držani pod vatrom mitraljeza, minobacača i pešad. topova.

Zaključak:

Pri krajnje teškim terenskim prilikama i najvećim udaljenostima jedinice bataljona i potčinjene jedinice neumornim dejstvom dobro su se pokazale, pri čemu je naročito došla do izražaja njihova specijalnost, kao planinskih trupa. Jedinice

Sopstveni gubici:

poginulo: 1 podof., 6 vojnika

ranjeno: 1 podof., 7 vojnika.

Poginuli pripadnici planinskih vodova, 1 podof. i 3 vojnika, sahranjeni su kod k. 2052, pošto je prenošenje u dolinu pod datim okolnostima bilo isključeno.

Neprijateljski gubici:

poginulo (izbrojano) 123

verovatno poginulo oko 50

(Nepregledno, dubokim klancima i liticama ispresecano zemljište nije dozvolilo tačno prebrojavanje. Procena izvršena vrlo strogo).

Verovatno ranjeno: oko 80.

(Ovaj broj je dobijen na osnovu osmatranja kroz durbin primenjujući najstrožu procenu).

Zarobljeno 37 (među kojima se nalaze k-dant 17. brigade po imenu Uršič, 1 komesar, jedna žena-komesar i njena pomoćnica).

Plen: Teren je sprečio transportovanje plena koji se pretežno sastojao od ručnog vatrenog oružja. Najveći deo ovog oružja bio je male vrednosti te je stoga na licu mesta naređeno njegovo uništenje.

Od plena je poneto samo:

1 protivtenkov. puška (engl.)

1 mitraljez (ital.)

6 puškomitralj. (ital.)

1 puškomitralj. (engl.)

1 automat (engl.)

18 pušaka (ital.)

1 aparat za svetlosnu signalizaciju (engl.)

1 polj. telefon M. 33

1 polj. telefon (ital.)

4000 metaka za mitraljez (ital.)

3000 metaka za puškomitraljez (ital.)

Dieterich

(Diterih)

Major i k-dant bataljona

⁷ Borbe su vodene protiv 17. slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« (vidi dok. br. 126).

IZVEŠTAJ ŠAJBER JOŽEFA IZ 2. ALARMNE ČETE »CELJE
— ISTOK« OD 29. AVGUSTA 1944. O NAPADU NA UPORIŠTE
LUČE¹

Šajber Jožef (Scheiber Josef)
zonderfirer-' 2. alarmne čete
»Celje—istok«
Luče

Celje, 29. 8. 1944.

Predmet:

Izveštaj o borbama u opštini
Luče od 30 — 31. 7. 1944.

Izveštaj!

U nedelju 30. 7. 1944. banditi su sa više strana izvršili napad na mesto Luče. Desetar Plank Rudolf otvorio je prvi vatru kada su banditi pokušali da pređu potok Lučnicu. Tada su pripadnici Vermanšafta, žandarmerije i policije potrčali u bunkere. Ja sam se sa vermanima Mastenom, Sikošekom (Sikoschek) i Šupnikom (Schupnik) nalazio između velikog bunkera i imanja mesara Pungartnika. U zoru sam napustio položaj da bih izvršio kontrolu u pojedinim položajima Vermanšafta. U to su vreme bili posednuti svi položaji u bunkerima, izuzev zemljanog bunkera kod dečjeg vrtića, kojeg su banditi zasipali žestokom vatrom iz dečjeg vrtića i koji je morao biti napušten. Kasnije sam saznao da je na tom mestu bio teško ranjen policajac-rezervista po imenu Krebs.

Vatra bandita trajala je i u ponedeljak celog dana. Jedva se moglo preći od jednog bunkera do drugog ili napustiti kuće jer je sa zauzetih kota bilo pregledno celo mesto. Pripadnici Vermanšafta i žandarmerije odgovarali su vatrom i u ponedeljak. Puškomitraljezac, verman Kresnik, zauzeo je crkveni toranj i sa tog nadvišavajućeg položaja držao bandite u šahu. Posle podne došao je do mene šarfirer Plank i izvestio me da su pripadnici žandarmerije i policije napustili bunkere, te sam odmah otišao do komandira čete Studenčniga (Studentchnigg) i to mu saopštio. Zatim sam sa njim krenuo u Komandu žandarmerije i policije u osnovnoj školi Luče da bih doznao zašto žandarmerija napušta bunkere. Tamo mi je sa-

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački tond, f. 354/11. Dokumentu nedostaje kraj.

¹ Rukovodilac u četi odgovoran za političku izgradnju vojnika.

opšteno da su banditi poslali jednu ženu sa 2 pisma starešinama žandarmerije i Vermanšafta i u tim pismima zahtevali da se Vermanšaft i žandarmerija predaju.

Studenčnig se ponovo vratio na svoje mesto, nakon prepirke sa komandrom žandarmerijske stanice Lojdlom (Leudl) u vezi sa zahtevom bandita o predaji. Moj šturmfirer Studenčnig, žandarmerijski obervahtmajster Lashof (Lasshof), ja i žandarmerijski vahtmajster Kraft zastupali smo stanovište da se položaji drže preko noći do utorka ujutro i da se zatim probijemo preko Raduha-planine. Pošto je šturmfirer Studenčnig otišao, ostao sam neko vreme kod žandarma i pri tome sam bio očevidac kako žandarmi ispoljavaju razna mišljenja u vezi sa predajom. Takođe sam tom prilikom primetio da su žandarmi pili vino. Jedan policijski rezervist iz Beča, čije ime ne znam, ponudio se dobrovoljno da ide banditima kao parlamentarne sa belom zastavom i da pregovara o predaji mesta. Zatim sam požurio do mog komandira čete Studenčniga i saopštio mu razvoj situacije kod žandarmerije. Zatim smo nas dvojica ponovo pošli do žandarmerije u osnovnu školu. Tu sam pored žandarmerije zatekao predsednika opštine — mesnog rukovodioca [nacističke partije] Justa, šturmfirera Vermanšafta i opstinskog službenika Pukla (Puckl), kao i vermana Mastnika. U mom prisustvu su predsednik opštine i moj šturmfirer Studenčnig najpre pokušali da podstaknu žandarmeriju da izdrži. Studenčnig je izrazio mišljenje da bi položaji mogli da se održe još jednu noć i jedan dan i da bi do tada sigurno mogla stići pomoć. Isto mišljenje zastupao je i predsednik opštine. Žandarmi, koji su već bili pijani, nisu se mogli privoleti da nastave borbu. Komandiru žandarmerijske stanice, hauptvahtmajsteru Lojdlu, čak su zasuzile oči. Postalo mi je jasno da komandir stanice nema više vlasti nad svojim ljudima. Žandarmi su hteli da se prepuste humanosti protivničke strane i da se bore do poslednje kapi krvi samo u tom slučaju ako im ne dozvole da slobodno odstupe. Policijski rezervist iz Beča, koji se ranije ponudio da pođe k njima sa belom zastavom, podigao je zastavu i uz saglasnost žandarmerijskog starešine napustio prostoriju. Šturmfirer Studenčnig i predsednik opštine Just, koji su se do kraja zalagali za odbranu mesta, morali su se pokoriti zahtevima žandarmerije. Oni su ipak zahtevali da se za vreme pregovaranja parlamentara sa banditima ostane u bunkerima i tražili od žandarma da ponovo zauzmu svoje položaje. Međutim, bilo je kasno, jer su banditi već bili prodrli u mesto. Moj komandir čete Studenčnig pružio mi je ruku i rekao: »Jožefe, gledaj da se spaseš, ja sam izgubljen«.

On je zatim krenuo sa predsednikom opštine, opštinskim službenikom Puklom, komandirrom žandarmerijske stanice i policijskim rezervistom Šoberom (Schober) u žandarmerijsku stanicu gde je trebalo da se pregovara o predaji. Ja nisam tome prisustvovao. Tada su vermane, od kojih je jedan deo do kraja otvarao vatru, razoružali i sakupili na jednoj njivi u blizini opštinske zgrade.³ Sledećeg jutra doznao sam od bandita Karla Pristošeka, koji je ranije stanovao u Storama, da je on u blizini Solčave streljao šturmfirera Studenčniga, šturmfirera Pukla, predsednika opštine Ljubno i obervahtmajstera Lashofa. Takođe sam video da je taj bandit imao na nogama cipele mog šturmfirera Studenčniga. Zato verujem da ta četiri čoveka stvarno nisu više živa. Ja sam sa ostalim vermanima dospao u zarobljeništvo. U subotu, 26. 8. 1944, pošlo mi je za rukom da pobegnem. Još istog dana javio sam se oberšturbanfimeru Verndleu (Wörndle) i sreskom rukovodiocu. Još želim da naknadno dodam sledeće:

U Okružnom načelstvu u Celju sreo sam danas predsednika opštine Luče, partijskog druga Justa, koji mi je ispričao da su žandarmi iz Luča izjavili nakon puštanja na slobodu da je 3 dana bio pijan i da se ustezao da odstupi sa žandarmerijom. Pošto sam sa predsednikom opštine bio i dan pre toga mogu da posvedočim da te tvrdnje nisu nikako istinite. Takođe pre predaje mesta, prilikom razgovora o predaji između šturmfirera Studenčniga i predsednika opštine Justa, s jedne strane, i žandarmerije, s druge strane, vođenih u osnovnoj školi Luče, nisam stekao utisak da je predsednik opštine bio imalo pijan.

³ Napad na uporište Luče izvršio je 3. bataljon 6. slovenačke NOU brigade »Slavko Slander« (vidi dok. br. 102).

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE 18. VOJNOG
OKRUGA OD 30. AVGUSTA 1944. ZA FORMIRANJE ŠKOLE
ZA BORBU PROTIV PARTIZANA¹

Komandant SS i policije
u XVIII vojnom okrugu
Operativni štab za
suzbijanje bandi

Kantonman, 30. avgusta 1944.

I a

Naređenje!

1.) Od kapitulacije Italije bande su na teritoriji Ljubljane, uključujući Gorenjsku i Donju Štajersku, razvile aktivnost, kako po obliku tako i po delatnosti, koja se ne može izjednačiti sa banditskim pokretom iz 1941/42. godine.

Danas mi moramo računati sa banditima u svim mogućnim oblicima — prikrivenim ili otvorenim — od diverzija, malih akcija ma koje vrste do koncentrisanih velikih napada.

Moramo biti u svako doba dorasli načinu borbe bandita.

2.) Zbog prirode službe odnosno stanja obuke jedinice danas nije moguće da se uvek bez odlaganja prenesu svim snagama i jedinicama koje su angažovane za borbu protiv bandi najnoviji rezultati i iskustva u suzbijanju bandi. Velike promene u personalnom pogledu uslovljavaju da se oficiri i niže starešine moraju angažovati u borbi protiv bandi i da moraju komandovati a da ne poseduju ni najpotrebniju opremu.

Da bi na povezanoj banditskoj teritoriji Gorenjske, Donje Štajerske, Koruške i Ljubljane svaka jedinica i komandant najmanje jedinice naučio da može sa jasnim pogledom i stručnim znanjem suzbijati bande, bilo da je pripadnik vojske, zaštitne policije, žandarmerije ili carine, potrebno je da

- a) prilagodimo borbu svim prilikama,
- b) da upoznamo osobenosti bandi,
- c) da upotrebimo najbolje i najefikasnije sredstvo za borbu da bi se postiglo efikasno umirenje te oblasti.

3.) Sagledavši tu situaciju, od 20. septembra 1944. u mom komandnom području otvaram

¹ Kopija originala (umnožena na ciklostilu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 17/V. Uz dokumenat nalaze se i svi prilozi.

Ta škola treba u pravom smislu da odgovara zahtevima borbe protiv bandi. Tu treba da se koriste iskustva u suzbijanju bandi i da se saopštavaju svim jedinicama koje su angažovane u borbi protiv bandi.

Iskusni oficiri i niže starešine vodice učesnike tečaja u akciju i praktično izvoditi borbu protiv bandi. Tu će ih obučiti kako na osnovu iskustva tako i na primeru.

Niže starešine i vojnici koji se već duže vremena bore s bandama treba tu da upoznaju najnovije stanje taktike bandi, da sa tim znanjem odu u jedinicu i da poučno i vaspitno deluju na jedinicu.

Bilo da je pripadnik vojske, policije, žandarmerije i carine, svaki mora znati da pravilno proceni i upozna našeg protivnika, bandita. To znači da treba štedeti krv.

Preneti ta saznanja i potkrepiti ih kako kroz nastavu tako i u praksi — treba i mora da bude zadatak Škole za borbu protiv bandi.

E.- Rösener
(E. Rezener)
SS-obergruppenfirer i
general policije

Prilozi:

- 1.) Naređenje za otvaranje škole³
- 2.) Izvršne odredbe⁴
- 3.) Plan nastave⁵

Dostavljeno:
po planu

² **Ervin (Erwin)**

¹ Škola je otpočela s radom 20. septembra 1944, a smeštena je bila u manastiru Štična. Za komandanta škole je postavljen kapetan Sumaher (Schumacher). Arhiv IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 17/V.)

⁴ U njima je određeno da vreme školovanja bude četiri nedelje, postavljeni su nastavnici za pojedine predmete i preciziran način upućivanja na školovanje. Kao poseban prilog ovome priključen je razrez o broju kandidata iz pojedinih jedinica za upućivanje na školovanje. (Arhiv IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 17/V.)

⁵ U ovom planu predviđene su teme koje će se za vreme školovanja obrađivati. (Arhiv IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 17/V.)

IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA 18. LANDEŠŠICEN-PUKA I!
CELJU O AKTIVNOSTI U VREMENU OD 17. JULA DO 11.
AVGUSTA 1944. GODINE'

Ratni dnevnik 18. landesšicen-puka
u Celju

17. 7. Banditi otvorili vatru na radnu komandu 21. čete 921. bataljona kod vijadukta Loče;¹ došlo je do jake borbe. Pojačanje koje je naknadno došlo nije naišlo na neprijatelja. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.
18. 7. 1. četa 802. bataljona (2 podoficira i 15 vojnika) pomogla žandarmerijskoj patroli u borbi protiv bandita.
21. 7. Jak napad bandita na Zagorje.⁴ Intervencija oklopnog voza. Stiglo pojačanje 1. čete 937. bataljona sa 30 vojnika.
30. 7. Banditi izvršili napad na Litiju.
31. 7. Ponovni napad bandita na Litiju sa obe obale Save.¹ Intervencija oklopnog voza. Sprečeno je prodiranje bandita u mesto.
- Aktivnost bandita je i dalje veoma živa i karakteriše se prepadima i uništenjem žandarmerijskih stanica, razaranjem zgrada koje dolaze u obzir za smetaj, naročito škola. Broj prijavljenih odvođenja više se nego udvostručio a prisilno regrutovanih se utrostručio, uglavnom iz oblasti Zagorje, Trbovlje, Mozirje, Velenje, Nova Cerkev" i Bohor. Uz to dolaze i ljudi koji su dobrovoljno otišli banditima, baš

¹ Original (pisan mastilom, goticom) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 205/1.

* Dnevnik se u nastavcima objavljuje počev s 10. knjigom VI toma.

¹ Sada: Loče pri Poljčanah.

⁴ Napad na Zagorje ob Savi izvršile su 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« i 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi dok. br. 30, 83 i 152).

⁵ Napad na Litiju izvršili su 1. i 2. bataljon Kamniško-zasavskog NOP odreda (vidi dok. br. 67 i 102).

⁰ Sada: Strmec pri Vojniku.

iz oblasti Zagorje — Trbovlje. Ometanje železničkog saobraćaja je kao i pre glavni zadatak bandita. I pored velikih akcija na raznim mestima, naročito na pruzi Celje — Velenje, banditi su postigli srazmerno malo uspeha. Najugroženija pruga je kao i ranije Zagorje — Sava. Namera bandita je takođe da po svaku cenu spreče saobraćaj na pruzi Celje — Dravograd. Sadašnjom opremom snaga koje su angažovane za obezbeđenje pruge i njihovim malim brojnim stanjem, kao i zbog mesnih prilika (nepreglednost pruge, šuma do same pruge), ne mogu se sprečiti diverzije bandita. Bilo bi neophodno da se obrazuje pojas sigurnosti s obe strane pruge od najmanje 50 m širine, da se angažuju mala motorizovana vozila za brzo obilaženje pruge patrolama, da bi se tako vremenski onemogućili banditi da vrše diverzije. Taktika bandita ide za tim da istovremeno napadaju jakim snagama (teškim naoružanjem) uporišta koja leže na pruzi i da tako spreče uspostavljanje veze između pojedinih uporišta ili dovođenje pojačanja. Za vreme napada mineri vrše diverzije na pruzi. Bilo bi hitno potrebno da se na pukovskom sektoru osiguranja upotrebe najmanje 3 oklopna voza. Bohorska banda⁷ gospodari i dalje svim prugama na njenoj teritoriji, tako da su i dalje bile praktično odsečene čete 649. bataljona. Dotur hrane mogao se vršiti samo uz jaku pratnju. Telefonske veze su velikim delom ometane. U delovima južno od Save bilo je uglavnom mirno, osim pojedinačne pljačke hrane, verovatno kao rezultat premeštanja 922. landesšicen-bataljona na liniju Radeče — Polšnik. Odvođenja i prisilna regrutovanja (u zagradi je dodatak za jun mesec): Iz 296 (14) mesta odvedeno je: 21 (—) vojni obveznik, 15 (2) vojnika na odsustvu, 865 (24) civila, 20 — 30 pripadnika organizacije TOT. U 101 (—) mestu prisilno je regrutovano: 5 (—) vojnih obveznika, 1 (—) vojnik na odsustvu, 218 (—) civila.

Dobrovoljno je otišlo banditima iz 17 mesta: 195 civila. Diverzije na železničkim prugama: Poljčane — Zidani Most 7, Zidani Most — Dobova 3, Zidani Most — Kresnice 9, Celje — Velenje — Dravograd 2. Saobraćaj je mogao u svim slučajevima da se

⁷ Na širem području planine Bohor dejstvovao je Kozjanski NOP odred.

posle srazmerno kraćeg vremena ponovo uspostavi. Noćni saobraćaj na pruzi Zidani Most — Kresnice ostaje obustavljen do daljnjeg. Za obezbeđenje u području koje osigurava granični pododsek 18/F ostaje i dalje oklopni voz (garnizon: Zidani Most). U mesecu julu (u zagradi je dodatak za jun) bande su izvršile 450 (24) pljački hrane, 75 (3) prepada, 1 (—) ubistvo, 21 (—j diverziju na pruzi, 43 (—) sabotaže, 17 (—) rasturanja i lepljenja letaka.

1. 8. 44. Napad na uporište rudnik.⁸
2. 8. Napad na uporišta Salek i Paka.
2. 8. U Kasazama, 5.5 km zapadno od Celja, uništen telefonski vod tvornice. Opljačkani kancelarija i magacin. Odneta 2 elektromotora i pogonski remen.
2. 8. Prilikom prenošenja hrane u Planinu pratnja (1 oficir, 10 podoficira i 79 vojnika) je naišla na neprijatelja. Izgubljen je 1 kamion.⁹
3. 8. Prilikom uklanjanja automobila u rejonu Planine ljudstvo (1 oficir, 10 podoficira i 82 vojnika) je naišlo na neprijatelja.
3. 8. Poterno odeljenje je određeno za prenošenje naređenja o premeštanju 2. čete 649. bataljona u Planinu, kome se priključio transport sa 3 kamiona namirnica iz Brežica. Na 4 km severno od Planine, kod Dobja, transport je naišao na jakog neprijatelja. Zbog pomanjkanja municije poterno odeljenje moralo je da se povuče posle borbe koja je trajala 3 1/2 časa.
4. 8. 44. Konačari 1, 3. i 4. čete 649. bataljona otišli su u nove garnizone. Komandant je u Sv. Juriju¹⁰ pri Celju. 1. protivtenkovska četa sa 4 samohodna topa, 2 tenka, 2 protivtenkovska topa i sa poternim odeljenjem angažovana je u Planini. Kod Dobja su ponovo naišli na jake neprijateljske snage. Dalje prodiranje je bilo nemoguće zbog zapaljenog mosta.
5. 8. Izvršen napad na Šmartno ob Paki i na patrolu uporišta Paka.

⁸ Odnosi se na rudnik lignita u Velenju.

⁹ Akciju je izvršio 2. bataljon Kozjanskog NOP odreda (vidi dok. br. 56).

¹⁰ Sada: Šentjur pri Celju.

7. 8. Ukrčavanje 3. čete 611. bataljona u Brežicama. Odlazak 1. čete 649. bataljona iz Kozja u Brežice.
8. 8. Odlazak 4. čete 649. bataljona iz St. Petera¹¹ u Brežice.
9. 8. U Lokavcu zabranjen rad u tvornici drvenarije. 40 radnika napustilo posao.
10. 8. Dolazak u nove garnizone:
1. četa 649. bataljona u Laško, Stab, vod minobacača i kurs u Sv. Jurij pri Celju, 3. četa 649. bataljona u Ponikvu, 4. četa 649. bataljona u Poljčane. Druga četa 921. bataljona ostaje u Ponikvi dok je ne smeni 3. četa 649. bataljona. Treća četa 921. bataljona u Velikom Lipoglavu prema planu angažovanja.
11. 8. Uređenje i osiguravanje smeštajnih prostorija.¹²

BR. 179

IZVOD IZ DNEVNIKA ŽANDARMERIJSKOG OKRUGA KRANJ OD 18. JULA DO 30. AVGUSTA 1944.¹

Dnevnik žandarmerijskog okruga Kranj

18. jul 1944.

Izveštaj Dobrava-Vintgar:

Na 3,8. km vojna patrola razminirala 4 minska punjenja.

20. jul 1944.

Naš izveštaj:

Banditi pokušali da izvrše veliki napad na Jesenice.⁴ Otvorena jaka vatra iz protivavionskih oruđa. Banditi imali oko 70% gubitaka.

¹¹ Sada: Bistrica ob Sotli.

¹² Ovo je kraj dnevnika.

¹ Original (pisan mastilom) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački land, f. 4/VI.

² Dnevnik se objavljuje počev s 10. knjigom VI toma.

³ Odnosi se na Blejsku Dobravu.

⁴ Napad na Jesenice nije izveden, već je ove noći 7. slovenačka NOU brigada »France Prešeren« vršila mobilizaciju u radničkim logorima (vidi dok. br. 50).

Izveštaj Dobrava-Vintgar:

Na 3,1/2. km razorena pruga. Na 3,2. km razminirana 3 minska punjenja.

22. jul 1944.

Izveštaj Medvode:

Na 582,8. km razorena pruga.

23. jul 1944.

Izveštaj Kranj:

Izvršen prepad na policijsku oklopnu drezinu; 1 povredjen.

25. jul 1944.

Izveštaj Podnart-Kropa:

Prepad na Otoče. Borba trajala 2 sata, naši nisu imali gubitaka. Razorena pruga između Podnart-Krope i Otoča 1 put i između Otoča i Lesce-Bled 2 puta.

Izveštaj Jesenice:

Razorena pruga na 2,9. km.

Izveštaj Lesce-Bled:

Voz 815 naišao na 620. km na 3 mine, 2 teško i 1 lakše povredjen. Nije došlo do iskakanja iz šina.

28. jul 1944.

Izveštaj Podnart-Kropa:

U 3.30 č voz za osiguranje na 598,9. km naišao na minu. Iskočila iz šina 2 zaštitna vagona.⁵

Izveštaj Škofja Loka:

Čuvar pruge pronašao minska punjenja postavljena na tračnicama.

31. jul 1944.

Izveštaj Bohinjska Bela:

Banditi su na 20,45. km izvršili prepad na patrolu vojske. 2 vojnika poginula, 1 teško ranjen.

Izveštaj Jesenice:

Razoren prolaz između Podrošce i Ledenice.¹ (Stara oblast.)

⁵ Akciju je izvršio 1. minersko-sabotažni vod Gorenjskog NOR" odreda (vidi dok. br. 100).

⁰ Miniranje je izvršio Minersko-sabotažni vod Zapadnokoruškog NOP odreda (vidi dok. br. 105).

1. avgust 1944.
Izveštaj vojske:
Na 3,4. km izvršen prepad na patrolu vojske između Je-
senice i Dobrava-Vintgar. Ranjen 1 vojnik.
2. avgust 1944.
Izveštaj Lesce-Bled:
Na 620,1. km dignut u vazduh most za železnički i kol-
ski saobraćaj.
Izveštaj Lesce-Bled:
Na 625,1. km voz 91208 naišao na minu. Voz nije iskočio
iz šina. Sat kasnije eksplodirala je postavljena tempirna
mina.
Naš izveštaj:
Na 625,1. km ponovo razorena pruga u 15.25 č a u 16.50 č
eksplodirala tempirna mina."
Izveštaj Javornik:
Ulazni signal i predsignal (u pravcu Jesenica) blokiran
drvenim klinovima.
3. avgust 1944.
Izveštaj Lesce-Bled:
U 23.00 č sa 2 mine razorena pruga između Žirovnice i
Lesce-Bleda.
4. avgust 1944.
Izveštaj Zalog — Ljubljana:
Između Borovnice i Preserja, na 582,7. km razorena oba
koloseka. Iskočio iz šina oklopni voz sa 3 vagona.⁸
Izveštaj Lesce-Bled:
U 23.03 č na 619,15 km između Lesce-Bleda i Žirov-
nice razorena oba koloseka. Nije došlo do iskakanja iz
šina, niko nije povređen.
5. avgust 1944.
Izveštaj Lesce-Bled:
U 23.46 č voz 91367 naišao na minu. Nije iskočio iz šina,
pruga razorena.
Izveštaj Jesenice:
Između Jesenica i Dobrava-Vintgar, na 2,9. km, u 4,35
č razorena pruga.

⁸ Ove akcije izvršili su 1. bataljon i 2. minersko-sabotažni vod
Gorenjskog NOP odreda (vidi dok. br. 100).

"Miniranje je izvršila 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«
prilikom napada na uporišta Preserje i Goričicu (vidi Arhiv IZDG u
Ljubljani, f. 27/11 i 191/IV).

6. avgust 1944.

Izveštaj Beričevo:

U 2 č razorena pošta i carinarnica u Dolu pri Ljubljani." Banditi gađali stražu na mostu.

Izveštaj Lesce-Bled:

Prepad na Gestapo (Bela garda) u školi Lesce-Bled; ubijena 3 čoveka.

Izveštaj Lesce-Bled:

Pokušaj miniranja pruge Žirovnica — Lesce-Bled.

7. avgust 1944.

Izveštaj Tržič:

Banditi izvršili prepada na postaju Križe. Odneli telefon i sve ključeve. Spaljene vozne karte, službene knjige i tarife.

Izveštaj Kranj:

U Kranju razorena brana za električnu centralu.

Izveštaj Domžale:

Oko 200—300 bandita zaposelo je mesto Studa. Prisilno regrutuju.

8. avgust 1944.

Izveštaj Lesce-Bled:

Razorena pruga između Lesce-Bleda i Žirovnice. Nije došlo do iskakanja iz šina.

Izveštaj Domžale:

U Groblje — Rodica došlo do sukoba između egzekutora i bandita. Jedan bandit je ubijen a više ih je ranjeno.

Izveštaj Jesenice:

Banditi razorili stanicu Jesenice (železničku carinsku stražu). Materijalna šteta.

Izveštaj Bled-Jezero:

Dva puta razorena pruga na 7,8. km između Bled-Jezera i Dobrava-Vintgara.

10. avgust 1944.

Izveštaj Lesce-Bled:

Železnička carinska straža odbila je napad bandita na stanicu Žirovnica (3.50 č). Na stanicu Žirovnica otvorena vatra (14 č).

⁹ Akciju je izvršio 2. bataljon Kamniško-zasavskog NOP odreda (vidi dok. br. 67).

11. avgust 1944.
Izveštaj Podnart-Kropa:
Voz 811 naišao na minu između Podnart-Krope i Kranja, na 597,5. km (postaja Sv. Jošt). Tender i 4 putnička vagona iskočili iz šina. Mašinovođa i ložać teško povređeni i umrli.
- Izveštaj Kranj:
Na 597,4. km ponovo razorena pruga.
12. avgust 1944.
13. avgust 1944.
Izveštaj Žirovnica:
U 4.00 č na 620,8. km dignut u vazduh most na kojem se nalazio voz 8704. Iskočila iz šina 4 vagona.
- Izveštaj Kranj:
Razoren partijski dom u Kranju.
14. avgust 1944.
Izveštaj Zalog — Ljubljana:
Na 143. km između Škofljice i Lavrice razorene 4 šine.¹⁰
15. avgust 1944.
Izveštaj Kranj:
Banditi uništili telefonske vodove od 9—11. km između Kranja i Tržiča.
17. avgust 1944.
Izveštaj Zalog — Ljubljana:
Na 143. km između Škofljice i Lavrice (2.30 č) razorena jedna šina.
18. avgust 1944.
Izveštaj Lesce-Bled:
Na 619,2. km između Lesce-Bleda i Žirovnice razorena pruga.¹¹
- Izveštaj Škofja Loka:
Između Škofje Loke i Medvoda, na 580, 7/8. km voz 820 naišao na minu. Lokomotiva i 3 vagona iskočili iz šina, 2 lica lakše povređena.

¹⁰ Miniranje je izvršila 8. slovenačka NO brigada »Fran Levstik«< prilikom napada 9. slovenačke NO brigade na tunel kod Šmarja (vidi dok. br. 103).

¹¹ Miniranje je izvršila 2. minersko-sabotažna četa Kokršskog NOP odreda. (Arhiv IZDG u Ljubljani, f. 338/III.)

20. avgust 1944.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Između Planine i Logateca, na 609,3. km razorena je jedna šina a druga oštećena miniranjem.¹²

22. avgust 1944.

Izveštaj Podnart-Kropa:

U 21.25 č razorena pruga na 606,4 5. km između Otoča i Podnart-Krope. Na 606,3. km razminirano jedno minsko punjenje.

Izveštaj Zalog — Ljubljana:

Spaljen most na 419,1/2. km između Zaloga i Laza, prekinute obe šine.

Izveštaj Bohinjska Bela:

Od 23—23,30 časova banditi zasipali vatrom kasarnu.

Izveštaj Kranj:

U 22.15 č voz 820 naišao na minu između Kranja i Zabnice. Lokomotiva lakše oštećena.¹³

24. avgust 1944.

Izveštaj Kranj:

U 6.58 č razorena pruga (12 m) na 590,4 5. km. Nije došlo do iskakanja iz šina.

Izveštaj Kranj:

U 12.40 č voz 7606 naišao na minu na 590,4 5. km. Nije iskočio iz šina.

Izveštaj Medvode:

U 21.54 č voz 820 naišao na minu na 580,4 km. Pruga oštećena. Nije iskočio iz šina.

Izveštaj Bohinjska Bela:

Od 23.30—0.30 č kasarna bila izložena puščanoj i mitraljeskoj vatri.

Izveštaj Tržič:

U Tržiču banditi vrše prisilno regrutovanje.

25. avgust 1944.

Izveštaj Medvode:

Razorena pruga na 580,4. km.

¹³ Miniranje je izvršio Minersko-sabotažni vod Dolomitskog NOP odreda. (Arhiv IZDG u Ljubljani, f. 22/1.)

¹⁴ Miniranje je izvršila 1. minersko-sabotažna četa Kokrškog NOP odreda. (Arhiv IZDG u Ljubljani, f. 338/III.)

Izveštaj Otoče:

Poginuo 1 vojnik iz patrole. Nije objašnjeno da li su ga pogodili banditi ili naši.

26. avgust 1944.

Izveštaj Bohinjska Bela:

Banditi zarobili stražara kod severnog ulaza u tunel kod sela Obrne.

Izveštaj Tržič:

U 11 č banditi odveli 5 devojaka. U 14 č ukradene 2 pisalice mašine iz tvornice »Peko«.

27. avgust 1944.

Izveštaj Trzin:

Razorena skretnica br. 12.

Izveštaj Tržič:

Sukob između žandarma i bandita. Pronađen 1 mrtav bandit.

30. avgust 1944.

Izveštaj Medvode:

Usled eksplozije mine na 583,1. km iskočio iz šina voz 91367 sa 2 lokomotive i 2 vagona.

Izveštaj Skofja Loka:

Zbog miniranja porušena zgrada stanice. 2 vojnika teško povređena a 3 civila lakše.

Izveštaj Tržič:

Banditi izvršili prepad na stanicu. Usled miniranja oštećena ložionica i lokomotiva. Odveden železnički službenik.¹⁴

Izveštaj Dobrava-Vintgar:

U 4.30 é razoren cevovod električne centrale u Jesenicama.

¹⁴ Akciju je izvršila patrola 1. bataljona Kokršskog NOP odreda. (Arhiv IZDG u Ljubljani, f. 22/1.)

NAREDBA KOMANDANTA 3. BATALJONA VERMANŠAFT-
PUKA »DONJA ŠTAJERSKA« OD 30. AVGUSTA 1944. O PRI-
ZNAVANJU BORBENIH DANA JEDINICAMA BATALJONA¹

3. bataljon Vermanšaft-puka Bataljon, k-dno mesto.
 »D. Štajerska« 30. 8. 1944.
 Wö/Schi-
 599 44

Naredba bataljona br. 10M4.

2.) *Priznavanje borbenih dana radi dodeljivanja znački
za borbu sa bandama za vreme od 1. 1. 1943. do 30.
6. 1944:*

Borbeni dan	Mesto i opis borbe	Za jedinice:
12.5.43.	<i>Rudnica/Podčetrtek</i> (Pronalazak 1 logo- ra bandi)	3. alarm, četa »Celje istok«
3.7.43	<i>Smarjeta — Rimske Toplice</i> (Razbojnički prepad jedne banditske grupe)	2. alarm, četa »Celje — istok«
12.10.43.	<i>Kal (Dole)</i> (Borba posle prepa- da bandi na Št. Janž na Dolenjskoj)	1. i 2. alarm, četa »Celje — zapad« i 1. alarm, četa »Bre- žice«

¹ Kopija originala (delom pisana na mašini, delom izvučena na ciklost¹lu) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 349/1.

² Redakcija nije mogla utvrditi značenje ove kratice.

³ Redakcija je izostavila tekst o proizvođenju i unapređenju voj-
nika, podoficira i oficira bataljona.

14.10.43.	<i>St. Jani⁴ na Dolenj. — Leskovec</i> (Prepad bandi na 3 autobusa; borbe izviđačke patrole i udarne grupe)	1. alarm, četa »Ptuj — jug«, alarm, četa »Ljutomer«, 2. alarm, četa »Celje — istok«
17.10.43.	<i>Brunik/Leskovec</i> (Borba sa jačom grupom bandi)	1. alarm, četa »Maribor — grad«
17.10.43.	Brunik/Leskovec (Napad na Leskovec)	1. alarm, četa »Ptuj — jug«
19.10.43.	<i>Veliki Cirnih/Stražberh</i> (Borbe Udarne grupe i napad jedne bandit, grupe)	alarm, četa »Ljutomer« i 1. alarm, četa »Brežice«
21.10.43.	<i>Veliki Cirnih — Stražberh</i> (Napad bandita, borbe oko Stražberka)	1. alarm, četa »Maribor — grad«, 2. alarm, četa »Maribor — okolina«, alarm, četa Ljutomer«, 1. i 2. alarm, četa »Brežice«
22.10.43.	<i>St. Rupert/Mohronog</i> (borbe Udarne grupe oko St. Ruperta)	1. alarm, četa »Maribor — grad«, 2. alarm, četa »Slovenj Gradec«, alarm, četa »Ljutomer« i 1. alarm, četa »Brežice«

* Sada: Šentjanž.

⁵ Sada: Šentrupert.

Borbeni dan	Mesto i opis borbe	Za jedinice:
23.10.43.	<i>Mokronog</i> (Borbe Udarne grupe)	1. alarm, četa »Marihobor — grad«, 3. alarm, četa »Marihobor — grad«, 2. alarm, četa »Marihobor — okolina«, alarm, četa »Ljutomer«
	<i>Gomilsko</i> (Prepad bandi)	3. alarm, četa »Celje — zapad«
24.10.43.	<i>Mokronog — Čretei</i> (Borbe Udarne grupe, odbijanje napada bandita)	1. alarm, četa »Marihobor — grad«, 2. alarm, četa »Marihobor — okolina«, 2. alarm, četa »Slovenj Gradec« i alarm, četa »Ljutomer«
26.10.43.	<i>St. Rupert/Veliki Cirknik</i> (Borbe Udarne grupe)	2. alarm, četa »Marihobor — grad«, 2. alarm, četa »Celje — zapad«
6.11.43.	<i>Rudnica/Podčetrtek</i> (Borba sa jačom band, grupom)	3. alarm, četa »Celje — istok«
29.11.43.	<i>Gornji Grad — Nova Štifta</i> (Napad bandi na Gornji Grad i Novu Štiftu) ⁸	1. alarm, četa »Ptuj — jug«, 2. alarm, četa »Ljutomer, 1. i 2. alarm, četa »Celje — istok«
2.12.43.	<i>Gornji Grad</i> (Prepad bandi)	2. alarm, četa »Ljutomer«

⁶ Napad je izvršila 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Šlander« (vidi knj. 9, dok. br. 2 i 14).

3.12.43.	<i>Gornji Grad</i> (Napad bandita)	1. i 2. alarm, četa »Celje — istok«
13.12.43.	<i>Dovže — Mislinja</i> (Odbijanje napada bandi na Dovže)	3. alarm, četa »Mari- bor — grad«
20.12.43.	<i>Pavlova Vas</i> (Borba s banditima)	Poterno odeljenje Bamer (Brežice)
	<i>Javorje — Sv. Peter ob Sotli"</i> (Napad jedne hrv. grupe bandita)	1, 2. i 3. alarm, četa »Celje — istok«
1.2.44.	<i>Brešarjeva pl. — Mi- slinja</i> (Pronalaženje jed- nog logora bandi)	1, 2. i 3. alarm, četa »Celje — istok«
2.2.44.	<i>Loka — Slivnica pri Celju</i> (Borba sa slabijom banditskom gru- pom)	3. alarm, četa »Celje — istok«
7.2.44.	<i>Jelce — Slivnica pri Celju</i> (Borba protiv band. 14. div.) ⁸	1. i 3. alarm, četa »Celje — zapad«.
8.2.44.	<i>Planina — Grabne</i> (Odbrana puta od bandi)	1. i 3. alarm, četa »Celje — zapad«,

⁷ Sada: Bistrica ob Sotli.

⁹ Borbu je vodila 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer«
(vidi knj. 11, dok. br. 107).

10.2.44.	<i>Podsreda — Koprivnica</i> (Borba sa grupama bandi)	1. alarm, četa »Celje — zapad«, 1. alarm, četa »Brežice«
11.2.44.	<i>Reštanj</i> (Borba sa band. grupom) ⁹	Poterno odeljenje Rotman/Brežice
12.2.44.	<i>Gračnica</i> (Borba u susretu) ¹⁰	1, 2, 3. i 4. alarm, četa »Maribor — okolina«, 1, 2. i 3. alarm, četa »Maribor — grad«, 1. i 2. alarm, četa »Celje — istok« i 2. alarm, četa »Brežice«
18.2.44.	<i>Stari Trg</i> (Odbijanje jednog prepada bandi)	1. i 2. alarm, četa »Slovenj Gradec« (šturmfirer Haberman)
	<i>Sv. Marjeta — Kozjak</i> (Borba sa band. 14. div.)	1, 2. i 3. alarm, četa »Maribor — okolina«, 1. alarm. četa, »Ptuj — jug«, 1. alarm, četa »Celje — istok«, 1. i 3. alarm, četa »Celje — zapad«

• Borbu je vodila 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« prilikom napada na rudnička postrojenja u s. Reštanj (vidi knj. 11, dok. br. 107).

¹⁰ Ova, kao i borbe 18. i 21. 2. 1944. vođene su sa jedinicama 14. NO divizije (vidi knj. 11, dok. br. 107).

21.2.44.	<i>Strgar — dolina Velim je</i> (Borba sa delovima band. 14. div.)	1, 2. i 3. alarm, četa »Maribor — grad«, 1, 2. i 3. alarm, četa »Maribor — okolina«, 1. i 2. alarm, četa »Slovenj Gradec«, Poterno odeljenje Ljutomer, 1. alarm, četa »Celje — istok i 2. alarm. četa »Brežice«
24.2.44.	<i>Ruše/Sv. Miklavž</i> (borba)	Poterno odeljenje Hanes — Berlošnik
31.3.44.	<i>Smatrno pri Slovenjem Gradcu</i>	Šarfirer Hinibek (Slovenj Gradec)
5.4.44.	<i>Cezanjevci — Ljutomer</i> (Borba oko Ribičmlina)	Poterno odeljenje Ljutomer
6.4.44.	<i>Kozjak</i> (Borba sa bandit, grupom)	3. alarm, četa »Celje — zapad«
26.4.44.	<i>Šoštanj</i> (Prepad bandi) ¹¹	3. alarm, četa »Celje — zapad«
1.5.44.	<i>Velenje</i> (Napad bandi na Velenje) ¹²	1. alarm, četa »Ljutomer«, 1. alarm, četa »Celje — zapad«, 1. alarm, četa »Ptuj — sever«

¹¹ Napad na Šoštanj izvršila je 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračič« (vidi knj. 13. dok. br. 35, 46, 58, 94, 163 i 172).

¹² Napad na Velenje izvršile su 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračič« (vidi knj. 13. dok. br. 59, 63, 71, 94, 117, 162, 163 i 181).

Borbeni dan	Mesto i opis borbe	Za jedinice:
9.5.44.	<i>Hubodnik</i> - (Borba sa slabijim grupama bandi)	2. alarm, četa »Ptuj — jug«
23.5.44.	<i>Metulov vrh — sev. ist. Plešivec</i> (Borba sa jačom band, grupom) ¹³	Štab puka »D. Štajerska« 2. alarm, četa »Ljutomer«
24.5.44.	Strgar/Zavodnje (Borba sa jačom band, grupom) ¹⁴	Štab puka »D. Štajerska«, 1. vermanšaft-bataljon Maribor, 1. alarm, četa Ptuj — sever«
27.5.44.	<i>Golčka pl.</i> (Borba sa band. grupom) ¹⁵	1. alarm, četa »Ptuj — sever«
2.6.44.	<i>Mala Kopa/Sv. Barbara</i> (Operacija »Razborca«, borba sa jakim bandama) ¹⁶	1. vermanšaft-bataljon
6.6.44.	<i>Dovže — Ttiričnik</i> (Borba u susretu) ¹⁷	Štab puka i 1. vermanšaft-bataljon

¹³ Borbu je vodila 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« (vidi knj. 13, dok. br. 162).

¹⁴ Borbu je vodila 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« (vidi knj. 13, dok. br. 162).

¹⁵ Borbu je vodila 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« (vidi knj. 13, dok. br. 162).

¹⁶ Borbu je vodila 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi knj. 14, dok. br. 54).

¹⁷ Borbu je vodila 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračičev« (vidi knj. 14, dok. br. 54).

Borbeni dan	Mesto i opis borbe	Za jedinice:
13.6.44.	<i>Razborca</i> (Borba sa jakim band, grupama) ¹⁸	Štab puka i 1. vermanšaft-bataljon (2. alarm, četa »Maribor — grad« i 3. alarm, četa »Maribor — okolina«)
19.6.44.	<i>Mislinja</i> (Odbijanje jednog prepada bandi) ¹⁹	1. vermanšaft-bataljon (2. alarm, četa »Maribor — grad« i 3. alarm, četa »Maribor — okolina«)
20.6.44.	<i>Svetina</i> (Borba na koti 805 Veliki vrh) ²⁰	4. alarm, četa »Brežice«
22.6.44.	<i>Polana</i> (Borba na izlazu iz mesta Polana) ²¹	4. alarm, četa »Brežice«

Komandant 3. bat. Vermanšaft-puka
»D. Štajerska«
Wörndle
(Verndle)
SA-oberšturmbanfirer

¹⁸ Borbu je vodila 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer« (vidi knj. 14, dok. br. 98).

¹⁹ Napad je izvršila 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« (vidi knj. 14, dok. br. 75).

²⁰ Borbu je vodila 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračič« (vidi knj. 14, dok. br. 99).

²¹ Borbu je vodila 13. slovenačka NO brigada »Mirko Bračič« (vidi knj. 14, dok. br. 99).

²² Redakcija je izostavila uputstva za priznavanje borbenih dana.

IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA 3. CETE 517. LANDESŠI-
CEN-BATALJONA OD 1. JULA DO 30. AVGUSTA 1944.
GODINE¹

3. četa 517. landesšicen-bataljona

*Prepis
iz ratnog dnevnika br. 1
3. čete 517. landesšicen-bataljona*

vodio od 1. 7. 44. — 29. 7. 44. poručnik Mangel Karl, zamenik
komandira čete; od 24. 7. 44 — 31. 12. 44. poručnik Gnan Franc,
komandir čete

1. 7. 44. Aktivnost u kantonmanu manastir Mekinje.—
Odbrana od bandita koji su prodrli do prepre-
ka od bodljikave žice oko zgrade.-¹
— Brojno stanje posade u kantonmanu: 3 po-
doficira, 8 vojnika i vod minobacača. — Vidi
izveštaj o akciji na karti od 18. VII 44. upućen
517. bataljonu!³
2. 7. 44. Akcija u Kamniku. — Obezbeđenje mesta. —
Otišla: 2 vojnika; došao: 1 vojnik.
17. 7. 44. Brojno stanje čete: 4 oficira, 19 podoficira, 103
vojnika.
18. 7. 44. Aktivnost u manastiru Mekinje. — Odbrana od
bandita koji su se privukli do samih zidova i
postavili minu na prilaznom putu.⁴ Vidi izveštaj
o akciji na karti od 18. VII 44. upućen bataljo-
nu.⁵ Brojno stanje ostatka čete u prostorijama:
1 oficir, 6 podoficira, 4 vojnika i vod minoba-
cača sa 1 oficirom i 22 vojnika.
19. 7. 44. Ostatak čete: 1 oficir i 10 vojnika.
— Akcija u Kamniku. — Obezbeđenje mesta.
— Četa se još nalazi u akciji u Sv. Lovrencu

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani,
nemački fond, f. 214/1.

^s i ⁴ Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica izvršila napad.

⁻¹ i ⁵ Izveštaj redakcija nije pronašla.

- 20—22. 7. 44. Akcija u Kamniku. — Obezbeđenje mesta.
23. 7. 44. Akcija u Kamniku, obezbeđenje mesta. Zastavnik Klima upućen u Salzburg na oficirski kurs.
24. 7. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta. — 4. četa 928. bataljona smenila stražu za obezbeđenje Črnuča. — Od toga 3 podoficira i 19 vojnika krenulo [u akciju] prema Sv. Lovrencu na Pohorju pod komandom potporučnika Kostomaja. — Poručnik Gnan dodeljen četi kao komandir.
- 25—28. 7. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta. — Četa još u akciji u Sv. Lovrencu na Pohorju.
28. 7. 44. Napad bandita na seosko imanje u Mekinjama — obostrana jača vatra između bandita i žandarmerije (motorizovana).⁷ — Četa u stanju pripravnosti. — Nije potreban protivnapad.
29. 7. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta. — Brojno stanje: 1 oficir, 10 vojnika. — Poručnik Gnan otišao u Sv. Lovrenc na Pohorju do čete koja učestvuje u akciji.
30. 7. 44. Stražu samostana Mekinje preuzeo lovački nastavni puk »Brandenburg«. — Ostatak čete u samostanu Mekinje raspoređen u 5 prostorijsa. — NSV⁸ iz Kamnika poslala 140 poklonpaketa.
31. 7. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta.
- 1/2. 8. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta. — Poluvod minobacača krenuo za Kranj.
3. 8. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta.

⁶ Sada: Lovrenc na Pohorju. O borbama jedinica 14. NO divizije na Pohorju vidi dok. br. 83.

⁷ Akciju je izvršila 11. slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek« u zaseoku Zduše (vidi dok. br. 83).

⁹ NSV (Nationalsozialistische Volkwohlfahrt).

4. 8. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta. Jedan vojnik upućen u div. oporavilište. — Jedan podoficir i 2 vojnika upućeni su kao konačari u Žirovnicu (Gorenjska).
5. 8. 44. Akcija u Kamniku; obezbeđenje mesta.
6. 8. 44. Četa se još nalazi u akciji u Sv. Lovrencu na Pohorju. Brojno stanje: 2 oficira, 12 podoficira i 81 vojnik. Ostatak čete prebačen je iz Kamnika u Žirovnicu. Polazak iz Kamnika 6. VIII 44, dolazak u Žirovnicu 7. VIII 44. u 9.40 časova. — Smeštaj u Partijskom domu kod 2. čete 927. bataljona. — Kad se 3. četa vrati iz akcije, 2. četa 927. bataljona otići će u novo mesto opredeljenja.
- 6—9. 8. 44. Preduzeti radovi na utvrđivanju, izgrađena 2 mitraljeska vatrena položaja.
10. 8. 44. U 3.10 časova razorena železnička pruga Žirovnica — Jesenice kod potoka Bele. — Došlo do unakrsne vatre sa banditima koji su se privukli na 50 m do kantonmana u Žirovnici. — Naši nisu imali gubitaka, neprijateljevi gubici nepoznati.
11. 8. 44. U 14.30 časova otvorena vatra iz kuća na starijeg vodnika Fibiga (Fiebig). — Na kuće otvorena vatra iz puškomitraljeza. — Na vrhove brda otvorena je vatra iz protivavionskih mitraljeza sa tenkova i oklopnih vagona. — Pretraživanje Žirovnice nije dalo nikakve rezultate. — Naši nisu imali gubitaka. — Počela je izrada kreveta za smeštaj, primljena je slama, isečena građa, proređeno drveće da bi se dobio bolji vidik i uslovi za otvaranje vatre, postavljeno kolje za žičane prepreke. — Četa postavlja 300 m poljske telefonske linije do žandarmerijske stanice u Žirovnici. Vod za vezu 184. landesšicen-puka iz Kranja postavlja liniju od smeštajnih prostorija do uporišta Moste.
12. 8. 44. Potporučnik Kostomaj (Kostomai) i desetar Fus (Fuss) stigli u četetu iz Sv. Lovrenca na Pohorju.
13. 8. 44. U 4.05 časova razoren železnički prelaz 1 kin jugoistočno od Žirovnice. — Potporučnik Ko-

stomaj otišao u Celovec po naređenju 438. div. — Stariji vodnik Fibig i 2 vojnika otputovali u Beč.

14. 8. 44. Potporučnik Kostomaj se vratio iz Celovca.
16. 8. 44. Inženjerijski oficir iz divizije i komandant bataljona izvršili smotru. — Odeljenje veze 184. landesšicen-puka postavilo vojnu telefonsku liniju do kantonmana. — U 20.05 časova eksplodirala mina kod uporišta Moste (2 mrtva Slov.), na koju je naišla izviđačka patrola Gestapoa iz Bleda. — Premešten desetar Hajne Jozef (Heinz Josef).
18. 8. 44. U 1.10 časova razorena pruga jugoist. od mosta kod Vrbe minom koja eksplodira na pritisak.⁹
20. 8. 44. Upućen 1 vojnik u div. oporavilište.
21. 8. 44. Ceta se još nalazi u akciji. — Dva vraćena vojnika (Šrajner)- zaposlena su na pravljenju kreveta. — Ovdašnji vlasnici šuma isporučuju građevno drvo za utvrđenja. Počelo podizanje prepreka sa toparnicama. — Stalno se dovozi šljunak. Podignuta su 2 mitraljeska vatrena položaja.
24. 8. 44. Jedan vojnik prekomandovan u Frajzing.
25. 8. 44. Jedan vojnik došao, 1 otišao.
26. 8. 44. Potporučnik Kostomaj otputovao na kurs na Bled. Stariji desetar Su (Schuh) iz uporišta Sv. Lovrenc na Pohorju ranjen u butinu.
27. 8. 44. Upućena 2 vojnika na podoficirski kurs u Kranj. — Dva vojnika prekomandovana u vod u Prevaljama.
30. 8. 44. Nastavljeni radovi na utvrđivanju.

⁹ Miniranje je izvršio 2. minersko-sabotažni vod Gorenjskog NOP odreda (vidi Arhiv IZDG u Ljubljani, f. 22/1).

¹⁰ Nastavak dnevnika biće objavljen u 16. knjizi.

IZVEŠTAJ ŽANDARMERIJSKE STANICE BLED OD 30. AV-
GUSTA 1944. SRESKOJ ŽANDARMERIJI RADOVLJICA O MI-
NIRANJU ELEKTRIČNE CENTRALE ZASIP¹

Zandarmerijska stanica Bled
Srez Radovljica, Gorenjska

Bled, 30. avgust 1944.

Izveštaj o bandama br. 86

Predmet: Banditi minirali cevovod i komoru električne centra-
le Zasip.

Mesto: Zasip, opština Bled, srez Radovljica.

Vreme: 30. 8. 1944, 4.15 č.

Jedan ili dva bandita minirali su 30. 8. 1944. u 4.15 č cevovod i komoru dovoda do rezervoara za vodu električne centrale Zasipi (koja se nalazi oko 4 km severoistočno od žandarmerijske stanice).

Žandarmerijska stanica Bled odmah je angažovala patrolu za potragu od 3 žandarma pod komandom poručnika žandarmerije Leningera (Lenninger), koja je utvrdila sledeće:

Banditi su verovatno makazama za žicu presekli žičanu prepreku koja se nalazi duž cevovoda i prišli od Save do stepenastog obronka i tuda do rezervoara za vodu a da ih nije primetila posada Stanice koja se nalazi pred novim bunkerom, otprilike 50 do 100 m iznad rezervoara za vodu. Tamo su banditi verovatno postavili minsko punjenje sa tempirnim upaljačem. Eksplozijom je znatno oštećena dovodna cev do tornja za vodu, odnosno rezervoar za vodu, a komora sa gvozdenim vratima je porušena. Radovi na opravci dovodne cevi i komore trajaće otprilike nedelju dana. Za to vreme centrala je van pogona. Materijalna šteta se još ne može utvrditi.

Oni su verovatno radili obuveni u papuče ili su obavili cipele krpama da ih ne bi čuli. Posada stanice, koja se nalazila 50 do 100 m iznad rezervoara za vodu, nije mogla da čuje bandite zbog jake huke Save. Pored toga, rezervoar za vodu se nalazi u neosvetljenom kraju tako da se odatle nisu mogli videti banditi. Pored toga teren oko rezervoara veoma je pogo-

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG u Ljubljani, nemački fond, f. 23/I.

² Redakcija nije mogla utvrditi ko je izvršio ovo miniranje.

Dostavljenu:

— Komandantu policije bezbednosti i službe bezbednosti na Bledu	2
— Komandantu žandarmerije u Celovcu	1
— Okružnoj žandarmeriji na Bledu	1
— Sreskoj žandarmeriji u Radovljici	1
— Gestapou — ispostava u Radovljici	1
— Zandarmerijskom odeljenju Bled	1
— U akta	1

Komandir Stanice:
Steiner
(Štajner)
majster žandarmerije

Sreska žandarmerija Radovljica
Priljeno 1. IX 44.
Del. br. F / prilozi